

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

Oikeustieteellinen selvitys Norjan, Ruotsin, Tanskan, Sveitsin ja Alankomaiden eläinsuojelulainsäädännöstä

2012

Viljami Aarbakke
oikeustieteen ylioppilas, valtiotieteiden ylioppilas

1	JOHDANTO	3
1.1	TARKASTELTAVIEN MAIDEN VALINTA JA ESITTELY.....	3
1.2	EU:N JA MUIDEN KANSAINVÄLISTEN TOIMIJOIDEN MERKITYS.....	3
1.3	ELÄINSUOJELULAIN SUHDE MUUHUN KANSALLISEEN JA KANSAINVÄLISEEN LAINSÄÄDÄNTÖÖN.....	4
2	ELÄINSUOJELULAINSÄÄDÄNNÖN RAKENNE VERTAILUMAISSA	5
2.1	ELÄINSUOJELULAIN RAKENNE.....	5
2.2	LAIN SOVELTAMISALA JA SOVELTAMISEN RAJOITTAMISEN EDELLYTYKSET.....	5
2.3	TAVOITTEET JA YLEISET PERIAATTEET.....	7
3	ELÄINTEN PITOA, HOITOA JA KOHTELUA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET	11
3.1	ELÄINTEN PITOPAikkaAN LIITTYVÄT MÄÄRÄYKSET.....	11
3.2	ELÄIMILLE SUORITETTAVAT TOIMENPITEET.....	12
3.2.1	<i>Eläinten ruokinta</i>	12
3.2.2	<i>Eläinjalostus ja geenitekniikka</i>	13
3.2.3	<i>Eläinten kuljettaminen</i>	18
3.2.4	<i>Teurastaminen</i>	19
3.2.4.1	Uskonnollinen teurastaminen.....	21
3.2.5	<i>Eläinten myyminen ja muu luovutus</i>	22
3.3	SAIRAIDEN JA VAHINGOITTUNEIDEN ELÄINTEN AUTTAMINEN.....	24
3.3.1	<i>Auttamis- ja ilmoitusvelvollisuus</i>	24
3.3.2	<i>Lääketieteellisiä ja kirurgisia toimenpiteitä koskevat määräykset</i>	26
4	ERITYISET ELÄINRYHMÄT	30
4.1	EKSOOTTISET ELÄIMET.....	30
4.2	TUOTANTOELÄIMET.....	31
4.3	LEMMIKKIELÄIMET.....	33
4.3.1	<i>Lemmikkieläinten tunnistusmerkintä ja rekisteröinti</i>	33
4.3.2	<i>Löytöeläimet</i>	36
4.4	LUONNONVARAISTEN ELÄINTEN ELÄTETTÄVÄKSI OTTAMINEN JA ELÄINTEN VAPAUTTAMINEN LUONTOON.....	37
4.5	ELÄINKILPAILUT JA – NÄYTTELYT SEKÄ MUUT TAPAHTUMAT.....	37
4.6	TURKISTARHAUS.....	41
5	VIRANOMAISSVALVONTA	43
5.1	VALVOVAT VIRANOMAISET.....	43
5.2	VIRANOMAISTEN TOIMINTAVALTUUDET.....	47
5.3	VIRANOMAISTEN JA MUIDEN TOIMIJOIDEN KESKINÄINEN YHTEISTYÖ.....	49
5.4	OMAVALVONTA.....	50
6	PAKKOKEINOT JA RANGAISTUKSET	52
6.1	HUOSTAANOTTO.....	52
6.2	RANGAISTUKSET.....	55
6.2.1	<i>Hallinnolliset maksut ja uhkasakot</i>	55
6.2.2	<i>Rangaistukset eläinsuojelurikoksista ja eläinräkkäyksestä</i>	57
6.2.2.1	Zoofilia.....	62
6.2.2.2	Erietyiset rikokset.....	64
6.2.3	<i>Eläintenpitokiello ja muut viranomaisten asettamat kiellot</i>	65
6.2.4	<i>Eläinten kuljetuskiello</i>	67
6.2.5	<i>Oikeushenkilön rangaistus</i>	68
6.3	OIKEUSKÄYTÄNTÖ.....	69
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	70
	LÄHTEET	78
7.1	LAIT JA ASETUKSET.....	78
7.2	MUUT LÄHTEET.....	79
8	LIITTEET	82
8.1	VALVOVAT VIRANOMAISET MAITTAIN.....	82

8.2	ESIMERKKEJÄ VERTAILUMAIDEN OIKEUSKÄYTÄNNÖSTÄ.....	85
-----	---	----

1 Johdanto

1.1 Tarkasteltavien maiden valinta ja esittely

Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee eläinsuojelulain kokonaisuudistusta. Hallituksen esitys uudeksi eläinsuojelulaiksi suunnitellaan annettavaksi vuonna 2015. Tämä selvitys on osa laajaa kokonaisuudistusta, ja sen tarkoituksena on selvittää millainen eläinsuojelulainsäädäntö Norjassa, Ruotsissa, Tanskassa, Sveitsissä ja Alankomaissa on.

Pohjoismaista mukana ovat Tanska ja Norja, joiden lainsäädäntö muistuttaa Suomea ja joissa on lisäksi viime vuosina laadittu eläinsuojelulain kokonaisuudistus. Norjan laki on vuodelta 2010 ja Tanskan vuodelta 2007. Myös Ruotsi on mukana selvityksessä, vaikka sen eläinsuojelulaki on vanha, vuodelta 1988. Myös Ruotsissa valmistellaan eläinsuojelulakiuudistusta, johon liittyen vuonna 2011 valmistui laaja eläinsuojelulain uudistamistarvetta kartoittava selvitys, jonka sisältöä käsitellään myös tässä selvityksessä. Pohjoismaiden ulkopuolelta Euroopasta valittiin Sveitsi ja Alankomaat, joiden lainsäädännössä on mielenkiintoisia erityispiirteitä. Alankomaissa on hyväksytty uusi eläinsuojelulaki, mutta se astuu voimaan vasta vuonna 2013. Sveitsin eläinsuojelulaki on hieman vanhempi, sillä se on vuodelta 2005. Sen lisäksi vuonna 2008 valmistui uusi eläinsuojeluasetus. Merkittävin syy Sveitsin valitsemiseen oli vuoden 2005 muutos, josta lähtien eläin ei enää ole ollut esine.

1.2 EU:n ja muiden kansainvälisten toimijoiden merkitys

Euroopan unionin merkitys eläinsuojelulle on ollut epäsuorasti merkittävä. Ennen Euroopan unioniin liittymistä Pohjoismaiden maatalouspolitiikka keskittyi omien markkinoiden suojaamiseen. Euroopan unioni avasi markkinat vapaalle kilpailulle koko EU:n alueella, ja yhteinen maatalouspolitiikka muutti maataloustukijärjestelmää merkittävästi (Eriksson, 2011). Pohjoismaista erityisesti Ruotsi on ollut huolissaan löyhempien eläinsuojelukriteerien maiden saamasta kilpailuedusta sisämarkkinoilla. Koska markkinat ovat vapaat, ja EU-tasolla säädetään tuista sekä kauppasäännöistä, mutta eläinsuojelulainsäädäntö on pitkälti jätetty jokaisen maan kansallisesti päätettäväksi, kannustaa nykyjärjestelmä heikompaan eläinsuojeluun kilpailuedun saamiseksi (Eriksson, 2011). Myös EU:n tasolla on saatu aikaan joitakin minimivaatimuksia asettavia direktiivejä, kuten häkkikanalat kieltävä direktiivi. Kananmunatuottajat ovat pitäneet ongelmallisena sitä, että kaikki EU:n jäsenvaltiot eivät kykene saattamaan vähimmäisvaatimuksia voimaan samaan aikaan. Tämä asettaa eri valtioiden tuottajat eriarvoiseen asemaan. (Eläinten hyvinvointikeskus)

EU:ssa eläinsuojelu on siirtynyt yhä enemmän direktiiveistä, eli lainsäädäntöohjeista, jotka tulee panna kansallisesti täytäntöön, asetuksiin, jotka ovat välittömästi sellaisenaan jäsenvaltioita velvoittavia. Toisaalta direktiiveissä jäsenvaltio saa pääsääntöisesti asettaa korkeampia vaatimuksia kansallisesti, mutta asetukset estävät niistä poikkeamisen, sekä löyhemmällä, että ankarammalla tavalla. Tavaroiden, palveluiden, henkilöiden ja pääoman vapaan liikkuvuuden turvaaminen on EU:ssa perussopimustasolla tunnustettu keskeinen

tavoite. Tämä asettaa haasteita myös eläinsuojelulle, sillä Euroopan unionin tuomioistuin on tuomioissaan linjannut näiden perusvapauksien turvaamisen olevan etusijalla suhteessa eläinsuojeluun, joka johtaa kaupan esteisiin. Sen sijaan jaetun toimivallan alueella jäsenvaltiot saavat asettaa kaupp rajoitteita, jos niitä voidaan pitää eläinsuojelun kannalta perusteltuina ja kohtuullisina. (Eriksson, 2011, s. 205) Viimeisimpänä trendinä EU:ssa on pyritty sääntelemään tuotantoeläinten lisäksi myös lemmikkieläinten vapaata liikkuvuutta sisämarkkinoilla. Konkreettisenä esimerkkinä on saatu aikaan kaikkialla EU:ssa kelpaava yhtenäinen lemmikkieläinpassi. (Evira)

Euroopan neuvoston maatalouskomitea on erityisesti aikaisempina vuosikymmeninä ollut aktiivinen eläinsuojelutyön edistäjä useilla sopimuksilla. Viime aikoina EU:n jäsenvaltioita sitovat päätökset ovat rajoittaneet maatalouskomitean toimivaltuuksia, sillä jäsenvaltiot eivät voi noudattaa sen päätöksiä niiltä osin, kun ne ovat ristiriidassa EU:n asetusten kanssa. Euroopan neuvoston lisäksi myös World Organisation for Animal health (OIE) antaa suosituksia hyvistä käytännöistä, joihin eri maiden väliset kauppasopimukset pohjautuvat.

1.3 Eläinsuojelulain suhde muuhun kansalliseen ja kansainväliseen lainsäädäntöön

Norjan eläinsuojelulaki on toissijainen suhteessa kaikkiin Norjan ratifioimiin kansainvälisiin sopimuksiin. Lain soveltamista rajoittavat lisäksi sekä valtioiden että järjestöjen kanssa solmitut sopimukset.

EU:n jäsenvaltioiden kohdalla on huomioitava EU:n direktiivien, asetusten ja päätösten merkitys. EU:lla on yksinomainen toimivalta asioissa jotka koskevat tulliliittoa, kauppapolitiikkaa kolmansien maiden kanssa, merien kalastusta ja maatalouspolitiikkaa. Luonnollisesti EU:n periaatteet, kuten lojaliteettivelvollisuus rajoittavat jäsenvaltioiden lainsäädäntövaltaa laajemmin kuin EU:n antamat direktiivit, asetukset ja päätökset. Lojaliteettivelvoitteen mukaan jäsenvaltio ei saa säätää sellaisia lakeja, jotka ovat ristiriidassa EU:n säännösten kanssa. EU:n eläinsuojelusäännöksiä ovat muun muassa direktiivi eläinsuojelutarkastuksista, eläinkuljetuksista, teurastuksista, eläinkokeista ja villieläinten pidosta eläintarhoissa. Lisäksi on olemassa minimidirektiivejä, jotka koskevat vain tiettyjä eläinlajeja kuten, sikoja, kanoja, teuraskananpoikia ja vasikoita. Vapaata liikkuvuutta edistämään EU:ssa on säädetty direktiivi, jonka myötä EU:n alueella hankittu eläinlääketieteellinen pätevyys tunnustetaan kaikissa jäsenvaltioissa. (Eriksson, 2011)

2 Eläinsuojelulainsäädännön rakenne vertailumaissa

2.1 Eläinsuojelulain rakenne

Norjan eläinsuojelulaki on kohtuullisen suppea. Se koostuu neljästä luvusta ja yhteensä 40 pykälästä. Laki on jaettu yleisiin ja erityisiin määräyksiin, hallinnollisiin määräyksiin ja rangaistuksiin sekä päättäviin määräyksiin, joissa säädetään lain voimaantulosta sekä muutoksista muihin lakeihin. Norjan laissa yksityiskohtainen säätely jätetään kuninkaan annettavaksi. Käytännössä kuningas tekee päätöksen, jolla hän delegoi tämän lainsäädäntövallan eteenpäin yhdelle tai useammalle ministeriölle. Nämä kuninkaan päätäntävaltaan kuuluvat asiat vastaavat siis suomalaisia asetuksia. Selvityksessä näistä kuninkaan päätöksistä käytetään selvyuden vuoksi termiä asetukset.

Ruotsin eläinsuojelulaissa on 39 pykälää. Vaikka laki on vuodelta 1988 eli tarkasteltavien maiden vanhin, sitä on monin tavoin täydennetty myöhemmin. Suurimmat muutokset on tehty vuonna 2008. Eläinsuojeluasetus on selkeästi lakia yksityiskohtaisempi, pykäläiä on 74. Ruotsissa valmistellaan uutta eläinsuojelulakia, jota varten Ruotsin hallitus tilasi vuonna 2009 selvityksen nykyisen eläinsuojelulain sisällöstä ja kehittämiskohteista. Selvitys valmistui loppuvuodesta 2011, ja se on osa valtion virallisia selvityksiä (SOU 2011:75). Selvityksen tekijäksi valittiin maaherra Eva Eriksson, jonka lisäksi useat asiantuntijat ovat avustaneet selvityksen laatimisessa. Myöhemmin tähän selvitykseen viitataan lyhyesti termillä Ruotsin selvitys. Lisäksi tekstissä viitataan Ruotsin selvittäjään, joka tarkoittaa Eva Erikssonia.

Tanskan eläinsuojelulaki vastaa pykälämäärältään Norjan eläinsuojelulakia, mutta se on laajuudeltaan hieman kattavampi. Siinä on 34 pykälää, ja se on jaettu yhdeksään lukuun. Laki on jaettu seuraavasti: yleiset määräykset, teurastaminen ja operaatiot, esittely ja myynti, valvonta ja hoito, eläinten eettinen lautakunta, eläinsuojeluun liittyvät erityismääräykset, erityisiä eläimiä koskevat määräykset, hallinnollinen säätely, pakkokeinot ja rangaistukset sekä voimaantulosäännökset. Eläinsuojeluasetuksen lisäksi useista keskeisistä eläinsuojelukysymyksistä on laadittu oma asetus, jossa aihetta käsitellään yksityiskohtaisesti. **Sveitsin** eläinsuojelulaki on vuodelta 2005. Siinä on 46 pykälää, jotka on jaettu kuuteen kappaleeseen seuraavasti: yleiset määräykset, eläinten pito ja hoito, tutkimus, pakkokeinot ja rangaistukset sekä päättävät määräykset. **Alankomaiden** eläinsuojelulaki on hyväksytty, mutta se astuu voimaan vasta vuonna 2013. Alankomaiden eläinsuojelulaki on selkeästi muita lakeja pidempi, koska se sisältää paljon säätelyä myös eläinten terveyteen ja ruokaturvallisuuteen liittyen. Laki on jaettu 12 artiklaan.

2.2 Lain soveltamisala ja soveltamisen rajoittamisen edellytykset

Maakohtaisesti on suuria vaihteluita siinä, miten on määritelty eläimet, joita eläinsuojelulaki koskee. **Tanskan** eläinsuojelulaissa ei ole lainkaan määritelty eläinlajeja, joita laki koskee. Käytännössä tämä tarkoittanee, että lakia sovelletaan kaikkiin eläimiin, kuten Alankomaiden eläinsuojelulakiin on nimenomaisesti kirjattu. Pääosa eläinsuojelulain säännöksistä on sellaisia, että niiden soveltaminen kaikkiin eläimiin ei aiheuta ongelmia. Kyseisellä määräyksellä vältetään myös ”porsaanreiät”, joita on kasuistisessa lainsäädännössä usein

enemmän. Näin yleinen lain soveltaminen edellyttää kuitenkin tarpeeksi tarkkaa eläinlajin yksilöimistä säädettäessä sellaisista tietyistä erityismääräyksistä, joita ei voida edellyttää kaikkien eläinten kohtelussa. Norjassa sekä eläinlajit, että alueet joissa lakia sovelletaan, on yksilöity tarkasti. Sveitsissä laki koskee kaikkia selkärangallisia ja valtioneuvoston määrittelemässä laajuudessa selkärangattomia. Perusteena soveltamiselle on eläimen kyky tuntea ja aistia kipua sekä muita tunteja. Norjan ja Sveitsin mallia, jossa lain soveltamista alkeellisimpiin selkärangattomiin rajoitetaan, voidaan pitää perusteltuna siltä kannalta, että niiden kyky tuntea ja aistia kipua on huomattavan paljon rajoituneempi kuin monilla muilla eläimillä. Ruotsin vanha laki, jossa villieläimet suljetaan soveltamisalan ulkopuolelle, on ongelmallinen ja todennäköisesti lain soveltamisala laajenee uudessa laissa kaikkiin eläimiin.

Norjan eläinsuojelulakia sovelletaan nisäkkäisiin, lintuihin, matelijoihin, sammakkoeläimiin, kaloihin, rapuihin ja kymmenjalkaisiin, mustekaloihin sekä hunajamehiläisiin. Lisäksi lakia sovelletaan myös edellä mainittujen eläinluokkien alkioihin, joiden kehitysaste on sillä tasolla, että niiden tuntoaistit vastaavat elävien eläinten tuntoaisteja. Laki soveltuu kaikkiin olosuhteisiin, joissa vaikutetaan eläimen hyvinvointiin ja kunnioitukseen. Määritelmä kieltää toimenpiteet, jotka ovat eläimille haitallisia, mutta asettaa myös aktiivisen velvollisuuden toimia tavalla, joka edistää eläimen hyvinvointia. **Ruotsin** eläinsuojelulaki säätelee kotieläinten ja tutkimuseläinten sekä muiden vangittujen eläinten hoitoa ja kohtelua. Tutkimuseläimillä tarkoitetaan eläintutkimuksessa käytettäviä eläimiä sekä eläimiä jotka syntyvät, joita säilytetään tai käytetään kyseistä tarkoitusta varten. Eläintutkimuksilla tarkoitetaan eläinten käyttöä 1) tieteelliseen tutkimukseen, 2) sairauden diagnosointiin, 3) lääkkeiden tai kemiallisten tuotteiden kehittämiseen ja valmistamiseen, 4) opetuskäyttöön, jos eläin lopetetaan, sille suoritetaan operatiivinen toimenpide, injektointi, tai verenlasku, tai eläimelle aiheutuu tai voi aiheutua kärsimystä 5) muissa vastaavissa olosuhteissa. Eläintutkimuksilla tarkoitetaan lisäksi sellaisten eläinten tuottamista, joiden geeniperimää on muutettu, jos siihen käytetään geenitekniikkaa, kemiallisia tai muita vastaavia menetelmiä.

Sveitsin lakia sovelletaan selkärangattomiin eläimiin. Selkärangattomien eläinten kohdalla valtioneuvosto päättää mihin laki soveltuu ja missä laajuudessa. Valtioneuvoston päätökset perustuvat tieteellisen tutkimuksen tuloksiin, koskien selkärangattomien aisti- ja tuntokykyä. **Alankomaiden** eläinsuojelulain määräykset soveltuvat kaikkiin eläimiin, jollei toisin ole erikseen säädetty. Lisäksi sitä sovelletaan kaikkiin eläinperäisiin tuotteisiin ja niiden tuotantovaiheisiin, mukaan lukien lihan arviointi, paloittelu, pakkaaminen, merkintä, varastointi ja kuljetus. Lailla pyritään torjumaan, vastustamaan ja estämään taudinaiheuttajien leviäminen sekä parantamaan eläintuotteiden laatua. Alankomaiden eläinsuojelulaki on erittäin pitkä, johtuen kansallisen lainsäädännön erityispiirteistä ns. ”one health” politiikasta. Poliitikan mukaisesti eläinten hyvinvointia ja terveyttä lähestytään kokonaisvaltaisesti, sisällyttämällä kaikki aiheeseen liittyvät säännökset yhteen eläinsuojelulakiin. Uudessa eläinsuojelulaissa yhdistettiin viisi vanhaa lakia, jotka käsitelivät muun muassa ruokaturvallisuutta, eläinten terveyttä, eläinlääkintähenkilökuntaa ja eläinsuojelua. Tapa helpottaa asiakokonaisuuden kaikkien säädösten löytämistä, mutta tekee

laista todella pitkän. Lisäksi iso osa määräyksistä joudutaan kuitenkin siirtämään erilaisiin asetuksiin, jolloin laissa vain määrätään asetusten reunaehdoista.

Yksiselitteisiä määräyksiä koskien mahdollisuutta poiketa eläinsuojelulaista oli vain Alankomaiden eläinsuojelulaissa. Ruotsissa tehdyssä selvityksessä myös Ruotsin lainsäädäntöä ehdotetaan selkiytettäväksi tältä osin. Niissä maissa, joissa poikkeamisista ei ole säädetty eläinsuojelulaissa, poikkeamismahdollisuus on yleensä kirjattu valmiuslakiin, tai muuhun vastaavaan poikkeustilaa koskevaan lakiin.

Ruotsin selvityksessä ehdotetaan mahdollisuutta poiketa eläinsuojelulain määräyksistä kriisitilanteissa. Kriisitilanteissa hallitus tai sen määräämä viranomainen voisi antaa erityisiä määräaikaista asetuksia, päätöksiä tai määräyksiä joilla eläinsuojelulain vaatimuksista poiketaan. Ruotsin nykyinen eläinsuojelulaki mahdollistaa poikkeukset, mutta selvityksen mukaan kasuistisempi sääntely on tarpeen epäselvyyksien välttämiseksi. **Alankomaiden** eläinsuojelulakiin sisältyy hyvin avoin lauseke poikkeustiloja varten. Eläinsuojelulain 10:5 mukaan, mikäli ihmisten tai eläinten terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen edellyttää välittömästi toimenpiteitä, ministeri voi antaa tarvittavan määräyksen. Tällainen määräys on voimassa enintään vuoden. Mikäli ministerin määräys korvataan hallinnollisella asetuksella, ministerin määräyksen voimassaolo loppuu asetuksen voimaantullessa.

2.3 Tavoitteet ja yleiset periaatteet

Suomen nykyisen eläinsuojelulain tavoite on klassinen eläinten suojeleminen kivulta, kärsimykseltä ja tuskalta, sekä niiden hyvän kohtelun edistäminen Tanskan laki muistuttaa Suomen lakia, mutta siinä eläimiä suojellaan myös ahdistukselta. Myös muiden maiden laeissa suojellaan kivun ja kärsimyksen lisäksi ahdistukselta, pelolta ja muilta vaikeammin mitattavilta tuntemuksilta. Ruotsin laki painottaa tavoitetta turvata eläimen mahdollisuus käyttäytyä lajilleen luontaisella tavalla. Käsitteellä turvataan laajasti eläimen hyvinvointia ja ehkäistään niin kärsimystä kuin pelkoa, ahdistusta ja käyttäytymishäiriöitä. Eläinsuojelulain tavoitteisiin liittyen Ruotsin selvittäjä ehdottaa velvollisuutta turvata eläimen luonnollinen käyttäytyminen lain keskeisimmäksi tavoitteeksi, sekä käsitteen selkiyttämistä. (Eriksson, 2011)

Merkittävin muutos uusimpien eläinsuojelulakien tavoitteissa on eläimen itseisarvon ja arvokkuuden korostaminen. Pisimmälle kehityksen on vienyt Sveitsi, jonka lainsäädännössä eläin ei ole esine. Käytännössä sinänsä merkittävä muutos näkyy lainsäädännössä lähinnä niin, että kaikkien toimenpiteiden kohdalla korostetaan velvollisuutta olla loukkaamatta eläimen kunniaa ja arvokkuutta (*Würde*). Sveitsin lisäksi Alankomaiden laissa korostetaan eläinten itseisarvoa, joka voidaan rinnastaa ihmisarvoon ja joka velvoittaa tunnustamaan eläimet tuntevina olentoina. Muut tuomioistuinten tunnustamat periaatteet ovat kuitenkin ensisijaisia suhteessa eläinten itseisarvoon. Norjan lain mukaan eläimillä on itseisarvo ja lain tavoitteena on kunnioituksen lisääminen. Eläinten itseisarvon tunnustaminen on moraalisesti ja eettisesti iso askel, mutta on epäselvää onko sillä merkittäviä juridisia vaikutuksia.

Norjan eläinsuojelulain julkilausuttu tavoite on eläinten hyvinvoinnin ja niihin kohdistuvan kunnioituksen lisääminen. Lain mukaan eläimillä on luontainen itseisarvo (*egenverdi*), joka on riippumaton niiden hyötyarvosta ihmisille. Eläimiä tulee kohdella hyvin ja suojella vaaralta, sekä tarpeettomalta kärsimykseltä ja kuormitukselta. Lain esitöiden mukaan lailla on paitsi klassinen tavoite edistää eläinten hyvinvointia, myös lähes kasvatuksellinen tavoite lisätä eläimiin kohdistuvaa kunnioitusta, joka perustuu eläinten itseisarvoon, joka on riippumaton eläimen hyötyarvosta ihmiselle. Eläinten kunnioittaminen voi lisätä eläinten hyvinvointia suoraan tai välillisesti tuomitsemalla huonot käytännöt, jotka saattavat olla lain kirjaimen, mutta ei hengen mukaisia. Eläinten kunnioittaminen on itsenäinen tavoite, vaikka sen puute ei välttämättä vähennä eläinten hyvinvointia. Lakiin se on kirjattu omaksi tavoitteeksi, koska on tärkeää pelkkien tieteellisten hyvinvointimääreiden ja välttämättömän vähimmäistason lisäksi edistää ja käydä keskustelua siitä, miten eettisestä näkökulmasta eläimiä tulisi kohdella.

Norjan eläinsuojelulain mukaan eläimillä on luontainen itseisarvo ja niitä tulee suojella vaaralta sekä tarpeettomalta kärsimykseltä ja rasitukselta. Lain esitöiden mukaan käsite luontainen itseisarvo tarkoittaa eläimen tavanomaista pitämistä tavalla, joka vastaa tämänhetkisiä käsityksiä eläimistä ja niiden hyvinvoinnista, eikä käsitettä tule tulkita sen tiukemmin. Määrittelyllä turvataan oikeusvarmuus, jotta eläintenpitäjiä ei yllätetä vaatimalla heiltä muita toimenpiteitä, kuin he ovat voineet olettaa lain heiltä edellyttävän. Eläimen hyvän hoidon määrittäminen perustuu konkreettiseen, yksilöllisen tilanteen arviointiin, joka edellyttää eläimen huomioimista yksilönä. Eläintenpitäjällä on myös aktiivinen velvollisuus suojella eläintä taudeilta, vammoilta sekä muilta vaaroilta. Tämän lisäksi jokaisella on velvollisuus toimia niin, että eläin ei altistu tarpeettomalle stressille tai rasitukselle. Tämä velvollisuus koskee sekä omistettuja, että vilttejä eläimiä. Arvioitaessa kärsimystä ja kuormitusta arvion tulee lähtökohtaisesti perustua tieteelliseen näyttöön. Kuitenkin on otettava huomioon, ettei kaikista tilanteista voida saada riittävää tieteellistä näyttöä. Tämän vuoksi kaikilla on myös tietty harkinnanvarainen vastuu olla toimimatta eläimelle tarpeetonta kärsimystä ja kuormitusta aiheuttavalla tavalla, vaikka asiasta ei vielä olisi tieteellistä näyttöä. Käytännössä tämä tarkoittaa varautumisperiaatteen sisällyttämistä lakiin. Eläimen suojelun tavoite kärsimykseltä ja kuormitukselta sisältää velvoitteen toimia, ennen kuin vahinko on jo tapahtunut. Sanamuoto ”suojelu vaaralta” implikoi, että kun käytettävissä oleva tieto on rajallista, tulee noudattaa varautumisperiaatetta. Varautumisperiaate edellyttää, että kun on olemassa vaara, että toiminnasta aiheutuu vahinkoa, siitä tulee pidättäytyä vaikka toiminnan mahdollisesta vahingollisuudesta ei vielä ole varmuutta tai tieteellistä näyttöä. Käytännössä arviointivelvollisuutta ei oikeusvarmuuden vuoksi voida yksilön kohdalla ulottaa kovin pitkälle, vaan se vastanee velvollisuutta ”maalaisjärjen käyttöön”.

Ruotsin eläinsuojelulain mukaan eläimiä tulee kohdella hyvin ja niitä tulee suojella tarpeettomalta kärsimykseltä ja sairauksilta. Eläimiä saa pitää vain niin, että ne pystyvät käyttäytymään lajilleen luontaisella tavalla. Käsitettä on pidetty Ruotsissa tärkeänä ja selvityksessä se on haluttu säilyttää jatkossakin. Käytännössä vaatimuksen täyttäminen

edellyttää eläimen hyvinvoinnin kannalta keskeisten tarpeiden tyydyttämistä. On selvää, ettei ihmisen hoidossa oleva eläin pysty täysin käyttäytymään kuten luonnossa, joten käsite on rajattu kattamaan eläimen hyvinvoinnin kannalta välttämättömät käyttäytymiset. Vaihtoehtoiseksi käsitteeksi on esitetty ”käyttäytymistarvetta” (*beteendebenhov*). Kyseinen sisältö mainitaan Suomessa lähinnä hoitopaikan vaatimuksissa. Kyseinen käsite löytyy myös muiden maiden vertailumaista ja sitä on pidetty tärkeänä yleislausekkeena, jonka avulla voidaan estää rikkomukset, joita ei kasuistisella sääntelyllä saada välttämättä estettyä. Ruotsin selvittäjä on esittänyt oheista muotoa:

Eläimiä tulee pitää ja hoitaa tavalla, joka mahdollistaa eläimille sellaisen luonnollisen käyttäytymisen

- 1. johon eläin on voimakkaasti motivoitunut ja*
- 2. joka antaa toiminnallisen palautteen eli vähentää eläimen motivaatiota kyseisen toimenpiteen suorittamiseksi, sekä*
- 3. liittyy eläimen tarpeeseen liikkua, levätä, puuhasteluun, ruuan etsimiseen, ja riittävään mukavuuteen sekä sosiaaliseen kanssakäymiseen*

Eläimiä tulee pitää ja hoitaa tavalla, joka estää käytöshäiriöt. Hallitus tai sen määräämä viranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä koskien sitä, missä laajuudessa ja miten eläinten tarve luonnolliseen käyttäytymiseen tulee tyydyttää.

Tanskan eläinsuojelulain mukaan eläimiä tulee kohdella vastuullisesti ja suojella kivulta, ahdistukselta ja tarpeettomalta kärsimykseltä sekä rasitukselta. Eläimen pitäjän on huolehdittava, että eläin saa tarpeeksi ravintoa ja vettä, sillä on riittävä suoja ja sen tarpeet otetaan huomioon.

Sveitsin lain tarkoitus on turvata eläinten hyvinvointi ja arvokkuus (*Würde*). Sveitsissä kaikessa toiminnassa, joka liittyy eläimiin, tulee kunnioittaa niiden arvokkuutta ja ottaa huomioon niiden itseisarvo. Eläimen arvokkuutta loukkaa sen liiallinen kuormittaminen tai altistaminen kivulle ja kärsimykselle. Eläimen hyvinvointi on turvattu, kun se saa riittävästi ravintoa, se saa käyttäytyä lajilleen luontaisella tavalla, se on kliinisesti terve, ja sen kipu, kärsimys, vammat sekä pelko estetään. Kaikkien, jotka toimivat eläinten parissa, tulee ottaa parhaimmalla mahdollisella tavalla eläinten tarpeet huomioon, sekä turvata niiden hyvinvointi. Kukaan ei saa tarpeettomasti aiheuttaa eläimelle kärsimystä, kipua, vammoja, pelkoa tai muuten loukata sen arvokkuutta. Eläinten hyväksikäyttö, hoidon laiminlyönti ja tarpeeton rasittaminen on kielletty. Valtioneuvosto määrää tarkemmin kielloista, joilla estetään eläimen arvokkuuden loukkaukset. Valtioneuvoston tulee myös edistää koulutusta sekä yleisön tietoutta eläinsuojelusta. Liittovaltio tukee eläinten hyvinvointia edistävää tieteellistä tutkimusta ja edistää yhteistyössä yliopistojen ja alan teollisuuden kanssa menetelmiä ja käytäntöjä, joilla eläimiin kohdistuvia rikkomuksia vähennetään.

Sveitsissä eläin ei ole ollut esine vuoden 2005 lainmuutoksesta lähtien. Sveitsi rikkoi lainmuutoksellaan perinteisen jaottelun, jossa oikeuskelpoisia oikeussubjekteja ovat oikeushenkilöt (yritykset, yhteisöt yms.) sekä luonnolliset henkilöt (ihmiset), kun taas kaikki muut ovat esineitä, joilla ei ole oikeuskelpoisuutta eli oikeutta saada nimiinsä oikeuksia (esim. oikeus perintöön) tai oikeustoimikelpoisuutta (esim. kaupankäynti). Lainmuutoksen jälkeen Sveitsin laki määrittelee eläinten aseman kiellon avulla. Laki ei määrittele eläinten asemaa, vaan ainoastaan kieltää niiden olevan esineitä. Määrittely jättää avoimeksi sen, mitä ne sitten ovat. Lainmuutoksen merkitystä on selvitetty kansanäänestyksissä, joista merkittävimmissä ehdotettiin eläimille omia asianajajia, jotka edustaisivat eläimiä oikeudessa. Ehdotus hylättiin, eikä jokaisessa kantonissa ole eläimille omia asianajajia. Sveitsin kantoneista vain Zürich on palkannut asianajajan, joka edustaa kaltoin kohdeltuja eläimiä. Menetelmää voidaan juridisesti verrata Suomessakin voimassa olevaan käytäntöön, jossa lapsille määrätään oma asianajaja tilanteissa joissa heidän huoltajiaan syytetään lapsen kohdistuvasta rikoksesta. Periaatteellisella tasolla merkittävän muutoksen lisäksi Sveitsin eläinsuojelulaki on myös muilla tavoin erityisen ankara. (Swissinfo.ch, 2009)

Alankomaiden lain mukaan eläimillä on itseisarvo. Eläinten itseisarvon tunnustamisella tarkoitetaan eläinten arvokkuuden (vrt. ihmisarvo) tunnustamista tuntevina olentoina. Laadittaessa määräyksiä eläinsuojelulain perusteella ja tehtäessä päätöksiä niiden perusteella, tulee eläinten itseisarvo aina ottaa huomioon. Eläinten itseisarvon tunnustaminen ei kuitenkaan rajoita muita tuomioistuimessa tunnustettuja periaatteita ja käytäntöjä. Eläinten itseisarvoa ei saa rikkoa enempää kuin on tarpeen, ja eläinten edellyttämä tarpeellinen hoito tulee aina taata. Tämä välttämätön hoito tarkoittaa muun muassa, että eläimiä suojellaan riittävästi:

1. janolta, nälältä ja nälkiintymiseltä
2. kivulta, loukkaantumisilta ja taudeilta
3. pelolta ja stressiltä
4. niiden luonnollisen käyttäytymisen vaikeuttamiselta tai estämiseltä

Jokainen on velvollinen huolehtimaan asianmukaisesti eläimistään. Tähän sisältyy kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin ryhtyminen eläimen hyvinvoinnin takaamiseksi ja haitallisten vaikutusten minimoimiseksi.

3 Eläinten pitoa, hoitoa ja kohtelua koskevat määräykset

3.1 Eläinten pitopaikkaan liittyvät määräykset

Eläinten pitopaikan määräykset ovat kaikissa maissa yksityiskohtaisia, mutta tarkempi sääntely sisältyy pääosin asetuksiin. Eläinsuojelulaeissa vaaditaan lähinnä yleisesti riittävän tilavia ja puhtaita tiloja, jotka riittävästi suojaavat eläimiä säältä ja muilta vahingoilta. Erityisiä määräyksiä ovat Norjan piikkilangan käyttökielto sekä Ruotsin edellytys pitopaikan ikkunalle, josta tulee luonnonvaloa, sekä tilojen tarkastusvelvollisuus.

Norjassa eläinten pitopaikka ei saa altistaa eläimiä vaaralle, tarpeettomalle kivulle tai rasitukselle. Piikkilangan käyttö aitauksessa on kielletty. Aitauksen tai rakennuksen omistaja vastaa lain noudattamisesta. Tavanomaisen laidunajan ylittävältä osalta eläimille tulee taata riittävä suoja. Eläintenpitäjän tulee varmistua siitä, että hänen eläintenpidossa käyttämänsä menetelmät, välineet ja muut tekniset ratkaisut turvaavat eläimen hyvinvoinnin. Sen, joka markkinoi tai myy edellä mainittuja välineitä, tulee olla varmistunut siitä, että ne on asianmukaisesti testattu ja todettu turvallisiksi käytettäessä eläimien kanssa.

Ruotsissa eläimen pitopaikan ja pahnosten tulee taata eläimelle riittävästi tilaa ja suojaa. Pitopaikka tulee pitää jatkuvasti puhtaana. Pitopaikan tulee olla niin tilava, että siinä olevat eläimet mahtuvat kaikki samaan aikaan olemaan makuulla ja liikkumaan esteettä. Tilat tulee muotoilla ja suunnitella niin, että eläimet pystyvät käyttäytymään lajilleen luontaisella tavalla. Tilassa olevan ilmanlaadun tulee olla tyydyttävä ja melu tulee pitää matalalla tasolla. Karjasuojassa tulee olla ikkunat, jotta eläimet näkevät päivänvaloa. Säännöstä voidaan poiketa maatalousviraston määräyksellä. Eläinten hoitotapojen tulee edistää eläinten terveyttä. Eläimiä ei saa rasittaa liikaa, eikä niitä saa käyttää tavalla, joka voi haavoittaa tai muutoin vahingoittaa eläintä. Eläimiä ei saa pitää siten sidottuna, että se aiheuttaa eläimelle kipua, estää sen tarpeellisen liikkumisen ja levon, tai ei anna sille tarpeeksi suojaa tuulelta ja säältä.

Eläimen pitopaikan tulee olla suunniteltu niin, ettei se altista eläintä loukkaantumisille tai terveyshaitoille. Sisustus ei saa estää eläintä käyttäytymästä sille luontaisella tavalla, estää sen liikkumisvapautta tai muuten vaikuttaa siihen häiritsevästi. Maatalousvirasto voi määrittellä tarkemmin vähimmäisvaatimukset tilojen koolle. Eläimen pitopaikat sekä tuotantotilat tulee hyväksyttävä viranomaisella. Myös muutokset edellyttävät hyväksynnän. Sääntö ei koske puolustusvoimia eikä eläinlaitiloja (niitä koskevat erilliset määräykset valvonnasta). Valvonnasta ja hyväksynnästä vastaa lääninhallitus ja tarkastus tulee suorittaa ennen tilojen käyttöönottoa tai mahdollisimman pian. Tilan käyttöönotosta ilman tarkastusta ja hyväksyntää rangaistaan hallinnollisella maksulla joka on pientiloilla 12 000 kruunua (noin 1 350 euroa) ja muilla 24 000 kruunua (noin 2 700 euroa). Lääninhallituksen tulee määrätä maksu viiden vuoden kuluessa sillä uhalla, että oikeus maksun määräämiseen raukeaa.

Tanskassa eläimen pitopaikan on tyydytettävä eläimen tarpeet. Eläimellä on oltava riittävä liikkumisvapaus ja sen on saatava tarpeeksi lepoa, ravintoa ja vettä. Eläimiä on suojattava riittävästi kylmyydeltä ja tuulelta. Eläimiä tulee pitää hyvässä elinympäristössä, jossa ne voivat käyttäytyä lajilleen luontaisesti.

Sveitsissä eläinten pitopaikasta ei säädetä eläinsuojelulaissa, vaan ainoastaan eläinsuojeluasetuksessa. Asetuksen mukaan eläimiä tulee pitää niin, että niiden ruumiin toimintoja ja käyttäytymistä ei häiritä tai estetä, eikä eläimiä tule pakottaa sopeutumaan liikaa. Pitopaikassa pitää tarjota riittävästi asianmukaista ravintoa, vettä ja lääkkeitä, eläinten tilat pitää puhdistaa lannasta, siellä pitää olla riittävästi työntekijöitä ja ilman pitää olla laadultaan hyvää. Eläimen ravinto on asianmukaista, kun se täyttää tiedossa olevat eläimen fysiologiset, hygieeniset ja käyttäytymisvaatimukset. Eläintenpitäjän tulee varmistua siitä, että jokainen eläin saa riittävästi ravintoa, eikä eläimiä saa pitää kiinni kytkettyinä jatkuvasti. Eläintenpitäjän tulee riittävän usein tarkistaa eläinten vointi ja mikäli havaitsee jonkun sairastuneen tai haavoittuneen, välittömästi hoitaa eläin itse tai kutsua paikalle eläinlääkäri. Eläintenpitäjän tulee välittömästi poistaa sellaiset pitopaikan olosuhteet, jotka altistavat eläimen loukkaantumiselle. Eläimen luonnollista siistiytymistä ei saa estää, tai jos se estetään, kyseinen käyttäytyminen tulee korvata huolenpidolla. Eläimiä tulee suojata riittävästi säältä. Pitopaikan lattia tulee rakentaa niin, ettei se haittaa eläimen terveyttä. Pitopaikan tulee olla riittävän tilava ja varusteiltaan sellainen, ettei se estä eläintä käyttäytymästä lajilleen luontaisella tavalla. Pitopaikan pitää myös olla sellainen, että eläimen loukkaantumisvaara on vähäinen, eläimen terveyttä ei vaaranneta eivätkä eläimet pääse karkaamaan. Sosiaalisille eläimille tulee mahdollistaa riittävä mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen lajitoverien kanssa.

Alankomaissa eläimiin ei saa käyttää esineitä, jotka voivat niitä vahingoittaa tai satuttaa. Hallinnollisella sääntelyllä määrätään tuotantotilojen koosta, seinistä, lattiasta, katosta, pinta-alasta, välineistä, valaistuksesta, ilmastoinnista, lämmityksestä, sairaiden eläinten eristämisestä, karsinoiden koosta, eläinten ryhmytyksestä ynnä muusta. Lisäksi määrätään sallittujen eläinten enimmäismäärästä, eläinten hoidosta ja ruokkimisesta, sallituista ruuista ja niiden säilyttämisestä, haitallisten organismien valvonnasta ja torjunnasta, tilojen puhdistuksesta, eläinten kasvattamisesta ja teurastamisesta, eläinlääkärin valvonnasta, tietojen käsittelystä ja edelleen luovutuksesta sekä tuotantoketjun valvonnasta.

3.2 Eläimille suoritettavat toimenpiteet

3.2.1 Eläinten ruokinta

Kaikissa vertailumaissa ja Suomessa eläinsuojelulaki kieltää eläinten pakkoruokinnan. Vertailumaiden lainsäädännössä pykälä on useimmiten sijoitettu eläinsuojelulakiin. Muutoin ruokaa säännellään hyvin vähän eläinsuojelulaissa: pääosin tyydytään vaatimaan, että se on hyvälaatuista ja sitä on riittävästi. Tarkemmat määräykset on säädetty asetuksissa. Vertailumaista Sveitsi erottuu joukosta, sillä siellä eläintenpitäjän tulee varmistua, että

jokainen eläin saa riittävästi ravintoa. Sveitsissä eläviä eläimiä saa käyttää vain villieläinten ravintona edellyttäen, että eläin kykenee saalistamaan ja tappamaan eläimen itse.

Norjassa eläimiä ei saa pakkoruokkia tai -juottaa, ellei se ole niiden hyvinvoinnin ja terveyden kannalta välttämätöntä. **Ruotsissa** eläimille tulee antaa riittävästi ruokaa ja vettä ja niiden riittävästä valvonnasta on huolehdittava. Ruuan ja veden tulee olla hyvälaatuista ja soveltua kyseiselle eläinlajille. **Tanskassa** eläinten pakkoruokinta on kiellettyä, ellei se ole eläimen hyvinvoinnin kannalta välttämätöntä. **Sveitsissä** eläinsuojeluasetuksen mukaan eläimille tulee tarjota säännöllisesti ja riittävän usein asianmukaista ravintoa ja vettä. Mikäli eläimiä on ryhmässä useita, tulee eläintenpitäjän varmistua että jokainen eläin saa riittävästi ravintoa. Ravinnon tulee soveltua juuri kyseiselle eläimelle. Eläviä eläimiä saa käyttää vain villieläinten ravintona, edellyttäen että eläin kykenee saalistamaan ja tappamaan elävän eläimen itse. **Alankomaissa** on kiellettyä tuoda maahan, kuljettaa, tarjota eteenpäin, markkinoida, toimittaa, vastaanottaa tai pitää varastossa tuotetta joka 1) ei ole puhdas, aito tai sovelias myytäväksi, 2) vaarantaa väärin käytettynä eläinten tai ihmisten terveyden tai ympäristön, tai 3) vaikuttaa eläinten tuotantoon. Kyseiset määräykset soveltuvat vastaavasti eläinten ravintoon.

3.2.2 Eläinjalostus ja geenitekniikka

Eläinjalostukseen liittyy kaksi keskeistä ongelmaa, joihin on vertailumaissa varauduttu karkeasti kahdella tavalla. Ongelmana ovat tiettyjen eläinten, erityisesti koirien, jalostusmuodot jotka jo nykyisellään aiheuttavat eläimille sellaista kärsimystä, jota ei voida eläinsuojelun kannalta hyväksyä, sekä jalostuksen ja geenitekniikan nopeat muutokset ja tulevaisuuden kehityksen arvioinnin vaikeus. Osa koirista on jalostettu sellaisiksi, että ne eivät kykene selviämään sellaisista normaalitoiminnoista kuten hengittäminen ja liikkuminen ilman huomattavaa haittaa tai jopa suoranaista kipua. Missään maassa ei ole suoraan kielletty tiettyjä koirarotuja jalostusongelmien vuoksi, vaikka eläinlääkärit ovat sellaista esittäneet. Täyskiellon ongelma on, että siinä ei huomioida yksilöllisiä eroja (Eriksson, 2011). Ongelmaan on pyritty puuttumaan lajiliitoissa muun muassa asennekasvatuksella. Vaikka tiettyjä rotuja ei ole kielletty jalostusongelmien vuoksi, aggressiiviset koirarodut ovat Norjassa kiellettyjä ja Ruotsissa sellaisten jalostaminen on kielletty.

Toinen ongelma on jalostuksen ja geenitekniikan nopea kehitys ja tulevaisuuden mahdollisuuksien ennakkoinnin vaikeus. Yhteistä vertailumaille on eläinjalostuksen ja geenitekniikan käytön luvanvaraisuus. Eroavaisuuksia on siinä miten ongelmalliseen jalostukseen on suhtauduttu. Tanskassa, Alankomaissa ja Sveitsissä eläinsuojelulain säännökset aiheesta ovat vähäisiä ja suurpiirteisiä. Eläinsuojelulaissa on usein kielletty yleisesti jalostusmuodot, jotka aiheuttavat eläimelle haittaa tai kärsimystä. Käytännössä valvonnasta vastaavat erityiset lautakunnat, joiden täytyy hyväksyä kaikki jalostuksen muodot. Lautakuntien jäsenet on huolellisesti valittu niin, että ne edustavat eri yhteiskunnallisia intressitahoja (mukaan lukien eläinsuojelujärjestöt). Norjassa ja Ruotsissa on käytössä toisenlainen strategia. Näissä maissa ei ole erityisiä lautakuntia, vaan ongelmalliset jalostusmuodot on lueteltu tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin laissa. Ruotsin

laki on nyky muodossaan hieman keskeneräinen ja sitä tullaan varmasti täydentämään uudistuksen yhteydessä. Norjassa on lueteltu kolme yleistä lauseketta, jotka käytännössä kieltävät kaikki ongelmalliset jalostuksen muodot. Ensisilmäyksellä kiellot vaikuttavat liian yleisiltä, mutta kattavat esityöt selventävät huomattavasti kieltojen sisältöä. Tarvittaessa kiellot konkretisoituvat viimeistään tuomioistuinten tulkinnan avulla.

Norjassa eläimiä saa jalostaa vain, jos jalostuksen lopputulos on vahva ja terve eläin, jonka toimintakyky on hyvä. Geenitekniikka, jolla eläimen jalostus johtaa seuraaviin lopputuloksiin, on kielletty:

1. eläimen geenit muuttuvat niin, että se vaikuttaa sen fyysiseen tai henkiseen toimintakykyyn kielteisesti, tai jalostus johtaa myöhemmin kyseisiin muutoksiin eläimen geneeissä
2. jalostus vähentää eläimen mahdollisuuksia toteuttaa luonnollista käyttäytymistään tai
3. jalostus herättää yleisesti eettisiä reaktioita.

Lisäksi, jos eläimiä on jalostettu edellä mainitulla tavalla, kyseisten eläinten perimää ei saa käyttää myöhemmässä jalostuksessa.

Erityistä Norjan jalostuksen käytön sääntelyssä on kolmas sääntö, jonka mukaan toimet, jotka herättävät yleisesti eettisiä reaktioita, ovat kiellettyjä. Lain esitöiden mukaan jalostus, joka pyrkii sopeuttamaan eläimet elinympäristöön, on sallittua, sillä se edistää eläimen hyvinvointia, vaikka se saattaa vaikuttaa eläimen ominaisuuksiin joidenkin mielestä negatiivisesti. Myöskään steriilien kalojen jalostaminen ei ole kiellettyä. Sen sijaan kiellettyä on esimerkiksi jalostus, joka pyrkii esimerkiksi sarvettoman lajin aikaansaamiseen, jotta vältetään sarvien poisto. Pääsääntöisesti jalostuksen ei tule pyrkiä korjaamaan eläimen ympäristöön liittyviä heikkouksia, tai aikaansaamaan eläimille sellaisia ominaisuuksia, mitä niillä ei luonnollisesti ole. Esimerkiksi kissoja ilman turkkeja sekä sokeita kanoja, jotka eivät noki ahtaissa olosuhteissa on jalostettu, mutta ne ovat lain mukaan kiellettyjä. Syynä on se, että jalostuksella on muutettu eläinten fyysisiä ja henkisiä ominaisuuksia haitallisesti, vähennetty eläimen mahdollisuutta luontaiseen käyttäytymiseen sekä herätetty yleisiä eettisiä reaktioita.

Ruotsissa kissojen ja koirien jalostuksesta säädetään maatalousviraston asetuksessa. Sen mukaan eläintä ei saa käyttää jalostuksessa, jos:

1. sillä on sairauksia ja toimintakyvyn rajoitteita, jotka voivat periytyä
2. se on varmasti tai suurella todennäköisyydellä resessiivisen geenin kantaja kaksinkertaisessa sairauden sarjassa
3. eläin on varmasti tai suurella todennäköisyydellä yksinkertaisen resessiivisen geenin kantaja, jollei parituminen tapahdu sellaisen yksilön kanssa, joka tiedetään vapaaksi vastaavasta geenistä

4. tiedossa olevien asioiden perusteella pariutumisyhtälö lisää riskiä jälkeläisen sairaudelle tai toimintahäiriölle
5. eläimellä esiintyy käyttäytymishäiriöitä, kuten liiallista pelokkuutta tai aggressiivisuutta ilman provosointia tai eläimelle arkisissa tilanteissa
6. eläin ei kykene käyttäytymään lajilleen luontaisella tavalla

Lisäksi Ruotsissa on kiellettyä käyttää jalostuksessa ja kehittää sellaisia koiria:

1. joilla on erityisen suuri taisteluhalu
2. jotka ärsyntyvät helposti ja purevat
3. joiden hyökkäyksen keskeyttäminen on vaikeaa
4. joilla on taipumus kohdistaa taisteluhalunsa ihmisiin tai muihin koiriin

Ruotsin selvittäjä on esittänyt useita muutoksia Ruotsin lainsäädäntöön. Jalostuksesta erityisesti koirien jalostus on viime vuosina saanut osakseen yhä kasvavaa kritiikkiä. Viime vuonna tutkijat ehdottivat ensimmäistä kertaa Suomessa kokonaisen koirarodun (cavalier kingcharlesinspanieli) hävittämistä jalostuksen aiheuttamien ongelmien takia. Useat koirarodut altistuvat erilaisille kroonisille kivuille jalostuksen aiheuttamien ongelmien vuoksi. Jalostuksen aiheuttamia sairauksia ja kroonisia kipuja esiintyy myös kissoilla. Lehmiä on jalostettu yhä enemmän maitoa tuottaviksi, mikä on aiheuttanut myös tiettyjä ongelmia. Ruotsissa ja muissa Pohjoismaissa ongelma on tiedostettu melko hyvin ja jalostuksessa on pyritty myös kehittämään lehmien terveyttä ja hyvinvointia. Lihatuotantoa varten kasvatettavissa naudoissa ongelmia on ollut ennen kaikkea Belgian sininen -rodun geenien sekoittuminen muihin rotuihin. Sikojen tilanne on kohtuullinen, sillä Ruotsissa ei juurikaan käytetä isojen kansainvälisten tuottajien rotuja, vaan pääosin Norjan kanssa jalostettuja rotuja. (Eriksson, 2011) Broilereiden jalostuksesta aiheutuvat ongelmat taas ovat laajamittaisia. Broilereita on jalostettu niin nopeakasvuiseksi, että niiden fysiikka pettää. Tutkimuksissa noin 12–22 prosenttia broilereista kärsii vakavista jalkaongelmista, jotka vaikeuttavat liikkumista (Eriksson, 2011).

Ruotsin selvittäjä esittää Ruotsin lainsäädäntöön seuraavia muutoksia koskien eläinten jalostusta.

1. Kärsimystä aiheuttavan jalostuksen kieltä tulee siirtää eläinsuojeluasetuksesta eläinsuojelulakiin seuraavalla lisäyksellä täydennettynä. *Jalostettujen eläinten tulee kyetä synnyttämään jälkeläiset luonnollisesti ja jalostuksen tulee mahdollistaa eläimelle tavanomaiset kehon toiminnallisuudet kuten hengittäminen sekä esteetön liikkuminen.* Lisäksi asetuksen määräyksiä jalostuksesta tulee tarkentaa.
2. Eläinlääkärit tulee velvoittaa raportoimaan Maatalousvirastolle jalostuksesta aiheutuneista ongelmista jotka koskevat lemmikkieläimiä (sisältäen kissat koirat ja hevoset).
3. Koirien jalostusongelmien ratkaisuksi ei ehdoteta tiettyjen rotujen täyskieltoa muun muassa siksi, että tietyn rodun sisällä on suurta vaihtelua. Sen sijaan selvittäjä

- tiukentaisi kilpailujen tuomareiden pätevyysvaatimuksia ja lisäisi koulutusta roduista ja jalostuksen ongelmista. Myös koirien myyjien tiedonantovelvollisuutta lisättäisi, jotta ostajat tietävät mitä ostavat. Samaa sääntöä ehdotetaan myös koskemaan kissoja.
4. Hevosten jalostuksesta aiheutuneita sairauksia ja ongelmia tulee selvittää tarkemmin ja asettaa myyjälle tiedonantovelvollisuus luovutuksen yhteydessä.
 5. Broilereiden ja muiden lintujen tuotannossa aloitettua kehitystyötä ongelmien vähentämiseksi tulee jatkaa ja selvittää mahdollisuutta hitaammin kasvaneiden paremmin voivien lintujen markkinoille.

Tanskan eläinsuojelulaissa ei mainita mitään eläinjalostuksesta tai geenitekniikasta. Sen sijaan Tanskassa on erillinen laki eläinten kloonamisesta ja geenimuuntelusta (*Lov om kloning og genmodificering af dyr m.v.*), jonka mukaan selkärankaisten kloonaminen ja geenimuuntelu on sallittua vain eläinten eettisen lautakunnan luvalla. Lupa tarvitaan sekä eläinkoetointia, että kaikkea muuta toimintaa varten. Lupa saadaan myöntää vain seuraaviin tarkoituksiin:

1. perustutkimus
2. ympäristön ja terveyden hyvinvoinnin parantamiseksi kohdennettu tutkimus
3. eläinten jalostus, jossa saatu materiaali parantaa huomattavasti eläimen terveyttä tai ympäristöä
4. opetus ja tutkimustoiminta yliopistoissa sekä muissa vastaavan tason oppilaitoksissa sekä tilaisuuksissa jossa alan ammattilaiset kehittävät ammattitaitoaan

Lupa saadaan myöntää vain, mikäli toiminnasta ei aiheudu eläimelle merkittävää haittaa. Laki ei koske tilanteita, joissa geenitekniikkaa käytetään ainoastaan selkärankaisten somaattisiin soluihin (solut jotka eivät ole sukusoluja tai niiden kantasoluja). Eläinkokeista säädetään erikseen omassa laissa.

Sveitsissä tahot, jotka luovat geenimuunneltuja eläimiä, pitävät sellaisia tai muutoin ovat niiden kanssa tekemisissä, tarvitsevat toimintaan lisenssin kantonilta. Valtioneuvosto säätää tarkemmin vaatimuksista yhdessä bioteknologian eettisen komitean, bioturvallisuuden asiantuntijakomitean sekä eläinkokeiden laatukomission kanssa. Lisensoinnin edellytyksistä voidaan poiketa, mikäli on ilmeistä, että eläimien arvokkuutta kunnioitetaan kaikin tavoin koko tuotantoketjussa. Geenimuunnelluista eläimistä, jotka kärsivät kivusta, kärsimyksestä, vammoista, käyttäytymishäiriöistä tai joiden arvokkuutta muulla tavoin loukataan, tulee raportoida kantonin viranomaisille. Kantonin viranomainen välittää viestin eteenpäin valtakunnalliseen eläinkokeiden valvontalautakuntaan, joka päättää sallitaanko kyseisen tahon jalostuksen jatkaminen.

Alankomaissa eläinsuojeluasetuksessa on tarkemmin kielletty sellaisten eläinten jalostaminen sekä käyttö:

1. joilla on sellainen toiminnallinen ongelma, luonteenpiirre, tai eläimeen terveyteen tai hyvinvointiin vaikuttava seikka joka voi periytyä
2. jotka voivat vaarantaa muiden eläinten tai ihmisten turvallisuuden
3. erikseen valtioneuvoston määräyksellä päätetään, että
 - a. tiettyjen eläinlajien jalostus on kielletty kokonaan tai jalostusta on rajoitettu
 - b. eläintä ei saa käyttää jos sillä on jalostuksesta aiheutuva sairaus tai vamma joka periytyy sen jälkeläisiin
 - c. säädetään hygieniasta sekä toimenpiteistä joilla ehkäistään tartuntatautien leviämistä
 - d. sallitusta määrästä jälkeläisiä yhtä eläintä kohden sen kiima-ajan aikana
 - e. velvollisuudesta kerätä ja lähettää tietoja
4. Hallinnollisilla määräyksillä voidaan lisäksi määrätä
 - a. mitkä tahot ovat velvoitettuja pitämään kirjaa eläinten lukumäärästä
 - b. vaatimuksista joiden mukaan eläimet, siemennesteet, munasolut ja alkiot tulee rekisteröidä kantakirjaan
 - c. eläimille suoritettavista testeistä, tarkastuksista ja kokeista
 - d. käytettävistä menetelmistä joilla arvioidaan eläinten suorituskykyä sekä geeniperimän arvoa
 - e. keinoista joilla eläinten lukumäärä laumasta todistetaan
 - f. jalostuksen aloittamisen edellyttämistä vaatimuksista eläimelle

Alankomaissa on kiellettyä muuttaa eläimen geeniperimää niin, että se muuttaa sen luontaisia rajoja koskien lisääntymistä sekä rekombinaatioita (uusien ominaisuusyhdistelmien syntyminen suvullisessa lisääntymisessä), mikäli geenimuuntelu tehdään ainoastaan muuttamaan eläimen urheilullista tai viihteellistä suorituskykyä. Ilman lupaa on kiellettyä:

1. muuttaa eläimen geeniperimää niin, että se muuttaa sen luontaisia rajoja koskien lisääntymistä sekä rekombinaatioita
2. käyttää bioteknisiä menetelmiä eläimeen tai sen alkioon. Momentti ei sovellu tekoihin, jotka tehdään biolääketieteellisessä perusteella.

Ministerin tulee myöntää lupa vain, jos hänen arvionsa mukaan:

1. toimenpiteitä ei ole mahdoton hyväksyä, ottaen huomioon niiden vaikutukset eläimen terveyteen tai hyvinvointiin
2. eettiset esteet eivät kiellä kyseisiä toimenpiteitä

Kyseisiä kriteereitä käytetään myös arvioitaessa luvan myöntämisen perusteita biolääketieteellistä toimintaa varten. Ministeriötä avustavat arvion teossa, riippumattomien asiantuntijoiden muodostama komitea.

Lainsäädännössä geenitekniikan asettamiin haasteisiin vastaaminen on haastavaa. Todennäköisesti jopa kohtuullisen kattava kasuistinen sääntely on lähes mahdotonta toteuttaa lukuisten vaihtoehtojen vuoksi ja siksi, että tällainen lainsäädäntö vanhenisi nopeasti tekniikan kehittyessä. Vaikka yleislausekkeiden käyttöä voidaan pitää epätyydyttävänä epäselvyyden ja tulkintaongelmien vuoksi, ne toisaalta pystyvät tehokkaasti ehkäisemään ainakin törkeimmät eläinjalostuksen muodot, jotka ovat selkeästi yleisten eettisten arvojen vastaisia.

3.2.3 Eläinten kuljettaminen

EU:n jäsenvaltioissa eläinkuljetuksia on harmonisoitu Neuvoston asetuksella (EY) N:o 1/2005 eläinten suojelusta kuljetuksen ja siihen liittyvien toimenpiteiden aikana (jäljempänä kuljetusasetus). Kuljetusasetus kattaa selkärankaisten eläinten kuljetukset unionin alueella. Asetus koskee kaikki kuljetusprosessiin osallistuvia, myös välittömästi ennen ja jälkeen kuljetuksen. Eläinkuljettajilta vaaditaan asianomainen koulutus sekä todistus koulutuksen suorittamisesta. Kuljettajien ajoneuvoissa on oltava satelliittipaikannuslaite ja pitkille matkoille on laadittava kuljetussuunnitelma. Asetuksessa annetaan aiempaa tiukemmat säännöt, joita sovelletaan yli kahdeksan tuntia kestäviin matkoihin. Säännöt koskevat sekä ajoneuvoja että eläimiä.

Asetuksessa säädetään kuljetusajoneuvojen parempilaatuisesta varustelusta, johon sisältyvät esimerkiksi lämpötilan säätö (mekaaninen tuuletus, lämpötilan rekisteröinti, hälytysjärjestelmä ohjaamossa) ja pysyvä juottomahdollisuus. Joidenkin eläinten kuljettaminen on kielletty. Kielto koskee erittäin nuoria eläimiä (alle 10 vuorokauden ikäiset vasikat, alle kolmen viikon ikäiset porsaas ja alle yhden viikon ikäiset karitsat), paitsi jos matka on alle 100 kilometriä. Asetuksessa kielletään myös naaraseläinten kuljetus tiineyden loppuvaiheessa ja poikimisen tai porsimisen jälkeisellä viikolla. Lisäksi hevosten pitkänmatkan kuljetusten oloja on parannettu, erityisesti velvoittamalla käyttämään järjestelmällisesti yksittäispilttuita.

Kuljetuksen keston osalta asetuksessa säädetään eri kestoajoista eri eläintyyppien mukaan: vieroittamattomat eli vielä maitoa juovat eläimet (yhdeksän tunnin matka, jonka jälkeen tunnin lepo juottoa varten, ja jälleen yhdeksän tunnin matka), siat (24 tunnin matka, jos ajoneuvossa on jatkuva juottomahdollisuus), hevoset (24 tunnin matka, ja juotto joka kahdeksas tunti) sekä naudat (14 tunnin matka, jonka jälkeen yhden tunnin lepo juottoa varten, ja jälleen 14 tunnin matka). Edellä mainitut matka-ajat voidaan toistaa, jos eläimet puretaan ajoneuvosta, ruokitaan ja juotetaan, ja niiden annetaan levätä vähintään 24 tuntia hyväksytyssä valvontapaikassa.

EU:n kuljetusasetus on minimidirektiivi joka ei rajoita kansallisen eläinsuojelulainsäädännön soveltamista, eikä estä määräämästä kansallisesti tiukempia vaatimuksia kuljetuksille. EU:n jäsenvaltioiden ja Norjan lainsäädäntö vastaa kuitenkin keskeisimmiltä osiltaan EU:n kuljetusasetusta. Merkittävästi tiukempi määräys verrattuna kuljetusasetuksen säännöksiin löytyy Sveitsistä, jossa matka-aika kuormaamisesta kuorman purkuun ei saa ylittää kuutta tuntia tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Kuljetusasetus sallii useimmissa tapauksissa yli kaksi tai kolme kertaa pidemmät matka-ajat.

Norjassa eläimiä saa kuljettaa vain tavalla, joka rasittaa eläintä mahdollisimman vähän. Eläimiä saa kuljettaa vain, kun ne ovat siinä kunnossa, että kestävät matkan aiheuttamat rasitukset. Kuljetusvälineiden tulee olla suunniteltu huomioimaan eläinten turvallisuus ja kuljetettavan eläinlajin vaatimat erityisedellytykset. Eläimistä on pidettävä huoli kuljetuksen aikana tarjoamalla niille tarpeellinen hoito ja valvonta. **Ruotsissa** eläinten kuljetuskaluston on oltava sovelias kyseiseen tarkoitukseen. Tämä edellyttää muun muassa eläimen suojaamista lämmöltä, kylmyydeltä, töyssyiltä, kolhuilta ja vastaavilta. Tarvittaessa eläimet on pidettävä kuljetuksessa erillään.

Tanskan eläinsuojelulaki ei mainitse mitään eläinten kuljetuksista. Eläinten kuljetus on kuitenkin tiukasti säädelty Tanskan lainsäädännössä. Eläinten kuljetuksia varten vaadittavasta koulutuksesta, luvan menettämisen edellytyksistä, eläinten suojelusta kuljetuksen aikana sekä teknisistä määräyksistä koskien eläinkuljetuksia on kustakin oma asetuksensa. Vertailun kannalta oleellisin asetus on asetus eläinten suojelusta kuljetuksen aikana (*bekendtgørelse om beskyttelse af dyr under transport*). Asetuksen mukaan kuljetuskaluston tulee täyttää EU:n kuljetusasetuksen vaatimukset, ja sen tulee saada hyväksyntä viranomaiselta. Eläimiä ei saa kuljettaa säkeissä, ja jos kuljetus kestää yli 12 tuntia, tulee eläimen pystyä seisomaan pystyssä, ilman pään osumista kattoon. Eläimillä pitää olla tarpeeksi tilaa liikkua ja häkkien koosta säädetään yksityiskohtaisesti asetuksessa. Kuljetuskaluston ja häkkien pitää olla lujarakenteisia ja niiden pitää suojata eläimiä säältä sekä loukkaantumisilta. Lisäksi asetuksessa on säädetty myönnetyn luvan perumisesta, poliisin ja valvovan viranomaisen oikeudesta keskeyttää kuljetus sekä rangaistuksista.

Sveitsissä eläinkuljetukset tulee suorittaa hellävaraisesti ja ilman aiheetonta viivytystä. Matka-aika kuormaamisesta ei saa ylittää kuutta tuntia. Valtioneuvosto määrää tarkemmin poikkeuksista sekä kuljettajilta edellytettävästä koulutuksesta. **Alankomaissa** kuljetuksesta säädetään tarkemmin erillisessä asetuksessa, jonka sisältö vastaa pitkälti muiden vertailumaiden alan sääntelyä.

3.2.4 Teurastaminen

Teurastamisen tavoitteet ovat kaikissa vertailumaissa samat: eläimen tappaminen aiheuttamatta tarpeetonta kipua ja kärsimystä. Alankomaissa erikoisuutena on lisäksi luettelo eläimistä, joiden tappaminen on sallittua. Teurastuksen suhteen vertailumaat eroavat toisistaan lähinnä suhtautumisessaan uskonnolliseen teurastukseen (tässä yhteydessä käsitteellä tarkoitetaan vain halal- ja shechita-teurastustapoja).

Norjassa eläimen teurastuksen tulee tapahtua eläinten hyvinvoinnin kannalta asianmukaisesti. Eläimet, jotka ovat ihmisten omistamia, tai joita pidetään ihmisten läheisyydessä, tulee tainnuttaa ennen teurastamista. Tainnutuksen on aiheutettava eläimelle tiedottomuuden tila, jonka tulee alkaa ennen teurastamistoimenpiteiden aloittamista ja kestää siihen saakka, että eläin on kuollut. Teurastamisen jälkeen on aina varmistettava, että eläin on kuollut. Hätätilanteissa tulee noudattaa mahdollisimman tarkoin edellä mainittuja sääntöjä.

Ruotsissa teurastaminen tulee tehdä aiheuttamatta eläimelle tarpeetonta kärsimystä. Kotieläinten tulee olla tainnutettuja, kun niiden veri valutetaan pois. Muita toimenpiteitä ei saa tehdä ennen kuin eläin on kuollut. Pääsäännöstä voidaan poiketa, jos eläin sairauden tai vamman vuoksi on lopetettava välittömästi. Myös jänisten kohdalla noudatetaan poikkeavia määräyksiä, joista säädetään asetuksella. Eläinsuojeluasetuksen mukaan eläin pitää tainnuttaa niin, että eläin menettää nopeasti tajuntansa. Eläin ei saa enää tainnutuksen jälkeen palata tajuihinsa. Mikäli joku eläin altistuu tai on vaarassa altistua tarpeettomalle kärsimykselle teurastuksen yhteydessä, tulee julkisen eläinlääkärin kieltää teurastus, päättää eläimen välittömästä lopettamisesta tai muista eläinsuojelullisesti tarpeellisista toimista.

Tanskassa eläin on teurastettava niin nopeasti ja kivuttomasti kuin mahdollista. Teurastusasetuksessa (*Bekendtgørelse om slagting og aflivning af dyr*) luetellaan sallitut teurastustavat, jotka ovat kaikki sellaisia, jotka tainnuttavat eläimen. Verenlasku tulee tehdä välittömästi tainnutuksen jälkeen ja eläimen tulee olla tekohetkellä tainnutettu. **Sveitsissä** nisäkkään saa teurastaa vain, jos se on tainnutettu ennen verenlaskun aloittamista. Valtioneuvosto määrittelee tarkemmin muiden eläinten tainnutusvaatimuksista, käytettävistä menetelmistä ja toimenpiteiden suorittajien koulutuksesta. Sveitsin eläinsuojelulain mukaan nisäkkään pitää olla turta/pökerryksissä/lääkitty (*betäubt*) ennen verenlaskun aloittamista. Käytännössä eläin pitää tainnuttaa, tai jos se ei ole mahdollista, muulla tavoin nukuttaa tai puuduttaa kivun ja kärsimyksen minimoimiseksi. Asetuksella voidaan säätää velvollisuudesta koskien muille eläimille tehtävää anestesiaa ennen teurastamista sekä teurastamohenkilökunnan koulutuksesta.

Alankomaissa erityinen lautakunta laatii luettelon niistä eläimistä, joiden tappaminen on kiellettyä, paitsi jos se tehdään kaupallisessa tarkoituksessa, eläintuotteiden valmistamista varten tai muussa lautakunnan hyväksymässä erityistapauksessa. Kaupallisessa tarkoituksessa saa teurastaa Euroopassa kyseiseen tarkoitukseen yleisesti käytettyjä eläimiä. Kaikkien eläinlajien metsästys on kiellettyä, ellei se ole välttämätöntä. Metsästysluvan saanti edellyttää, että eläimet aiheuttavat vahinkoa maanviljelykselle tai vaarantavat yleisen turvallisuuden tai terveyden. Metsästys on lain mukaan viimeinen vaihtoehto, eli ensin tulee kartoittaa muut mahdollisuudet uhan tai vahingon vähentämiseksi.

3.2.4.1 Uskonnollinen teurastaminen

Maailmanlaajuisesti vain muutama valtio, joista suurin osa on pohjoismaita, on kieltänyt uskonnolliset teurastukset. Kielto ei koske sinänsä uskonnollisia teurastuksia, vaan näiden maiden lainsäädännössä eläin pitää tainnuttaa ennen teurastusta. Kyseinen säännös mahdollistaa tietyissä tapauksissa halal-teurastukset, mutta ei shechita-teurastuksia. Uskonnollisista teurastuksista käytävissä keskustelussa vastakkain ovat uskonnonvapaus ja toisaalta eläinten oikeudet. Juutalaisten ja muslimien tulee uskonsa oppien mukaisesti syödä ”oikein” teurastettua lihaa, toisaalta on selvää että nämä teknisesti samanlaiset teurastustavat aiheuttavat eläimelle kipua ennen kuolemaa.

Uskonnollisista teurastuksista merkittävimmät ovat muslimien halal ja juutalaisten shechita. Halal-liha on teurastettu islamin oppien mukaisesti viiltämällä eläimen kurkku auki nopeasti terävällä veitsellä. Nopea verenlasku pitää lihan syömäkelpoisena, mutta aiheuttaa eläimelle kipua ennen sen kuolemaa. Sharia-laki ei varsinaisesti kiellä eläimen tainnuttamista ennen teurastusta, mutta tainnutuskäytäntöä sovelletaan muslimiyhteisöissä vaihtelevasti. Tainnutuksen vastustusta on perusteltu sillä, että eläin saattaa kuolla jo tainnutuksen yhteydessä, ja ettei verenlasku tainnutetusta eläimestä onnistu kunnolla, mikä on sittemmin todettu paikkansapitämättömäksi. Juutalaisten shechita-liha teurastetaan teknisesti vastaavasti kuin halal-liha, eli leikkaamalla eläimen kurkku auki nopeasti terävällä veitsellä. Juutalaiset sen sijaan eivät saa tainnuttaa teuraseläimiä ennen eivätkä edes samanaikaisesti kurkun aukiviiltämisen kanssa, sillä eläimen on teurastushetkellä oltava hyväkuntoinen ja täysin vahingoittumaton (Eläinten hyvinvointikeskus) (Ny tid, 2009).

Norjan eläinsuojelulain mukaan ihmisten eläimet tulee tainnuttaa ennen teurastamista. Sääntöön on kuitenkin kirjattu poikkeus, jonka mukaan eläintä ei ole pakko tainnuttaa, jos se teurastetaan tavalla, joka aiheuttaa välittömästi eläimen tiedottomuuden. Aiheeseen ei ole lain esitöissä perehdytty kovin tarkasti, vaan siinä tyydytään toteamaan, että menetelmän on oltava sellainen, että se vaikuttaa välittömästi, eikä altista eläintä merkittäväälle haitalle tai kivulle. Mitä nämä muut sallitut toimenpiteet voisivat olla, on jäänyt jossain määrin epäselväksi. Parlamentti (*Stortinget*) katsoi kuitenkin hyväksyessään lain, että laki ei salli shechita- tai halal-teurastusta Norjassa, koska ne eivät aiheuta eläimelle välittömästi tiedottomuutta. Norjan maatalousministeri Lars Brekk on myös kertonut puolustavansa nykyistä lakia kaikin keinoin. (Ny tid, 2009) **Ruotsissa** kotieläin (termi kattaa myös tuotantoeläimet) pitää tainnuttaa ennen verenlaskua. Tainnutuksen pitää myös olla pysyvää, niin ettei eläin palaa tajuihinsa tainnutuksen ja kuoleman välillä. Shechita- ja halal-teurastukset edellyttävät eläimen tajuissaan olemista ennen verenlaskua, minkä vuoksi Ruotsin lainsäädäntö kieltää kyseiset uskonnolliset teurastukset. **Tanskan** lain mukaan eläin tulee tainnuttaa ennen teurastusta. Laista on kuitenkin olemassa poikkeus, jonka mukaan rituaalinen teurastus saadaan tehdä ilman tainnutusta, mikäli asiasta on ilmoitettu valvontaviranomaiselle. Yksikään teurastamo ei ole ilmoittanut suorittavansa rituaalisia teurastuksia ilman tainnutusta, joten Tanskassa halal- ja shechita-teurastetut eläimet on joko tainnutettu ennen toimenpidettä, tai teurastus on tehty laittomasti.

Sveitsissä eläinsuojelulain mukaan eläimen pitää olla turta ennen verenlaskun aloittamista. Eläinsuojeluasetuksessa (Tierschutzverordnung) teurastuskäytäntöä tarkennetaan niin, että selkärankaisen eläimen saa teurastaa vain kun se on nukutettu tai puudutettu (anestesia). Mikäli eläimen tainnutus ei ole mahdollista, tulee teurastajan tehdä kaikkensa eläimen pelkojen, kärsimyksen ja kipujen minimoimiseksi. Ilman anestesiaa selkärankaisen tappaminen on sallittua vain metsästyksessä tai sallittuja tuholaiistorjuntakeinoja käyttämällä. Käytännössä Sveitsin laki kieltää uskonnolliset shechita- ja halal-teurastukset, jonka vuoksi eläinsuojelulaissa on nimenomainen säännös jossa turvataan uskonnollisten vähemmistöjen oikeus kyseisen lihan maahantuontiin. **Alankomaiden** eläinsuojelulain mukaan eläimen saa teurastaa ilman sitä edeltävää tainnutusta, jos teurastus tehdään islamilaisten tai juutalaisten riittien mukaisesti.

Eläinten hyvinvointikeskuksen mukaan EU:n uusi lopetusasetus sallii eläinten lopettamisen ilman tainnutusta, muttei kuitenkaan suosittele kyseistä käytäntöä, vaan pitää eläinten teurastamista ilman tainnutusta eläinsuojelullisesti ongelmallisena eläimelle siitä aiheutuvan kivun takia (Eläinten hyvinvointikeskus). Vertailumailla on kolme erilaista strategiaa uskonnollisten teurastusten suhteen. Alankomaissa uskonnollinen teurastus on nimenomaisesti sallittu lainsäädännössä, Tanskassa rituaalinen teurastus on sallittua, mutta se edellyttää lupaa. Sveitsissä, Ruotsissa ja Norjassa uskonnolliset teurastukset ovat epäsuorasti kiellettyjä, koska eläin tulee tainnuttaa ennen teurastusta. Alankomaiden strategiaa on vaikea hyväksyä eläinsuojelun näkökulmasta, teurastustapa kun tutkimusten mukaan aiheuttaa kipua, joka on helposti vältettävissä. Tanskan malli on eräänlainen kompromissi eläinten hyvinvoinnin ja uskonnonvapauden välillä. Lain edellyttämiä ilmoituksia uskonnollisista teurastuksista ei ole tehty, joten poikkeamismahdollisuus on käytännössä jäänyt kuolleeksi kirjaimeksi.

3.2.5 Eläinten myyminen ja muu luovutus

EU:n eläinten kauppaa ja valtionrajat ylittävää sääntelyä koskevat säännökset soveltuvat kaikkiin EU:n jäsenvaltioihin. Kaikissa vertailumaissa lemmikkieläinten tai kaikkien eläinten ammattimainen kaupankäynti ja vuokraustoiminta ovat luvanvaraista toimintaa. Maittain vaihtelee, onko kyse yksinkertaisesta rekisteröinnistä, vai joutuvatko myyntiluvan hakijat laajempaan arviointiin. Myös sirkukset, eläintarhat ja eläinnäyttelyt ovat luvanvaraisia, mutta niitä käsitellään myöhemmin laajemmin. Sveitsissä ja Norjassa eläimen kaupan tai muun luovutuksen yhteydessä myyjän tulee tarjota ostajalle tarpeelliset tiedot eläimestä ja sen hoidosta. Norjassa eläintä ei saa luovuttaa, jos vaikuttaa siltä, että ostaja tai saaja ei kykene siitä huolehtimaan. Vertailumaissa on myös rajoitettu alaikäisten oikeutta eläinten omistamiseen ja pitämiseen. Ikäraajaksi on sekä Norjassa, että Tanskassa asetettu 16 vuotta, jota nuoremmalle ei saa Norjassa antaa itsenäistä vastuuta ja Tanskassa luovuttaa eläintä ilman huoltajan suostumusta.

Norjassa kenneleiden ylläpitäminen sekä eläinten ammattimainen vuokraaminen ja myyminen ovat luvanvaraista toimintaa. Norjan eläinsuojelulain mukaan myydessään tai

vaihtaessaan eläimiä, tulee myyjän tarjota eläimen vastaanottajalle riittävät ja tarpeelliset tiedot eläimen hyvinvoinnin kannalta merkittävistä olosuhteista. Eläintenpitäjä ei saa luovuttaa eläintä toiselle, jos on syytä uskoa, ettei tämä kykene huolehtimaan asianmukaisesti eläimestä. Sääntö koskee kaikkia eläimen siirtoja siirron luonteesta riippumatta (lahja, vaihto, kauppa tai muu). Alle 16-vuotiaalle ei saa antaa itsenäistä vastuuta eläimestä.

Ruotsissa lemmikkieläinten ja hevosten ammattimainen kasvattaminen, hevosten pitäminen ratsastustoimintaa varten sekä turkiseläinten kasvattaminen on luvanvaraista toimintaa. Myös edellä mainittuja eläimiä myyvät sekä tilapäisesti ammattimaisesti pitävät tahot tarvitsevat luvan. Hallituksen nimeämä viranomainen vastaa luvan hakijoiden ammattitaidon ja tilojen tarkastamisesta. Jo myönnetty lupa voidaan, milloin se on perusteltua, myös perua. Selvittäjä on selvityksessään pohtinut luvanvaraisuuden välttämättömyyttä. Koirilla lupa on edellytetty vuodesta 1965. Vastaavia aloja, joilla lupaa ei edellytetä, ei ole, joten on vaikea sanoa millainen tilanne olisi ilman luvanvaraisuutta. Lääninhallitukset kertoivat myöntävänsä luvan ilman toimenpiteitä yli puolessa hakemuksista ja useimmat kannattivat ilmoitusmenettelyyn siirtymistä. Ruotsin kennelklubin mukaan kunnat tulkitsivat aikoinaan vaatimuksia eri tavalla ja nykyään klubin jäseniä valvotaan tiukemmin kuin muita heidän edustajiensa tekemien tarkastusten vuoksi. Selvittäjä kannattaa kuitenkin järjestelmän jatkamista sen eläinsuojelurikkomuksia ennaltaehkäisevän vaikutuksen vuoksi. (Eriksson, 2011)

Tanskassa eläinten ammattimainen myynti on luvanvaraista toimintaa. Poliisihallitus voi tarvittaessa peruuttaa luvan, jos tietyt lain edellytykset täyttyvät. Tanskassa eläimen saa luovuttaa alle 16-vuotiaalle vain huoltajan suostumuksella. **Sveitsissä** ammattimainen kaupankäynti eläimillä, sekä elävien eläinten käyttäminen mainoksissa, on luvanvaraista. Valtioneuvosto voi eläinten hyvinvoinnin ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi rajoittaa eläinten kansainvälistä kaupankäyntiä. Samalla tulee kuitenkin varmistaa riittävä shechita- ja halal-lihan tuonti tyydyttämään maan juutalais- ja muslimivähemmistöjen tarpeet. Kissojen ja koirien turkisten sekä muiden tuotteiden tuonti on kielletty. **Alankomaissa** eläinsuojelulain mukaan voidaan antaa hallinnollisia määräyksiä koskien rajoituksia tiettyjen eläinten kansalliseen ja kansainväliseen kauppaan. Määräykset ja rajoitukset voivat koskea:

1. eläinten alkuperää
2. eläinten omistajilta edellytettäviä eläimiä koskevia asiakirjoja
3. eläinten terveydentilaa
4. eläimille suoritettavia tutkimuksia
5. markkinoilla olevien eläinten myymistä, markkinointia, vuokraamista, lainaamista ja myynnissä pitämistä
6. velvollisuutta pitää eläimistä kirjaa, jotta niiden alkuperä voidaan jäljittää
7. eläimen pitopaikkoja
8. eläinten statusta
9. eläinten alkuperää ja määränpäättä

10. hygieniaa ja vaadittavia toimenpiteitä tautien ja sairauksien leviämisen estämiseksi
11. myyjien, vuokraajien, tukkumyyjien yms. pätevyyttä sekä niille asetettavaa toimintakieltoa

3.3 Sairaiden ja vahingoittuneiden eläinten auttaminen

3.3.1 Auttamis- ja ilmoitusvelvollisuus

Erityinen lakiin kirjattu auttamisvelvollisuus löytyy vain Norjan ja Ruotsin eläinsuojelulaista. Norjassa on selkeästi määritelty myös ilmoitusvelvollisuus silloin kun avuntarpeen havaitsija ei pysty itse riittävästi auttamaan hädänalaisia eläimiä. Norjan lain erikoisuutena on lisäksi määräys, jonka nojalla eläintä auttanut on oikeutettu saamaan valtiolta korvauksena välttämättömät auttamiskulut. Kulukorvaus on rajoitettu, mutta se on eläinsuojelun kannalta tärkeä määräys, jotta auttamista ei laiminlyötäisi varattomuuden takia. Välttämättömien kulujen kannalta on kohtuullista, että tapahtumaan syytön auttaja saa kulunsa korvattua valtiolta. Liikenneonnettomuuksissa korvauksista vastaa liikennevakuutusyhtiö, ja jos auttaja on aiheuttanut itse sairauden tai vamman, hänellä ei ole oikeutta periä kulujaan valtiolta. Karjaeläimien kohdalla valtio saa periä maksamansa kulut eläinten omistajilta. Sveitsin, Alankomaiden ja Tanskan eläinsuojelulainsäädännössä ei ole yksiselitteisesti kirjattua yleistä auttamis- tai ilmoitusvelvollisuutta. Näissä maissa eläinlääkärit ovat ilmoitusvelvollisia, ja auttamisvelvollisuus on johdettavissa eläinsuojelun yleisistä periaatteista. Alankomaissa jokaisella on tosin ilmoitusvelvollisuus ja vahinkojen torjumisvelvollisuus epäiltäessä eläintautia ja sen mahdollista leviämistä. Oikeusvarmuuden kannalta yksiselitteinen auttamisvelvollisuus on kuitenkin selkeämpi vaihtoehto, ja sellainen on kirjattu myös Suomen nykyiseen eläinsuojelulakiin. Suomessa auttajalla ei kuitenkaan ole oikeutta saada korvausta auttamiskuluista valtiolta.

Norjassa jokainen joka kohtaa avuttoman eläimen, tulee kaikin tavoin tätä auttaa. Eläimiä tulee myös suojata taudeilta ja haavoittumiselta, sekä hoitaa välittömästi ja tarvittaessa lopettaa. Ensisijaisesti paikalle on kutsuttava eläinlääkäri tai poliisi, mutta tarvittaessa jokaisen tulee myös itse ryhtyä toimenpiteisiin. Tärkeää auttamisvelvollisuudessa on auttajan ja eläinlääkäriin oikeus periä auttamisesta aiheutuneet kustannukset valtiolta. Kyseinen korvausvelvollisuus syyllisyydestä riippumatta, kattaa vain eläimen auttamisesta aiheutuneiden kulujen korvaamista. Hoitokuluista korvataan tarpeelliset kulut, joihin eivät sisälly esimerkiksi kalliit jatkotutkimukset taudin tarkaksi diagnosoimiseksi. Eläimen arvoa ei korvata kyseisen säännöksen perusteella. Korvaamisesta vastaa valvova viranomainen, *Mattilsynet*. Valtio korvaa edellä mainittujen toimenpiteiden kustannukset, toimenpiteiden suorittajalle. Mikäli eläin kuuluu karjanhoidon piiriin, valtio saa periä kustannukset eläimen omistajalta. Liikenneonnettomuustilanteissa yliajajalla on sama auttamisvelvollisuus, mutta ei oikeutta periä eläimen auttamisesta aiheutuneita kustannuksia valtiolta. Myöskään henkilö joka on itse aiheuttanut vahingon, ei voi vaatia kulujen korvaamista valtiolta.

Norjan eläinsuojelulain mukaan auttamisvelvollisuus ei kata tilanteita, joissa suuri joukko eläimiä on haavoittunut tai sairastunut (esimerkiksi öljyvuoto). Näissä tapauksessa jokainen on kuitenkin velvollinen ilmoittamaan asiasta viranomaiselle ja/tai eläimien omistajille. Jokaisen joka epäilee eläimiä kohdeltavan lain vastaisesti, tulee välittömästi ilmoittaa epäilyksestään valvontaviranomaiselle tai poliisille. Varoitusvastuu koskee myös isompaa joukkoa luonnonvaraisia eläimiä, jolloin ilmoitusvelvollisuus kattaa myös tilanteet, joissa lakia ei ole rikottu. Varoitusvastuuta rajoittavat muiden lakien säännökset. Norjassa jokaisen, joka kohtaa selkeästi sairaan haavoittuneen tai avuttoman eläimen, tulee kaikin käytössä olevin keinoin auttaa eläintä. Mikäli eläin kuuluu karjanhoidon tai suurriistan piiriin, eikä eläimen löytänyt kykene sitä riittävästi auttamaan, tulee löytäjän välittömästi varoittaa omistajaa tai poliisia. Mikäli on todennäköistä, ettei eläin selviä vammastaan tai kykene siitä parantumaan, on eläimen löytäjä oikeutettu välittömästi tappamaan eläimen. Mikäli eläin kuuluu karjanhoidon tai suurriistan piiriin, eläimen tappaminen on sallittua vain, mikäli omistajaa, eläinlääkärinä tai poliisia ei saada paikan päälle kohtuullisessa ajassa.

Ruotsissa vahingoittunutta, sairasta tai muuten epätervettä eläintä tulee välittömästi hoitaa, tarvittaessa eläinlääkärin toimesta, ellei eläimen tila edellytä sen välitöntä lopettamista. **Tanskan** eläinsuojelulaissa ei ole nimenomaista auttamis- ja ilmoitusvelvollisuutta. Ilmoitusvelvollisuus on asetettu eläinlääkäreille ja lisäksi eläimen hyvinvointia turvaavat yleislausekkeet velvoittavat myös auttamaan sekä ilmoittamaan kärsivästä eläimestä. Eläinsuojelulain mukaan eläimiä tulee kohdella vastuullisesti sekä suojella kaikin mahdollisin tavoin kivulta, kärsimykseltä, ahdistukselta sekä tarpeettomilta muilta haitoilta. Eläintä ei saa koskaan lopettaa hukuttamalla.

Sveitsin eläinsuojelulaissa tai -asetuksessa ei ole yksiselitteistä eläimen auttamisvelvollisuutta tai ilmoitusvelvollisuutta. Eläinsuojeluasetuksessa on lähes 200 artiklaa, joissa laajasti selostetaan eri eläinlajien erityistarpeita jotka tulee ottaa hoidossa huomioon, mutta yleistä auttamisvelvollisuutta ei mainita. Eläinsuojelulain alussa on periaatteita käsittelevä pykälä. Sen mukaan jokaisen, joka on tekemisissä eläimen kanssa, tulee kaikin tavoin ottaa huomioon eläimen tarpeet, sekä mahdollisuuksien mukaan edistää sen hyvinvointia. Kukaan ei saa aiheuttaa eläimelle tarpeetonta kärsimystä, kipua tai vammautumista ja eläinten hyväksikäyttö, laiminlyönti sekä tarpeeton rasitus on kielletty. Periaatteisiin sisältyy siis epäsuorasti auttamisvelvollisuus ja ilmoitusvelvollisuus.

Alankomaissa jos eläinlääkäri havaitsee eläinten altistuvan sairaudelle tai sairauden leviävän alueella, tulee hänen välittömästi ilmoittaa asiasta toimivaltaiselle viranomaiselle. Eläinlääkärin tulee myös välittömästi ilmoittaa havaitsemistaan ongelmista eläimen omistajalle. Edellä mainitut velvollisuudet koskevat samassa laajuudessa myös kaikkia eläinkokeita harjoittavissa laitoksissa työskenteleviä, siitä riippumatta ovatko he eläinlääkäreitä vai eivät. Lisäksi jokaisella on velvollisuus torjua eläintautien leviämisen vaara, ilmoittamalla asiasta viranomaisille sekä torjumalla leviäminen kaikin käytettävissä olevin keinoin.

3.3.2 Lääketieteellisiä ja kirurgisia toimenpiteitä koskevat määräykset

Vertailumaiden lainsäädäntö on hyvin yhtenäinen lääketieteellisiä toimenpiteitä ja hoitohenkilökuntaa koskevissa asioissa. Hoitohenkilökunnasta on annettu EU:ssa direktiivi, jonka myötä sekä EU:n jäsenvaltiot, että Norja ja Sveitsi tunnustavat vastavuoroisesti toisessa maassa suoritettun lääketieteellisen tutkinnon ja sen tuoman pätevyyden. Norjassa on erikseen vielä määräys, jonka mukaan Pohjoismaiden hoitohenkilökunta saa tilapäisesti suorittaa eläimille toimenpiteitä ilman lupaa, joka yleisesti edellytetään hoitohenkilökunnalta. Norjassa erityispiirteenä viranomaisille on asetettu nimenomainen velvollisuus tarkistaa tutkintotodistusten aitous, ennen luvan myöntämistä.

Lääketieteellisiä toimenpiteitä kuten injektioita ja kirurgisia operaatioita saavat suorittaa ja reseptilääkkeitä antaa vain laillistetut ammattilaiset. Eläintutkimukset on pääosin suljettu tämän sääntelyn ulkopuolelle, koska niitä koskee oma erityinen lainsäädäntö. Eläinten kastroinnin ja sarvien poiston sääntely vaihtelee maittain. Alankomaissa omatoiminen sian kastrointi on sallittua ennen kuin se on seitsemän vuorokautta vanha, minkä jälkeen toimenpiteen saa suorittaa vain eläinlääkäri. Laki ei edellytä sian puuduttamista tai kivunlievityksen käyttämistä toimenpiteen yhteydessä. Sveitsissä kipua aiheuttavat interventiot tulee tehdä puudutuksessa eläinlääkärimenestyksestä, ja tämän vuoksi myös kastroinnin yhteydessä tulee käyttää puudutusta. Ruotsissa ja Tanskassa eläimet saa kastroida ilman eläinlääketieteellistä perustetta. Alle seitsemän vuorokauden ikäisten sikojen kastrointia lukuun ottamatta toimenpide tulee tehdä käyttäen puudutusta. Ruotsissa myös urosporon saa kastroida ilman puudutusta.

Norjassa suhtautuminen sikojen kastrointiin on selkeästi muita maita tiukempi. Vuonna 2002 maa hyväksyi sika-asetuksen, jonka mukaan vain alle neljä viikkoa vanhojen sikojen kastrointi on sallittua edellyttäen, että toimenpiteen tekee aina eläinlääkäri käyttäen puudutusta ja lisäksi pitkäaikaista kivunlievitystä. Yli neljä viikkoa vanhat siat saa kastroida vain eläinlääketieteellisellä perusteella. Parlamentin hyväksymään asetukseen sisältyi siirtymäsäännös, jonka mukaan vuodesta 2009 alkaen Norja ensimmäisenä maana maailmassa kieltäisi kaikkien porsaiden kastroinnin ilman eläinlääketieteellistä perustetta iästä riippumatta. Aiheesta laaditussa perusteellisessa selvityksessä ilmeni lukuisia ongelmia, minkä vuoksi täyskieltoa päätettiin lykätä toistaiseksi (Den norske veterinærforening, 2008). Helsingin yliopiston tutkimuksen mukaan teurassiat voivat Suomessa selvästi paremmin kuin Keski-Euroopassa. Suurimmaksi ongelmaksi tutkimus nosti sikojen kastroinnin ilman kipulääkitystä. Lihataloista Atria ja HK edellyttävät kaikkien teurastamiensa sikojen kastroinnin käyttäen kivunlievitystä. Snellman on ilmoittanut pyrkivänsä samaan tilanteeseen vuoden 2012 kuluessa. (YLE, 2011)

Norjassa lääketieteelliset ja kirurgiset toimenpiteet on suoritettava asianmukaisesti ja niiden tulee edistää eläimen toimintakykyä ja hyvinvointia. Kirurgisille toimenpiteille ja ruumiinosien poistoille on oltava eläimen terveyden kannalta perustellut syyt. Poikkeuksena karjanhoidon eläinten merkintä on sallittua. Kastrointi ja sarvien poisto on sallittua, jos se on eläimen hyvinvoinnin tai muiden painavien syiden vuoksi perusteltua. Kirurginen kastrointi

edellyttää puudutusta. Kivuliaissa toimenpiteissä on käytettävä asianmukaista puudutusta ja kivunlievitystä. Norjassa ainoastaan eläinlääkärit saavat:

1. käsitellä eläimiä joilla epäillään tartuntatautia, tai tauti vaatii eläinlääketieteellistä osaamista
2. suorittaa toimenpiteitä joihin vaaditaan eläinlääketieteellistä osaamista, kuten operatiiviset toimenpiteet, injektointi sekä muut toimenpiteet joilla iho tai limakalvo lävistetään
3. suorittaa eläimen osittaisen tai kokopuudutuksen
4. käyttää reseptilääkkeitä eläinten hoitamisessa
5. suorittaa lihantarkastusta

Kalabiologeilla on samat oikeudet, mutta vain kalojen ja muiden merenelävien kohdalla. Norjassa kalabiologi on laillistettu ammatti. Kalabiologeilla on viisivuotinen alan tutkinto ja reseptikirjoitusoikeus. Kalabiologit saavat suorittaa eläinlääketieteellisiä toimenpiteitä kaikkien merenelävien kohdalla, lukuun ottamatta lämminverisiä vedessä eläviä eläimiä.

Norjan eläinsuojelulain mukaan eläintenpitäjän tulee huolehtia siitä, että eläimiä hoitavat pätevät henkilöt ja heitä on riittävästi. Henkilöt jotka tappavat eläimiä (esimerkiksi metsästäjät ja kalastajat) tulee olla riittävät taidot toimenpiteiden suorittamiseksi asianmukaisesti. Norjassa toimintaa säätelee laki eläinlääkäreistä ja muusta eläinhoitohenkilökunnasta. Eläinsuojelulakiin sisältyy poikkeus kyseisestä laista, jonka mukaan myös muut kuin eläinlääkäri tai kalabiologi saa antaa eläimelle yleis-, alueellisen-, tai paikallisanestesian, jos kyse on eläimen käytöstä opetus-, tutkimus- tai lääketieteelliseen tarkoitukseen.

Norjan laki eläinlääkäreistä ja muusta eläinhoitohenkilökunnasta edellyttää hoitohenkilökunnalta joko ministeriön antamaa toimilupaa tai suppeampaa lisenssiä, joka voi olla toimintavaltuudeltaan tai kestoltaan rajoitettu. Luvan saaminen edellyttää soveltuvaa korkeakoulututkintoa ja alle 75 vuoden ikää. ETA-sopimusten mukaisesti myös muualla ETA:ssa suoritettu tutkinto hyväksytään. Toimilupaa ja lisenssiä ei myönnetä automaattisesti, vaan sitä on aina erikseen haettava. Ministeriön on aina tarkastettava tutkintotodistuksen aitous sen myöntäneestä korkeakoulusta, ennen toimiluvan tai lisenssin myöntämistä hakijalle. Suomessa ja Ruotsissa luvan saanut hoitohenkilökunta, joka työskentelee rajan läheisyydessä, saa tarvittaessa tilapäisesti suorittaa eläimille toimenpiteitä Norjassa, ilman Norjan ministeriön heille myöntämää lupaa. Lain rikkomisesta rangaistaan sakoilla tai korkeintaan kolmen kuukauden vankeudella, tai erityisten edellytysten vallitessa korkeintaan kuuden kuukauden vankeudella.

Ruotsissa eläimille suoritettavat operatiiviset toimenpiteet sekä injektiot ovat kiellettyjä, muilla kuin eläinlääketieteellisillä perusteilla. Poikkeuksena ovat eläintutkimukset. Eläinsuojeluasetuksen mukaan kotieläimet saa kastroida ja nautojen sarvet poistaa ilman eläinlääketieteellistä perustetta. Urosporot voidaan kastroida ilman eläinlääkärin apua tai

länäoloa. Urossiat voidaan kastroida ilman eläinlääkärin apua tai länäoloa, jos se tehdään ennen kuin eläin on seitsemän päivää vanha. Myöhemmin suoritettavassa kastroinnissa tulee käyttää puudutusta. Nautojen ja vuohien sarvien poiston saa suorittaa vain eläinlääkäri tai eläinlääkärin sopivaksi katsoma henkilö.

Eläinlääkäri tai poliisimies saa lopettaa eläimen, jonka tila on niin vakava, että välitön lopettaminen on perusteltua. Häätätapauksessa tämä oikeus on myös muilla. Jokaisen joka on lopettanut eläimen, tulee ilmoittaa asiasta eläimen omistajalle tai haltijalle, jos se ei ole mahdollista asiasta tulee ilmoittaa poliisille.

Ruotsissa vain eläinlääkäri tai muu eläinlääkintähenkilökuntaan kuuluva henkilöstö saa suorittaa seuraavia toimenpiteitä:

1. operatiiviset toimenpiteet ja eläimille annettavat injektiot, ellei toimenpide tehdä hätäapuna, eläimen hengen pelastamiseksi tai sillä hoidetaan eläimelle kohtuuttomia tuskia aiheuttavaa vammaa. Vaatimus ei myöskään koske eläintutkimuksia.
2. muut toimenpiteet, joilla pyritään todistamaan, tutkimaan, helpottamaan tai hoitamaan sairautta tai vammaa, jos toimenpide voi aiheuttaa suurempaa kuin vähämerkityksellistä kärsimystä.
3. hoitotoimenpide, joka edellyttää yleis-, alueellisen-, tai paikallisanestesian

Tanskassa vain eläinlääkäri saa suorittaa operatiivisia toimenpiteitä, jotka voivat aiheuttaa eläimelle kärsimystä, lukuun ottamatta toimenpiteitä joiden aiheuttama kipu on vähäistä ja ohimenevää. Poikkeuksena ovat hätätilanteet, joissa nopea lopettaminen on välttämätöntä. Isojen eläinten teurastamisoikeuden rajoittamisesta eläinlääkäreille säädetään asetuksella. Operatiiviset ja vastaavat toimenpiteet, joiden tavoite on muu kuin eläimen terveyden edistäminen, ovat kiellettyjä. Asetuksella säädetään poikkeuksista kuten sarvien poistamisesta, tunnistusmerkinnästä, sorkkien poistosta ja kastraatiosta (*Bekendtgørelse om halekupering og kastration af dyr*). Asetuksen mukaan eläinten häntiä ei saa, lampaista, tiettyjä koirarotuja ja sikoja lukuun ottamatta, typistää ilman eläinlääketieteellistä perustetta. Hännän saa typistää vain eläinlääkäri ja se tulee tehdä puudutuksessa. Sikojen häntiä ei saa typistää rutiininomaisesti. Sikoja ei tarvitse puuduttaa tiettyjen ehtojen täytyessä. Eläimen saa kastroida vain eläinlääkäri ja siinä tulee käyttää riittävää puudutusta ja kivunlievitystä. Alle seitsemän vuorokauden ikäisen sian saa kuitenkin kastroida ilman puudutusta tai kivunlievitystä. Kastroinnin saa suorittaa vain eläinlääkäri tai muu henkilö, jolla on siihen riittävä koulutus.

Sveitsissä eläimille suoritettavat kipua aiheuttavat interventiot voidaan tehdä yleis-, alueellisen tai paikallisanestesian asiantuntijan toimesta. Valtioneuvosto määrää poikkeuksista ja määrää tarkemmin vaaditusta ammattitaidosta ja koulutuksesta. Ammattitaito ja koulutusvaatimukset ovat Sveitsissä pitkälti samat kuin muissakin vertailumaissa.

Alankomaissa eläinlääkäriä edellytetään suorittamaan tietyt toimenpiteet, pitkälti vastaavasti kuin muissa vertailumaissa. Sikojen omatoiminen kastointi on sallittua, kunnes se täyttää seitsemän päivää, jonka jälkeen eläinlääkäriin tulee suorittaa toimenpide. Sikojen puuduttaminen ei ole lain mukaan välttämätöntä, mutta De Dierenbescherming -järjestön mukaan vuonna 2008 suurin osa sikatilallisista aloitti sikojen puuduttamisen kastroinnin yhteydessä. Vuodesta 2009 lähtien suuret kauppaketjut eivät ole myyneet sellaisten sikojen lihaa, joiden kastraatio on suoritettu ilman kivunlievitystä.

Eläinsuojelulain mukaan kukaan ei saa tuottamuksellisesti tai tahallaan saattaa eläintä sellaiseen tilaan, että se vammautuu, sairastuu tai altistuu taudille tai zoonosille. Eläintenpitäjä joka epäilee tai jolla on syytä epäillä, että eläin altistuu edellä mainitulle asiaille, on velvollinen

1. ryhtymään kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla estetään ja ehkäistään taudin tai zoonosin leviäminen
2. siinä tapauksessa että tauti on jo päässyt leviämään, tulee hänen kaikin mahdollisin keinoin estää sen leviämistä ja vähentää leviämisen vaikutuksia

Alankomaissa eläinlääkäriin tulee olla rekisteröity eläinlääkärirekisteriin ja lisäksi hänen on täytettävä joku seuraavista ehdoista

1. henkilö on yliopistojen rekisterien mukaan suorittanut maisterintutkinnon eläinlääketieteestä yliopistossa tai avoimessa yliopistossa, joka on hyväksytty laissa korkeakoulutuksesta ja tieteellisestä tutkimuksesta.
2. henkilöllä on todistus, joka osoittaa hänen suorittaneen loppukokeen eläinlääketieteellisestä koulutuksesta, korkeakoulussa joka on hyväksytty em. laissa.
3. henkilöllä on lupa toimia eläinlääkäriä jonka on myöntänyt EU:n jäsenvaltio, ETA:n jäsenvaltio tai Sveitsi ja hänen suorittamansa tutkinto täyttää ministeriön yksilöimät edellytykset.

Ainoastaan eläinlääkäri saa suorittaa seuraavat eläinlääketieteelliset toimenpiteet:

1. toimenpiteen määrääminen ja toteutus, jonka tarkoitus on hoitaa tai tutkia eläimen tilaa, sairautta tai zoonosia.
2. lääkkeen ja lääkityksen ravinnon määrääminen ja käyttö
3. rauhoittavien aineiden käyttö ja määrääminen
4. synnytyksessä avustaminen ja raskaudenkeskeytys
5. sterilisointi ja kastraatio
6. alkuiden ja munasolujen poistaminen ja siirtäminen
7. edellä mainittujen toimenpiteiden suorittamiseksi tarvittavien fyysisten toimenpiteiden osittainenkin suoritus

4 Erityiset eläinryhmät

4.1 Eksoottiset eläimet

Kaikissa selvityksen kohdemaista eksoottisten eläinten pitämistä oli rajoitettu. Toisaalta sirkuksille mahdollistetaan poikkeusjärjestelyin mahdollisuus pitää ja käyttää esityksissä myös eksoottisia eläimiä. Kiellettyjen eläinten luettelo on maissa käytännössä sama johtuen alan kansainvälisestä sääntelystä. CITES-sopimus velvoittaa kaikkia vertailumaita, jonka lisäksi EU:lla on omat CITES-sopimusta rajoittavammat sisämarkkinasäännöt koskien uhanalaisten ja eksoottisten eläinten kauppaa ja tuontia sisämarkkinoille. Kiellettyjen eläinten tuonti alueelle edellyttää kansalliselta viranomaiselta lupaa.

Norjassa eksoottisia eläimiä koskevia erityisiä säännöksiä ei sisälly eläinsuojelulakiin. Niihin sovelletaan siis pääsääntöisesti samoja sääntöjä kuin muihinkin eläimiin. Norja on lisäksi sitoutunut ETA-säännöksiin, jotka koskevat muun muassa sirkuseläinten siirtoa jäsenvaltioiden välillä. Tähän liittyen eläimiltä vaaditaan muun muassa todistukset ja karanteeni. Lisäksi CITES rajoittaa eksoottisten eläinten tuontia ja vientiä.

Ruotsissa eläimiä ei saa kuljettaa paikasta toiseen esiteltäväksi eläinnäyttelyissä. Apinoita, petoeläimiä (poikkeuksena kesykissat ja kesykoirat), hylje-eläimiä (poikkeuksena merileijonat), sarvikuonoja, virtahepoja, hirviä (poikkeuksena porot), kirahveja, kenguruita, petolintuja, strutseja ja krokotiileja ei saa myöskään muulla tavoin kuljettaa ympäriinsä ja esittää julkisesti. Kiellosta on olemassa poikkeus sirkuksia varten, joka löytyy eläinsuojeluasetuksesta. Poikkeussäännöksen nojalla edellä mainittuja eläinlajeja voidaan pitää sirkuksissa, varieteissa ja muissa vastaavissa tilaisuuksissa. Sirkukset ja eläintarhat sekä eläinkaupat tarvitsevat läänihallitukselta luvan toiminnalleen, sekä hyväksynnän eläinsuojelulain kannalta merkittävillä muutoksilla. Eläinkauppojen pitäjillä pitää olla Maatalousviraston (*Jordbruksverket*) hyväksymä koulutus. Lisäksi eläimen myynnin yhteydessä ostajalle pitää luovuttaa kirjallinen selvitys eläimestä, jossa on myös perustiedot sen hoitamisesta. Myös eläinten pitopaikasta myymälässä on erilliset vaatimukset.

Tanskassa eksoottisten ja muiden eläinten omistamista ei käsitellä eläinsuojelulaissa. Sen sijaan Tanskassa on laki eläinten pitämisestä ja omistamisesta (*Lov om hold af dyr*). Laki kattaa niin tuotanto-, lemmikki-, kuin luonnonvaraiset eläimet. Lain mukaan asetuksella voidaan kieltää vaarallisten eläinten tuonti, minkä nojalla muun muassa laivat on veloitettu asentamaan teknologiaa, jonka avulla Tanskan luonnolle vierasperäiset eliöt eivät kulkeudu Tanskan vesiin (*Miljøministeriet, 2011*). Lain mukaan sellaisten tuotantoeläinten tuonti, jotka eivät perinteisesti kuulu Tanskan eläinlajeihin, on sallittua vain ministeriön luvalla, joka saa asettaa tuonnille ja pidolle ehtoja. Tiettyjen eläinlajien kieltoja on pääosin asetettu määräaikaaisesti koskemaan tiettyä maata ja tiettyjä tuotteita, usein johtuen maan ongelmista koskien eläintauteja ja niiden leviämistä.

Sveitsissä luonnonvaraisten eläinten yksityinen tai ammattimainen pitäminen edellyttää lupaa, mikäli eläimet ovat erityisen riippuvaisia hoidosta. Valtioneuvosto voi lisäksi määrätä,

että tiettyjä eläinlajeja ei saa lainkaan pitää tai omistaa. Luonnonvaraisten ja eksoottisten eläinten pitämistä on rajoitettu lupakäytännöllä. Asetuksessa erikseen lueteltujen eläinten omistaminen edellyttää kantonin myöntämää lupaa. Lupa vaaditaan muun muassa krokotiilieläimien, goljatsammakon, merikilpikonnin, kiivin, isojen käärmeiden, isojen papukaijojen, trooppisten lintujen, yli metrin pituisten kalojen, pingviinien, pelikaanien, kaikkien aarnikotkien ja kaikkien kameleonttien omistamiseen. Lisäksi asetuksessa on erikseen luettelo eläimistä, jotka vaativat erityistä huolenpitoa, jonka vuoksi niiden omistamiseen tulee myöntää lupa vain, mikäli hakija osoittaa kykenevänsä huolehtimaan eläimestä asianmukaisesti.

Alankomaissa ministeriö valmistelee ns. positiivilistaa eläimistä joiden omistaminen olisi sallittua. Kaikkien muiden eläinten omistaminen olisi siten kiellettyä. Lista on luonnosvaiheessa ja se on suunniteltu julkaistavaksi keväällä 2012, mutta sitä ei oltu vielä julkaistu tämän selvityksen valmistumiseen mennessä (Alankomaiden hallitus, 2011). Kiellosta voidaan poiketa, mutta se edellyttää nimenomaista lupaa. Myös EU:n sitovat määräykset ja kansainväliset sopimukset rajoittavat sallittuja eläimiä. Erikseen säädetään pennun sallitusta luovuttamisista. Alankomaissa asetuksella on säädetty milloin pennun saa luovuttaa ja myydä eteenpäin. Asetuksilla ja hallinnollisilla päätöksillä on myös rajoitettu niitä eläimiä, joita saa pitää tuotantotarkoitukseen.

4.2 Tuotantoeläimet

Tuotantoeläimiä koskevassa sääntelyssä merkittävä muutos oli häkkikanalakielto, jonka myötä myös kaikki vertailumaat ovat kieltäneet häkkikanalat. Broilereita koskevassa lainsäädännössä erottuivat Tanska ja Sveitsi, joilla on tiukat vaatimukset koskien valaistusta ja luonnonvaloa. Sikatuotannossa kaikki valtiot sallivat tilapäisesti porsitushäkit, mutta Sveitsi edellyttää myös pehmikettä, ja että emakko pääsee liikkumaan karsinasta huolimatta. Alankomaissa *comfort class* -kampanjaan osallistuvilla sikatiloilla siat saavat olkia sekä riittävästi tilaa erillisille ruokailu- ja rypemisalueille. Kaikissa maissa nautojen tulee pystyä liikkumaan navetoissa, mutta velvollisuus nautojen päästämiseksi ulos laitumelle on vain Norjan, Ruotsin ja Sveitsin lainsäädännössä.

Norjassa broilerituotantoa sääntelevät normit muistuttavat läheisesti jäljempänä kuvailtujen vertailumaiden tilannetta. Norjassa emakon saa laittaa porsitushäkkiin aikaisintaan viikko ennen laskettua porsitusta, kuitenkin monet sikatilalliset ovat luopuneet kyseisestä käytännöstä (Dyrevernalliansen, 2011). Siat saa kastroida, mutta laki edellyttää niiden puuduttamista ja kivunlievityksen käyttöä toimenpiteen yhteydessä. Nautojen tulee päästä kesäisin laitumelle ja niillä on oltava navetassa sen verran tilaa, että ne pystyvät kääntymään paikallaan.

Ruotsissa eläinsuojeluasetuksen mukaan kananmunatuotantoon käytettäviä kanoja saa pitää vain tiloissa, jotka täyttävät kanojen tarpeen rakentaa pesä, kanaloissa tulee myös olla istumaorsi ja hiekkapohja. Elinympäristö tulee suunnitella niin, että kuolleisuus ja

käyttäytymishäiriöt minimoidaan. Maidontuotantoa varten kasvatettavat yli kuusi kuukautta vanhat naudat tulee kesällä pitää ulkona laiduntamassa. Muuta tarkoitusta varten kasvatettavat naudat tulee kesällä päästää ulos laiduntamaan, tai muutoin antaa niille mahdollisuus olla ulkona. Sääntö ei koske alle kuusi kuukautta vanhoja nautoja, karanteenissa olevia nautoja eikä sonneja tai härkiä. Säännöstä voidaan poiketa jos tila on rakennettu ennen lain voimaantuloa, se on perusteltua johtuen erityisistä olosuhteista tai sääolosuhteista, tai tilalla on erityinen syy joka hyväksytään maatilaviraston määräyksissä. Lääninhallitus myöntää tarvittaessa luvan asetuksesta poikkeamiselle. Maitoa tuottavien nautojen karsinoissa tulee olla riittävästi olkia tai vastaavaa materiaalia. Mikäli mahdollista, tulee jalostussioille antaa kesällä mahdollisuus päästä ulos. Kaikki siat tulee pitää vapaina. Häkit ja muut Keinot, joilla sika lukitaan paikoilleen, ovat kiellettyjä lukuun ottamatta väliaikaista käyttöä. Alle kuukauden vanhojen porsaiden ja vasikoiden karsinoissa tulee olla kuiviketta, olkia tai vastaavaa materiaalia. Välineet ja laitteet, jotka antavat eläimelle sähköiskun ohjatakse sen käyttäytymistä, ovat kiellettyjä. Myös kyseisten laitteiden asentaminen tiloihin on kielletty. Sääntö ei koske sähköaidan käyttöä. Maatalousvirasto määrää sähköaidan käytön rajoituksista sekä sallituista poikkeuksista pääsäännöstä.

Tanska hyväksyi vuonna 2010 lain maidontuotantoa varten kasvatettavia nautoja koskevista määräyksistä. Eläinsuojelujärjestöjen mukaan lain suurin puute on, ettei se velvoita päästämään nautoja kesäisin laitumille (*Dyrenes beskyttelse*). Laki muun muassa kieltää sähköiskun eläimille antavien välineiden käytön sekä edellyttää eläinten voinnin tarkastamista päivittäin. Erityisesti maidontuotantolehmien tulee jatkuvasti päästä käyttämään vähintään yhtä kiertävää lehmänharjaa, navetan lattiat eivät saa olla liukkaita, makuutilassa pitää olla sekä kuiva, että kostea alue, ja tilaa tulee olla sen verran, että naudat pystyvät kääntymään navetassa vapaasti. Tanskassa sikojen pitämistä säätelee laki sikojen pitämisestä (*Lov om indendørs hold af drægtige søer og gylte*). Laissa säädetään yksityiskohtaisesti sikaloiden tilavaatimuksista sekä määrätään, että emakon saa kytkeä porsitushäkkiin aikaisintaan seitsemän päivää ennen laskettua porsitusta. Broilerintuotantoa sääntelevän asetuksen (*Bekendtgørelse om hold af slagtekyllinger og rugeægsproduktion*) mukaan eläinten vointi tulee tarkistaa vähintään kahdesti päivässä ja sairaat eläimet tulee teurastaa välittömästi sekä poistaa kuolleet. Broilereiden nokkien muokkaaminen on kiellettyä ja tilat tulee puhdistaa perusteellisesti ennen uusien broilereiden tuloa. Laissa säädetään myös velvollisuudesta valaista tilat riittävästi ja toisaalta myös pimentää ne kanojen tarpeiden mukaisesti.

Sveitsissä kanaloissa pitää olla riittävästi vettä, ruokaa ja valoa. Kanalan lattialla pitää olla kuiviketta ja kanoilla pitää olla riittävästi pesänrakennusmateriaalia yksilöllisissä tai yhteisissä pesissä. Naudoilla pitää olla riittävän laadukasta ruokaa sekä vettä, vasikoita ei saa vaientaa. Ilman erityistä syytä nautojen tulee päästä laitumelle säännöllisesti, lisäksi niillä on oltava niin paljon tilaa karsinoissa, etteivät ne osu toisiinsa tai karsinan reunoihin. Sioilla tulee olla poikkeustapauksia lukuun ottamatta jatkuva pääsy veden äärelle, lisäksi niitä tulee suojata liialta helteeltä. Sikoja tulee pitää ryhmässä poikkeustapauksia lukuun ottamatta, ja

niitä ei saa pitää kiinni kytkettynä tai korissa tai laatikossa. Porsitushäkeissä tulee olla riittävästi pehmikettä ja se ei saa olla niin ahdas, että se estää emakkoa liikkumasta.

Alankomaissa broilerin, sianlihan ja naudanlihan tuotantoon liittyviin ongelmiin on pyritty puuttumaan ”parempi elämä” (*beter leaven*) -sertifioinnilla. Lihatuotannossa Alankomaissa on samat ongelmat kuin muissakin maissa, broilereilla on liian vähän tilaa ja ne kasvavat liian nopeasti. Nautojen ei tarvitse lain mukaan lainkaan päästä laiduntamaan, joskin iso osa pääsee käytännössä kesäisin laitumelle. Sikatuotannon ongelmiin on Alankomaissa puututtu sikatuottajien etujärjestön ja eläinsuojelujärjestön yhteisellä ”mukaavuusluokka” (*comfort class*) -kampanjalla. Kampanjaan osallistuvissa sikaloissa siat saavat nukkua oljilla, tilaa on riittävästi turvaamaan erillisen ruokapaikan ja sioilla on myös erilliset tilat, missä ne voivat rypeä. Eläinsuojelujärjestöt ovat moittineet sikatiloja ahtaudesta sekä korkeasta kuolleisuudesta. Niiden mukaan sikaloiden hygienian on huono ja sikalat ovat niin ahtaita, että siat eivät pääse liikkumaan. (Dierenbescherming, 2012)

4.3 Lemmikkieläimet

Lemmikkieläimistä erityisesti kissoja ja koiria käsitellään tietyissä tapauksissa omana ryhmänä. Pohjoismaista ainakin Tanskalla ja Norjalla on erillinen koiralaki, jossa säädetään muun muassa koiran kiinni pitämisestä ja rekisteröintivelvollisuudesta. Lemmikkieläimiä koskeva sääntely on erityisen tiukkaa Sveitsissä, jossa muun muassa kultakaloja, undulaatteja, sikoja ja muita sosiaalisia eläimiä on omistettava vähintään kaksi, jotta eläimet eivät joudu olemaan yksin. Lisäksi hevosten ja lehmien tulee saada ulkoilla säännöllisesti sekä kesällä että talvella, ja koirien omistajien tulee suorittaa kurseja, joilla opetetaan pitämään ja kouluttamaan koiria oikein. (Foulkes, 2010) Koiralla on myös oltava päivittäin kosketus ihmisiin ja sen on päästävä päivittäin ulos. Koska Sveitsissä lemmikkieläimiä koskeva sääntely on niin tiukkaa, myös lemmikkieläimet on määritelty lainsäädännössä tarkasti. Lemmikkieläimiksi luokitellaan eläinsuojeluasetuksessa seuraavat eläinlajit: kesytetyt hevoset, karjaeläimet, siat, lampaat ja vuohet (lukuun ottamatta niiden eksoottisia lajeja), kesytetyt jakit, vesipuhvelit, laamat, alpakat, kanit, jänikset, koirat, kissat ja siipikarja (kesytetyt kanat, ankat, broilerit, kalkkunat, kyyhkyset, hanhet ja helmikanat).

Sveitsi on lemmikkieläimiä koskevassa sääntelyssä poikkeus. Muissa maissa lemmikkieläimiä ei ole määritelty yhtä tarkasti ja pääosin niiden kohtelu määräytyy kaikkia eläimiä koskevien sääntöjen perusteella. Erityisesti lemmikkieläimiä koskevia pykäläiä muiden maiden lainsäädännössä on lähinnä koskien tiettyjen eläinten rekisteröintiä, omistamisen kieltoa ja käyttöä kilpailuissa sekä näyttelyissä. Näistä aiheista on omat luvut selvityksessä.

4.3.1 Lemmikkieläinten tunnistusmerkintä ja rekisteröinti

Lemmikkieläinten tunnistusmerkintää koskevat vaatimukset ovat vertailumaissa samat: merkintä ei saa aiheuttaa eläimelle kipua tai muuta haittaa. Käytännössä lemmikkieläimistä eniten merkitään koiria ja kissoja, joilla hyväksytyt tavat ovat mikrosiru sekä tatuointi.

Kaikissa vertailumaissa eläinsuojelujärjestöt suosittelivat koirien merkintää ja rekisteröintiä, mutta se on ehdottomasti ja yksiselitteisesti pakollista vain Tanskassa. Tanskan erityispiirre on lisäksi vaatimus pakollisesta koiran vastuuvakuutuksesta. Alankomaissa vuoden 2012 alusta lähtien kaikki vastasyntyneet koirat tulee rekisteröidä seitsemän päivän kuluessa syntymästä. Norjassa tietyt koirat tulee rekisteröidä (esimerkiksi vaaralliseksi epäillyt koirat ja metsästyskoirat). Sveitsissä eläinlääkärilaisissa veloitetaan rekisteröimään koirat, mutta kantonit voivat säätää omia koiralakeja jotka voivat myös sisältää määräyksiä koskien koirien rekisteröintipakkoa. Ruotsissa nykyinen lainsäädäntö ei velvoita tunnistusmerkitsemään ja rekisteröimään koiraa, mutta selvityksessä sellaiseen lainsäädäntömuutokseen suhtaudutaan kannustavasti. (Eriksson, 2011) Vertailumaista Tanskassa, Ruotsissa ja Norjassa rekisteriä ylläpitävät yksi tai useampi yksityinen taho, usein kansallinen kennelklubi. Lailla on säädetty viranomaisten oikeudesta päästä käsiksi rekisterin tietoihin. Koirien rekisteröintipakkoa on puollettu muun muassa kulkukoirien ja varastettujen sekä vahinkoa aiheuttavien koirien omistajien löytämiseksi.

Kissojen rekisteröintiä ei edellytetä missään vertailumaiden lainsäädännössä. Kaikissa maissa kulkukissat ovat kuitenkin merkittävä ongelma, jonka vuoksi kulkukissoja tunnistusmerkitään viranomaisten toimesta ainakin Norjassa ja Alankomaissa. Ruotsissa kissaklubien keskuskuunta edellyttää kaikkien jalostuksessa käytettävien kissojen rekisteröintiä. Selvityksessä on myös ehdotettu lainsäädäntömuutosta, jonka jälkeen jatkossa kaikkien kissojen rekisteröinti olisi pakollista. Kissojen rekisteröintipakkoa on puollettu lähinnä huomattavan kulkukissaongelman vuoksi. Kissat aiheuttavat harvemmin vahinkoa ja kuin koirat, ja omistajan vastuu kissan aiheuttamista vahingoista on rajoitetumpaa kuin koiralla, koska kissaa ei voi kouluttaa kuten koiraa.

Norjassa mitään eläintä ei saa merkitä niin, että merkintä aiheuttaa eläimelle merkittäviä rajoituksia tai tarpeettomia rasituksia, tuntemuksia tai kuormituksia. Norjan koiralain mukaan yksityiset tahot voivat perustaa ja ylläpitää rekisteriä johon koirat merkitään. Asetuksella säädetään tarkemmin velvollisuudesta rekisteröidä koirat, sekä siitä mihin rekisteriin ne on vietävä, koiranomistajan velvollisuudesta antaa tietoja koiran perimästä ja velvollisuudesta maksaa maksu joiden tuotoilla katetaan rekisterin ylläpitokustannukset sekä poliisin pääsystä rekisteriin. Kissojen rekisteröintivelvoitetta ei ole, mutta valvova viranomaisen Mattilsynet ylläpitää kulkukissoista rekisteriä, kun taas vapaaehtoiset löytöeläintalot huolehtivat löytöeläimistä. Norjassa ei ole yleistä koirien tunnistusmerkintä- ja rekisteröintivelvollisuutta. Esimerkiksi metsästyskoirien tulee suorittaa tottelevaisuuskoe, jonka hyväksytysti suoritettuaan ne tulee tunnistusmerkitä ja rekisteröidä metsästyskoirarekisteriin. Norja koira-asetus kieltää vaarallisten koirien pitämisen (laissa kielletyt koirarodut ovat *pitbullterrieri*, *fila brasileiro*, *toso inu* ja *dogo argentino*). Mikäli koiran rodusta on epäselvyyttä, poliisi tai tullivirkailija voi määrätä koiran omistajan todistamaan koiran rodun ja tunnistusmerkitsemään sekä rekisteröimään koiran. Koirien lisäksi Norjassa edellytetään tunnistusmerkintää muun muassa lampailta, vuohilta ja hevosilta.

Ruotsissa lemmikkieläinten tunnistusmerkinnän pakollisuudesta ei säädetä lainsäädännössä. Ruotsin kennelklubi (RKK) ylläpitää rekisteriä tunnistusmerkityistä koirista ja kissoista. Ruotsin kissaklubien keskuskuunta edellyttää kaikilta jalostuksessa käytettäviltä kissoilta rekisteröintiä. 1.7.2009 alkaen rekisteröintiä on edellytetty myös kaikilta kissoilta, jotka vaihtavat omistajaa. Kissojen kohdalla rekisteröinnissä on ollut paljon epäselvyyttä¹. Ruotsin kissaklubien keskuskuunta ylläpitää omaa rekisteriä, johon tullilla, poliisilla ja muilla viranomaisilla on pääsy. Rekisterissä on tällä hetkellä 65 000 kissaa. Lisäksi RKK perusti 1990-luvulla oman kissarekisterinsä, johon siirrettiin lääninhallitusten silloinen kissarekisteri. Viranomaisilla on pääsy myös kyseiseen rekisteriin. Yhteensä kissoja on rekisterissä 625 000, ja vuosittain uusia rekisteröintejä tehdään noin 50 000. Ruotsissa kissoja on arviolta 1,2 miljoonaa.

Tanskan koiralain mukaan jokainen koira tulee rekisteröidä Tanskan kennelklubin ylläpitämään rekisteriin (*Dansk Hunderegister*), viimeistään koiran täyttäessä neljä kuukautta tai sitä vanhempien maahantuotujen koirien kohdalla, viimeistään kun ne ovat olleet neljä viikkoa Tanskassa. Lisäksi Tanskan koiralaki velvoittaa jokaisen koiranomistajan hankkimaan koiralleen vastuuvakuutuksen, joka kattaa koiran aiheuttamat vahingot muiden omaisuudelle, ihmisille tai eläimille. Vakuutuksen ei tarvitse kattaa koiran aiheuttamat vahingot omistajalle, hänen omaisuudelleen tai hänen omistamilleen muille eläimille. Tanskan laki ei velvoita rekisteröimään tai vakuuttamaan kissoja.

Sveitsin kansallinen eläinsuojelulaki ja eläinsuojeluasetus käsittelevät vain vaatimuksia koskien koirien ja kissojen pitoa ja hoitoa, eikä niissä ole määräyksiä rekisteröinnistä. Eläinlääkärilaissa edellytetään rekisteröintiä, mutta kantonit voivat itsenäisesti päättää rekisteröintipakosta omalla lainsäädännöllä. Kansallisen lain lisäksi kantoneilla on omia koiralakeja, minkä johdosta ainakin osa kantoneista edellyttää koirien rekisteröintiä ja rekisteröinnin ehdot vaihtelevat kantoneittain. *Das Ziel der Stiftung für das Tier im Recht* järjestön mukaan tilanne on sekava sekä ongelmallinen oikeusvarmuuden kannalta. Tietyvästi kissoilta ei edellytetä rekisteröintiä.

Alankomaissa koirien tai kissojen rekisteröinti ei ole lain mukaan pakollista, mutta eläinsuojelujärjestöt suosittavat sitä. Myöskään kulkukissojen tai löytöeläinten kissojen tunnistusmerkintä tai rekisteröinti ei ole pakollista, mutta *De Dierenbescherming* -järjestön mukaan suurin osa löytöeläinten kissoista on sirutettu ja rekisteröity. Vuoden 2012 alusta lähtien kaikki vastasyntyneet koirat tulee tunnistusmerkitä (mikrosirulla) ja rekisteröidä seitsemän päivän kuluessa koiran syntymästä. Kuluttajan joka ostaa koiran, tulee varmistua siitä, että se on asianmukaisesti sirutettu ja rekisteröity.

¹ Kissoista 22 % on tunnistusmerkitty, mutta niistä 38 % ei ollut rekisteröity RKK:n rekistereihin. Puhelinhaastattelussa selvisi, että 18 % tunnistusmerkittyjen kissojen omistajista ei tiennyt onko kissaa rekisteröity vai ei.

4.3.2 Löytöeläimet

Kaikissa selvityksen vertailumaissa huolehtimisvastuu löytöeläimistä on kunnilla, mutta käytännössä löytöeläimistä huolehtivat pääosin vapaaehtoisvoimin toimivat löytöeläintalot. Viranomaiset tukevat joissain tapauksissa löytöeläintaloja joko rahallisesti tai muutoin. Esimerkiksi Sveitsissä kunta vastaa löytöeläinten hoitokuluista ja tarvittaessa lopettamisesta, mikäli omistajaa ei saada selville. Norjassa valvova viranomainen rekisteröi kaikki löydetty kulkukissat. Viranomaisilla on myös viime kädessä vastuu löytöeläimistä, mutta koska viranomaisilla harvoin on mahdollisuutta ylläpitää löytöeläimiä tai etsiä niille uusia koteja, vastuu tarkoittaa käytännössä eläimen lopettamista. Vertailumaista osassa on säädetty pakollinen koirien rekisteröinti. Kulkukissat ovat kuitenkin vertailumaissa suurempi ongelma, eikä niillä ole missään maassa rekisteröintipakkoa. Kulkukissaongelmaan on puututtu muun muassa niiden kastroinnilla. Ruotsin selvityksessä ehdotetaan lisäksi kissojen pakollista rekisteröintiä ongelman hillitsemiseksi. Alankomaissa löytöeläintalot kattavat osan kuluistaan perimällä kotiutusmaksun uuden kodin löytävistä koirista ja kissoista. Summa on keskimäärin 60 euroa. (Dierenbescherming) Sveitsissä löytäjä saa omistusoikeuden kulkukissaan, mikäli hän ilmoittaa kissasta kantonin rekisteriviranomaiselle, eikä omistaja nouda kissaa kahden kuukauden kuluessa. (Stiftung für das Tier im Recht) Kunnat vastaavat eläinlääkärilain (*Veterinärgesetz*) mukaan löytöeläinten hoitamisesta, mutta ne voivat pitää tutkinnan aiheuttamat eläimen hoitokulut sen omistajalta, mikäli se selviää. Mikäli omistajaa ei saada selville, tulee kunnan määrätä eläin majoitettavaksi hyväksytyyn löytöeläintaloon. Jos asianmukainen majoitus ei ole mahdollista tulee eläin lopettaa. Eläimen omistajalla ei tällöin ole oikeutta korvauksiin.

Ruotsissa Maatalousvirasto kielsi vuonna 2003 villikissojen ja tiettyjen rotukissojen risteyttämisen. Nykyisin rajoituksia on myös kansainvälisten kissaliittojen määräyksissä. Ruotsissa selvittäjä on esittänyt viisi lainmuutosta, jotta villiintyneiden lemmikkieläinten aiheuttamaan ongelmaan voitaisiin puuttua tehokkaammin.

1. Ruotsin eläinsuojelulakia tulee tarkentaa niin, että villiintyneet lemmikkieläimet kuuluvat aina eläinsuojelulain piiriin.
2. Eläinsuojelulakiin tulee kirjata yksiselitteinen ja ehdoton eläinten hylkäämisen ja heitteillejätön kieltö
3. Koska suurin osa villiintyneistä eläimistä on kissoja, tulee eläinsuojelulakiin kirjata velvoite kaikkien kissojen tunnistusmerkitsemiseksi sekä rekisteröimiseksi. Kyseisellä toimenpiteellä viranomaisten olisi helpompi erottaa villiintyneet kissat omistetuista, joka helpottaisi niiden käsittelyä ja vähentäisi kustannuksia.
4. Eläinsuojelulain määräyksiä tulee selkeyttää siltä osin, että villiintyneistä eläimistä säädetään ainoastaan eläinsuojelulaissa, jolloin lääninhallitus on aina vastuullinen niistä.
5. Vapaasti ulkona liikkuvien kissojen lisääntymismahdollisuuksia tulee rajoittaa maatalousviraston asetuksessa esimerkiksi asettamalla velvoite ko. kissojen kastroinnille tai lääketieteelliselle käsittelylle.

4.4 Luonnonvaraisten eläinten elätettäväksi ottaminen ja eläinten vapauttaminen luontoon

Norjassa, Ruotsissa, Sveitsissä ja Alankomaissa on rajoitettu oikeutta ottaa elätettäväksi ja omistaa luonnonvaraisia eläimiä. Norjassa ja Ruotsissa luonnonvaraisten eläinten elätettäväksi ottaminen on kiellettyä, ellei erityisessä laissa tai asetuksessa toisin määrätä. Sveitsissä omistaminen on sallittua, jos kantoni on myöntänyt siihen luvan. Alankomaissa on valmisteilla niin sanottu positiivilista. Listan valmistuttua kaikkien muiden kuin listalla olevien eläinten omistaminen on kiellettyä. Norjan ja Tanskan lainsäädäntö kieltää eläimen päästämisen luontoon, mikäli se ei pysty siihen sopeutumaan ja selviytymään uudessa elinympäristössään. Käytännössä kyseinen teko on kaikissa vertailun maissa kiellettyä, koska siinä rikottaisiin selkeästi kaikille yhteistä velvollisuutta suojella eläintä vaaralta, loukkaantumiselta ja muulta haitalta. Norjassa myös karjanhoitoon kuuluvan eläimen saa päästää luontoon, jos se kykenee siellä selviytymään.

Norjassa metsästyslaki kieltää luonnonvaraisen eläimen ottamisen elätettäväksi, ellei kyseistä tekoa ole nimenomaisesti laissa tai asetuksessa sallittu. Norjan eläinsuojelulain mukaan karjanhoitoeläimet saa päästää luontoon villiintymään, jos sillä on mahdollisuudet sopeutua ja selviytyä uudessa ympäristössä.

Lemmikkieläinasetuksen mukaan **Ruotsissa** on kiellettyä hallita, myydä ja välittää seuraa, harrastusta tai muuta vastaavaa tarkoitusta varten luonnonvaraisia suoraan luonnosta vangittuja eläimiä, lukuun ottamatta kaloja. Erikseen on nimenomaisesti kielletty seuraavien eläinten hallinta, myynti ja välitys seuraa, harrastusta tai muuta vastaavaa tarkoitusta varten: kädelliset, petoeläimet ja petolinnut. Samoilla rajoituksilla on kielletty myös kesykoiran ja villikoiran risteytys, villikissan ja kesykissan risteytys sekä muiden kesyeläinten ja villieläinten risteytykset.

Tanskan laki eläinten pidosta kieltää kasvatettujen luonnonvaraisten eläinten päästämisen luontoon, jos eläin ei kykene siellä enää selviytymään. Kasvatettuja luonnonvaraisia eläimiä ei saa päästä luontoon metsästystarkoituksessa. Eläinsuojelulain mukaan luonnonvaraisia eläimiä ei saa käyttää sirkuksissa tai vastaavissa esityksissä. Oikeusministeriö voi myöntää poikkeusluvan, jos säännön soveltaminen olisi kohtuutonta. **Sveitsissä** luonnonvaraisten eläinten omistaminen edellyttää kantonin myöntämää lupaa. Luonnossa olevia eläimiä ei saa ruokkia. **Alankomaissa** on asetuksella rajoitettu mitä eläinlajeja saa omistaa. Tämä niin sanottu positiivilista ei ole vielä valmistunut, mutta sen on tarkoitus valmistua lähiaikoina.

4.5 Eläinkilpailut ja -näyttelyt sekä muut tapahtumat

Selvityksen vertailumaissa eläinten viihteellinen käyttö erilaisissa tapahtumissa on kielletty, jos se aiheuttaa eläimelle tarpeetonta kärsimystä. Tämän vuoksi erilaisten eläintappeluiden järjestäminen on kaikissa maissa kielletty. Ankarin säännös on Alankomaissa, jossa myös kyseiseen tapahtuman seuraaminen on kielletty. Eläintä ei saa myöskään teurastaa viihteellisessä tarkoituksessa tai osana kilpailua. Tanskassa ja Sveitsissä sääntöä on

tarkennettu kieltämällä erikseen ampumatapahtumat, joissa ammutaan kohti eläviä eläimiä. Kyseinen toiminta on muuallakin kiellettyä, mutta nimenomaisella maininnalla estetään mahdolliset yritykset säännöksen kiertämiseen, vetoamalla siihen että eläimet eivät vahingoitu jos niihin ei osuta. Kaikissa maissa kiertävät eläinnäyttelyt ovat kiellettyjä, mutta sirkukset, varieteet ja eläintarhat on sallittu erityissäännöksellä. Niiden perustamiseen ja toimintaan tarvitaan lupa. Kaikissa maissa on myös rajoitettu eläinten käyttämistä mainoksiin, elokuvaan ja muihin tarkoituksiin. Eläimet eivät saa altistua kärsimykselle, kivulle tai pelolle. Erityisistä kielloista merkittävin on Alankomaiden kieltö antaa eläin kilpailun, arpajaisten tai vedonlyönnin palkinnoksi, lahjaksi tai kunnianosoitukseksi.

Norjassa eläinten kouluttajien, näytteilleasettajien ja kilpailijoiden sekä kyseisten tapahtumien järjestäjien on noudatettava seuraavia säännöksiä. Eläimen on oltava siinä kunnossa, että se pystyy suoriutumaan tehtävästä ilman nääntymistä tai vahingoittumista. Eläintä ei saa tahallaan altistaa pelolle, vammautumiselle, tarpeettomalle kärsimykselle tai rasitukselle. Eläinten käyttö ja kouluttaminen taistelemaan muiden eläimien tai ihmisten kanssa on kielletty. Eläimiä ei saa teurastaa, jos teurastus toteutetaan viihteen tai kilpailun vuoksi, tai se on osa viihde- tai kilpailutapahtumaa.

Ruotsissa eläimiä ei saa kouluttaa tai käyttää kilpailuissa tavalla, joka aiheuttaa niille kärsimystä. Samat ehdot koskevat myös kuvauksia televisiosarjaa, elokuvaa tms. varten. Kilpailuissa eläimiin ei saa käyttää dopingia tai muita aineita, jotka vaikuttavat sen suorituskykyyn ja luonteeseen. Maatalousvirasto päättää missä tapauksissa eläinlääkärin tulee olla läsnä virallisissa eläin kilpailuissa. Eläinlääkärin tulee ennen kilpailua tarkistaa kilpailualue ja kilpailuun osallistuvat eläimet. Mikäli eläin altistuu varmasti tai todennäköisesti vahingoille tai kärsimykselle, eläinlääkärin tulee välittömästi kokonaan tai osittain kieltää kilpailu. Eläinlääkärin tulee myös antaa ensiapua sitä tarvitseville eläimille. Jos tarkastus tehdään varmistamaan, ettei eläimille syötetä kiellettyjä aineita, kustannuksista vastaa kilpailun järjestäjä, ellei tarkastusta tehdä koulutuksen yhteydessä, jolloin omistaja vastaa kustannuksista.

Ruotsissa eläin kilpailuiden järjestäjät ovat velvollisia ilmoittamaan kilpailuista ja tilaamaan paikalle erityisen kilpailueläinlääkärin maatalousvirastolta. Järjestäjät hakevat itse eläinlääkärin, jonka hyväksyntää haetaan lääninhallitukselta ja päätöksen tekee maatalousvirasto. Tapahtuman luonteesta riippuen eläinlääkäri on läsnä koko kilpailun ajan (kategoria 1), eläinlääkäri käy tarkastamassa eläimet joka päivä mutta poistuu ennen kilpailun alkua (kategoria 2), tai eläinlääkäriä ei tarvita lainkaan (kategoria 3). (Jordbruksverket, 2010) (Jordbruksverket, 2011)

Kategoria 1 (koirat)	Kategoria 2 (koirat)	Kategoria 3 (koirat)
totopelit (vinttikoirapelit ja vastaavat)	vetokoirakilpailut korkeintaan 40 km ja keskipitkällä matkalla	paikalliset vetokoirakilpailut

kansalliset tai kansainväliset mestaruuskisat	koirien juoksukilpailut pyöreällä tai suoralla radalla	vetokoirakilpailuiden tasokoe
mestaruuskisojen pakolliset karsinnat	paimenkoirakilpailut	kaikki tottelevaisuuskokeet (etsintä, pelastus, suojaus yms.)
Weight pulling (tietyn liikevaihtorajan ylittyessä)		kaikki metsästyskokeet
pitkän matkan vetokoirakilpailut (tietyn liikevaihtorajan ylittyessä)		agility ja erilaiset kuuntelukokeet
Kategoria 1 (hevokset) muun muassa seuraavat tapahtumat	Kategoria 2 (hevokset)	Kategoria 3 (hevokset)
totopelit ja kansalliset sekä kansainväliset mestaruuskilpailut	kansallisen tason kilpailut (mm. reining, vikellys, lännenratsastus ja kouluratsastus)	metsäratsastus
hevospoolo ja horseball	ponikilpailut	erilaisten kilpailuiden helpot tasot ja harjoitukset
laukkakilpailut	alueelliset ja kansalliset islanninhevosten kilpailut	paikalliset islanninhevosten kilpailut
vaikeat estekilpailut	keskivaikeat estekilpailut	helpot estekilpailut

Eksoottisia sekä muita eläimiä, joita ei saa kuljettaa kiertävissä näyttelyissä saa pitää sirkuksissa, varieteissa ja vastaavissa tilaisuuksissa. Tällöin niitä saa esitellä vain varsinaisessa esityksessä sillä poikkeuksella, että esitykseen kuuluu niiden esittely tallissa tai muussa tilassa. Kyseisissä tiloissa voidaan esittää myös eläinten poikasia, vaikka niitä ei esitettäisi varsinaisessa esityksessä. Sama koskee eläimiä jotka kulkevat sirkuksen mukana siinä tarkoituksessa että niistä koulutetaan esiintyjä.

Sirkus, joka julkisesti esittelee eläimiä, tulee tarkastaa eläinlääkärin toimesta kerran vuodessa. Tarkastuksesta vastaa se lääninhallitus, jonka alueella ne ovat tarkastusajankohtana tai se lääni, jossa ensiesitys pidettiin. Tarkastus on suoritettava ennen sirkuksen vuoden ensimmäistä esitystä. Ylimääräinen tarkastus tulee suorittaa mikäli tiloissa, varustuksissa tai muissa olosuhteissa tapahtuu eläinsuojelun kannalta merkittävä muutos. Sirkusten tulee toimittaa tietoja ja muistiinpanoja toiminnastaan sekä eläimille suoritettavista toimenpiteistä.

Eläintarhaa, eläintieteellistä puutarhaa ja vastaavia rakennelmia ei saa ottaa käyttöön ennen kuin lääninhallitus on tarkastanut ja hyväksynyt toiminnan. Sama koskee merkittäviä muutoksia.

Ruotsin selvityksessä puolletaan kilpailua ja harjoitusmetodien ja välineiden tarkempaa sääntelyä Maatalousviraston asetuksella. Nimenomaisesti selvittäjä haluaisi Ruotsin eläinsuojelulakiin seuraavat muutokset.

1. Raipan käyttö hevosen hoputtamiseksi tulee kieltää
2. Mäyrien käyttö luolakoirien kouluttamisessa tulee kieltää. Tutkimusten mukaan mäyrät altistuvat sellaiselle stressille jota ei voida eläinsuojelun näkökulmasta hyväksyä. Suomessa luolakoirien kouluttamiseen käytetään kettuja, joiden stressitasosta ei tietävästi ole tehty tutkimuksia. Suomen mäyräkoiraliiton mukaan ketut ovat aina tarhakettuja ja koiran sekä ketun mahdollinen tappelu estetään tarvittaessa (Suomen mäyräkoiraliitto). Ruotsin selvittäjä ehdottaa myös, että muiden eläinten kuten jänisten, villisikojen ja villien lintujen kärsimystä käytettäessä niitä koirien kouluttamisessa tulee selvittää ja tarvittaessa rajoittaa niiden käyttöä.
3. Ravihevosille tulisi määrätä pakollinen eläinlääkärin tarkastus ennen kilpailua.
4. Hevos- ja koiralajeissa rikosten ilmoitusvelvollisuutta tulisi tehostaa. Ruotsissa usea lajiliitto rankaisee itse rikkeistä, mutta selvittäjän mukaan tietojen tulisi kulkeutua paremmin myös lääninhallitukselle ja poliisille.

Tanskassa elävien eläinten käyttäminen ampumarjoitusten tai -kilpailun maalina on kielletty. Koiria, joiden hännät on tyvistetty, ei saa pitää näyttelyissä ja myös muu esittäminen on kiellettyä sen tapahtuessa koiran ulkoisten ominaisuuksien, käyttötarkoituksen tai mahdollisuuksien näyttämiseksi. Poikkeuksena ovat tilanteet, joissa häntä on tyvistetty laillisesti. Eläimiä ei saa käyttää näyttelyissä, sirkusesityksissä, elokuvien kuvauksissa tai vastaavissa, jos siitä aiheutuu eläimille merkittävää tarpeetonta kärsimystä. Eläimiä ei saa pitää mukana kiertävissä eläintarhoissa. Eläintarhoja ja vastaavia ei saa perustaa ilman poliisihallituksen lupaa.

Sveitsin eläinsuojeluasetus kieltää seuraavat tapahtumat:

1. ampumatapahtumat, joissa ammutaan kohti kesyjä tai vangittuja eläimiä
2. eläintappelut
3. tapahtumat, joissa eläin tapetaan tai sitä kidutetaan
4. eläinten käyttäminen näyttelyä, mainosta, elokuva kuvaamista tai muuta vastaavaa tarkoitusta varten, jos toiminta aiheuttaa eläimelle kärsimystä, kipua tai vammautumisen
5. kilpailut ja urheilutapahtumat, joissa eläimille annetaan kiellettyjä aineita
6. sellainen toiminta tai toiminnasta pidättäytyminen näyttelyissä, joka aiheuttaa eläimelle kipua tai kärsimystä tai muutoin vahingoittaa sen hyvinvointia.

Alankomaissa eläintä ei saa antaa kilpailun, arpajaisten tai vedonlyönnin palkinnoksi, lahjaksi tai kunnianosoitukseksi. On kiellettyä järjestää eläintappeluita. Niin ikään on kiellettyä laittaa eläin osallistumaan eläintappeluun, eikä kukaan saa osallistua sellaisen seuraamiseen. Hallinnollisella määräyksellä voidaan lisäksi asettaa määräyksiä koskien:

1. tiettyjen eläinkilpailujen täyskieltoa sekä eläinten käyttämistä tietyissä osissa kilpailua
2. tiettyjen henkilöiden kieltä järjestää eläinkilpailuja
3. kilpailuihin osallistuvien eläinten ikää, terveydentilaa sekä alkuperää
4. sallittua osallistumistiheyttä kilpailuihin
5. kieltä vedonlyöntikilpailujen järjestämisestä tiettyjen eläinlajien kohdalla
6. eläinlääkärin läsnäolovelvollisuutta tiettyihin kilpailuihin
7. hygieniaa sekä eläintautien leviämisen estämistä
8. erilaisten aineiden käyttämistä kilpailuissa sekä eläimiin jotka osallistuvat kilpailuun sisältäen
 - a. tiettyjen aineiden kieltä, sekä enimmäisannoksen määrittäminen
 - b. tiettyä ainetta nauttineen eläimen poissulkeminen kilpailusta
 - c. todistuskeinoista koskien tietyn aineen nauttimista
 - d. kieltä valmistaa sekä pitää tukussa tiettyjä ainesosia

Lisäksi Alankomaiden eläinsuojelulaki rajoittaa näyttelyiden, kokeiden ja muiden tilaisuuksien pitämistä, joissa eläimiä pidetään virkistys-, urheilu tai opetustarkoitusta varten. Hallinnolliset määräykset koskevat:

1. kieltä tiettyjen eläinten käyttämisestä em. tarkoitukseen
2. eläinten suojelun edistämistä
3. informaatiovelvollisuutta koskien eläimiä joita pidetään näyttely- tai opetustarkoitukseen

4.6 Turkistarhaus

Suhtautuminen turkistarhaukseen vaihtelee suuresti selvityksen vertailumaissa. EU:n jäsenmaista Itävalta ja Iso-Britannia sekä EU:n ehdokasmaa Kroatia ovat kieltäneet turkistarhauksen. EU on lisäksi erikseen kieltänyt kissojen ja koirien nahkojen tuonnin unionin alueelle. **Sveitsissä** turkistarhausta koskevat määräykset ovat niin tiukat, että maassa ei ole lainkaan turkistarhausta, vaikkei sitä ole lainsäädännössä nimenomaan kielletty. Sveitsin eläinsuojelulaki edellyttää muun muassa, että minkkien häkeissä on maapohja ja yhden neliömetrin uima-allas, jonka syvyys on 20 senttimetriä. **Alankomaat** kielsi vuonna 2008 kettujen ja chilentsintsillojen turkistarhauksen. Pohjoismaat ovat perinteisesti olleet merkittäviä turkistuottajia, esimerkiksi Tanska on ollut suurin minkkinahkojen ja Suomi kettunahkojen tuottaja. Myös Ruotsissa on ollut merkittävää turkistuotantoa. Kaikki pohjoismaat sallivat edelleen turkistarhauksen, vaikka määräyksiä on kiristetty. Pohjoismaista Tanska on nimenomaisesti ja Ruotsi käytännössä kieltänyt kettujen turkistarhauksen.

Norja hyväksyi turkistarhauksia koskevan asetuksen vuonna 2011. Asetus asettaa saman pakollisen neljän tarkastuskäynnin kuin Tanskassa ja lisäksi tiukentaa muuten eläinten hoitoa koskevia määräyksiä. Lisäksi norjalaiset tuottajat ovat hyväksyneet oman suunnitelman, jolla

pyritään parantamaan turkiseläinten oloja. Asetuksen mukaan eläimiä, jotka eivät ole syntyneet turkistarhattavaksi, ei saa tarhata. Vain minkkejä ja kettuja (hopea- ja siniketut sekä niiden risteytykset) saa tarhata. Turkistarhauksesta tulee tehdä ilmoitus valvovalle virnaomaiselle (*Mattilsynet*) ja turkistarhaajan tulee läpäistä erityinen koe, jolla osoittaa tietävänsä tarpeeksi alasta ja kykenevänsä hoitamaan eläimiä asianmukaisesti. Turkistarhaajalla tulee olla kirjallinen suunnitelma tarpeellisten päivittäisten rutiinien suorittamisesta. Eläviä turkiseläimiä ei saa viedä näyttelyihin, eikä niiden saa antaa osallistua sellaisiin.

Erityisinä määräyksinä kaikilla eläimillä tulee olla automaattiset ja jäätymättömät juomavesiautomaatit, kattojen täytyy olla tiiviitä ja tilaa pitää olla riittävästi eläinten jätösten, lumen ja vastaavan poistamiseksi häkeistä. Häkkien tulee olla riittävän suuria, jotta eläimet voivat liikkua ja maata luonnollisesti sekä suorittaa erilaisia aktiviteetteja. Eläinten tarve käyttäytyä lajilleen luontaisella tavalla tulee ottaa huomioon. Eläimillä tulee olla lepohylly, joka on sijoitettu häkissä korkeammalle niin, että eläin pystyy lepäämään sillä luonnollisesti. Kaikilla eläimillä tulee olla pääsy piilopaikkaan (*skjul*) vuodenajasta riippumatta. Eläimiä tulee suojella säältä, ja mikäli ne ovat sisätiloissa, tulee niille rakentaa mekaaninen ilmanvaihtojärjestelmä. Eläimille tulee turvata luonnollinen vuorokausirytmii, joka edellyttää luonnonvalon pääsyä pitopaikkaan. Eläinten tila tulee tarkastaa kaksi kertaa vuorokaudessa ja erityisistä aineista melatoniinin käyttö on kielletty.

Ruotsissa vuoden 1988 eläinsuojelulain voimaantulon jälkeen 90 prosenttia turkistuottajista on lopettanut toimintansa ja maassa on enää 70 tuottajaa. Vuoden 1996 eläinsuojeluasetuksen mukaan turkiskettujen tuli saada liikkua, kaivaa maata ja muutoin käyttäytyä lajilleen luonnollisella tavalla. Yksikään tarha ei pystynyt täyttämään kyseistä vaatimusta, joten asetus lopetti kettujen turkistarhauksen Ruotsissa. Vuonna 1990 Ruotsin eläinlääkäriliitto antoi lausunnon, jonka mukaan minkkien turkistarhaus rikkoo Ruotsin eläinsuojelulain 4 §:ää, jonka mukaan eläimen mahdollisuus käyttäytyä lajilleen luontaisella tavalla tulee turvata. Hallituksen asettama työryhmä päätyi vuonna 1999 samaan lopputulokseen. Myös chilentsintsillojen tarhaus rikkoi työryhmän näkemyksen mukaan osaltaan Ruotsin hyväksymiä Euroopan neuvoston eläinsuojelusopimuksia. Ongelmien vuoksi alan lainsäädäntöä on Ruotsissa kiristetty. Nykyinen turkiseläinasetus ja eläinsuojelulaki edellyttävät lääninhallituksen toiminnalle myöntämää lupaa (Jordbruksverket, 2011). Ruotsin maatalousvirasto lähetti vuonna 2011 lausuntokierrokselle ehdotuksensa uudeksi turkiseläinasetukseksi. Asetusta ei oltu hyväksytty tämän selvityksen valmistumiseen mennessä. Ehdotetun asetuksen keskeiset säännökset ovat seuraavat.

1. Häkkien koko suurennetaan lisäämällä standardihäkkien päälle toinen kerros. Toisen kerroksen avulla eläin pääsee liikkumaan vapaammin ja harjoittelemaan lajilleen tyypillistä kiipeämistä.
2. Määräyksiä pentujen ja tiineiden naaraiden ruokinnasta tiukennetaan
3. Eläinten hoidosta vastaavan on suoritettava hyväksytysti maatalousviraston kurssi turkiseläinten hoidosta.

4. Eläinlääkärin tulee vierailla säännöllisesti jokaisella turkistarhalla ja työskennellä tiiviissä yhteistyössä etologin kanssa.
5. Chilentsintsilloja koskeva asetus tulee vahvistaa, käytännössä sen hyväksyminen tarkoittaisi muun muassa häkkikoon suurentamista.

Tanskan uudessa eläinsuojelulaissa turkistuotanto sallitaan, mutta sitä rajoitetaan niin merkittävästi, että turkistuottajien mukaan uusi laki tekee tuotannosta kannattamattoman. Tanska hyväksyi vuonna 2007 turkiseläimiä koskevan asetuksen, jonka määräykset ovat aiempaa huomattavasti yksityiskohtaisemmat ja tiukemmat. Erityisesti asetuksessa on panostettu valvontaan: jokaiselle tilalle tehdään neljä tarkastuskäyntiä vuodessa. Tanska päätti vuonna 2009 kieltää kettujen turkistarhauksen ja lopettaa nykyisen kettunahkojen tuotannon. Siirtymäaikaa nykyisen tuotannon lopettamiseen on vuoteen 2016 asti.

5 Viranomaisvalvonta

5.1 Valvovat viranomaiset

Norjassa valvovia viranomaisia ovat Eviran kaltainen valtakunnallinen ruokaturvallisuusvirasto (*Mattilsynet*), lääninhallitukset ja alueelliset (useiden kuntien kokoiset) eläinsuojelulautakunnat jotka vastaavat käytännön valvontatyöstä sekä poliisi. Ruotsissa eläinsuojelu on siirretty kokonaan valtion hoidettavaksi. Siellä valtakunnallinen virasto (*Jordbruksverket*) koordinoi toimintaa ja käytännön työstä vastaavat lääninhallitukset sekä poliisi. Tanskassa eläinsuojelun kehittämisestä ja käytännön eläinsuojeluvalvontatyöstä vastaa valtakunnallinen ruokaturvallisuusviranomainen (*Fødevarestyrelsen*). *Fødevarestyrelsen* myös myöntää aiheeseen liittyvät luvat sekä valvoo elintarvikkeiden turvallisuutta ja eläinlääkäreitä. Lisäksi Tanskassa on kolme lautakuntaa, jotka ovat neuvoo-antavia elimiä eläinsuojelukysymyksiin liittyen. Sveitsissä kantonit saavat antaa omia eläinsuojelulakeja ja ne myös vastaavat eläinsuojelun järjestämisestä itse tai alueellisten valvontaviranomaisten avulla. Liittovaltiotason viranomainen koordinoi toimintaa sekä kehittää eläinsuojelua. Alankomaissa valtakunnallinen ruokaturvallisuusvirasto kehittää valtakunnallista toimintaa ja valvoo tuotantoeläimiä. Yksityinen eläinsuojelujärjestö ja eläinpoliisi taas vastaavat lemmikkieläinten valvonnasta. Lisäksi Alankomaissa on neuvoo-antava eläinasioita käsittelevä lautakunta, eläinlääkärin kurinpidollinen erityistuomioistuimien sekä eläinten terveysturva-rahasto. Kaikissa maissa Sveitsiä lukuun ottamatta valtio vastaa eläinsuojeluvalvonnasta joko yhdellä valtakunnallisella viranomaisella tai valtakunnallisella viranomaisella täydennettynä alueellisilla viranomaisilla kuten eläinsuojelulautakunnilla tai lääninhallituksilla. Valtakunnallinen valvova viranomainen vastaa yleensä myös elintarviketurvallisuudesta sekä eläinlääkärin valvonnasta. Tanskassa ja Alankomaissa erityiset neuvoo-antavat lautakunnat avustavat viranomaisia vaikeissa eläinsuojelukysymyksissä. Eläinsuojelujärjestöille on useissa maissa annettu merkittävä vastuu löytöeläimistä ja usein myös muustakin eläinsuojelutyöstä. Esimerkiksi Tanskassa ja Alankomaissa eläinsuojelujärjestöt ylläpitävät neuvonta- ja päivystysnumeroita sekä eläinambulansseja. Alankomaissa yksityiselle eläinsuojeluvalvontasäätiölle (LID) on lisäksi

annettu viranomaisille kuuluvia toimintavaltuuksia. Uudessa laissa huomioitavaa on lemmikkieläinten valvonnan siirtäminen ainakin osittain takaisin viranomaisille, perustamalla erityinen eläinpoliisi, jonka vastuulla ovat LID:in tehtävät. Tällä hetkellä molemmat tahot toimivat tiiviissä yhteistyössä, mutta tuleva kehitys on epävarma. Norjassa lainsäädäntö mahdollistaa eläinsuojelun valvontavaltuuksien antamisen yksityisille järjestöille. Tällä hetkellä kyseisellä säännöksellä ei kuitenkaan ole käytännön merkitystä. Tanskassa tarkastuksia suorittava valtakunnallinen viranomainen voi valtuuttaa yksityisen eläinlääkärin suorittamaan lain edellyttämiä tarkastuksia.

Norjassa päävastuullinen eläinten hyvinvoinnista on Mattilsynet. Mattilsynet on vastuussa koko tuotantoketjusta maatilalta ruokapöytään, sisältäen paitsi tuotantoeläinten myös muiden eläinten hyvinvoinnin. Lisäksi se vastaa eläinlääkintähenkilökunnan valvonnasta sekä kosmetiikan ja lääkkeiden valvonnasta. Paikallisesta eläinsuojeluvalvonnasta vastaavat alueelliset eläinsuojelulautakunnat, joilla on valtuus tehdä tarkastuksia sekä antaa sitovia määräyksiä ja päätöksiä. Tutkintavastuu rikoksista on poliisilla.

Ruotsissa on kokeiltu viime vuosina erilaisia viranomaisvalvonnan muotoja. Vuonna 2004 Ruotsissa perustettiin eläinsuojeluviranomainen (DSM), jonka tehtävä oli varmistaa muiden kuin tuotantoeläinten eläinsuojelun asianmukainen toteutuminen. DSM vastasi mm. lemmikkieläinten, turkiseläinten ja koe-eläinten eläinsuojelusta. DSM toimi myös kunnan viranhaltijoiden tekemien päätösten oikaisuvaatimuksia käsittelevänä viranomaisena. Vuonna 2005 eläinsuojelulainsäädäntöä muutettiin niin, että eläinsuojeluviranomaisen valvontavaltaa ja ohjausvelvollisuutta lisättiin. DSM:n tuli antaa sitovia määräyksiä erinäisistä valvontatoimenpiteistä ja kouluttaa sekä tukea lääninhallituksia ja kuntia valvonnan suorittamisessa. Sen tuli myös antaa päätöksiä, jotka lisäävät kuntien välistä yhteistyötä. DSM:ia kritisoitiin kohtuuttomista vaatimuksista, ja se lakkautettiin vuonna 2007. DSM lakkauttamisen jälkeen sen tehtävät siirrettiin takaisin maatalousvirastoon. Vuonna 2005 päätettiin, että hallitus voi lääninhallituksen hakemuksesta siirtää kaiken vastuun eläinsuojeluvalvonnasta kunnalta lääninhallitukselle, mikäli kunta törkeästi tai pidemmällä aikavälillä laiminlyö valvontavastuunsa asianmukaisen hoitamisen.

Vuonna 2006 laaditun selvityksen mukaan Ruotsin eläinsuojeluvalvonta oli edelleen monin tavoin puutteellista. Kunnat eivät tienneet tarkasti kuinka monta tilaa kunnassa oli ja montako niistä piti tarkastaa, vain puolet kunnista suoritti tarkastuksia lain edellyttämällä tavalla kerran kolmessa vuodessa (keskiarvo oli kerran viidessä vuodessa), ja jopa 13 prosenttia kunnista ei ollut tehnyt suunnitelmaa miten valvonta suoritetaan kunnassa, eikä päätöstä valvonnan järjestämisestä. Kunnilla oli ongelmia ymmärtää alan juridista sääntelyä, eivätkä ne tienneet millaisia määräyksiä ja päätöksiä tuli antaa ja millä perusteilla. 18 kuntaa ei ollut raportoinut toiminnastaan huomautuksista huolimatta. DSM päätteli selvityksen perusteella, että kunnat eivät kyenneet toteuttamaan eläinsuojelulain edellyttämää valvontaa. Kunnilla oli myös suuria ongelmia ymmärtää ja noudattaa alan EU-sääntelyä ja niiden yhteistyö oli kehnoa.

Eläinsuojelun ongelmien vuoksi Ruotsin hallitus esitti vuonna 2007 eläinsuojeluvalvonnan siirtämistä valtion hoidettavaksi. Käytännössä parlamentin myöhemmin kokonaisuudessaan hyväksymä laki lakkautti kuntien eläinsuojeluvalvontatyön. Eläinsuojelulain mukainen valvontatyö siirrettiin kunnilta lääninhallituksille ja lupa lemmikkieläinten kasvattamiselle valtion viranomaiselle. Kunnilta lääninhallituksille siirrettiin myös elintarvikkeiden ja rehun tarkastaminen ja valvonta. Vanhaa mallia, jossa jokainen kunta päätti omista maksuista, pidettiin epäoikeudenmukaisena, joten hallituksen esityksessä esitettiin toimenpiteiden rahoittamista mahdollisimman pitkälle valvonnan kohteilta kerättävillä maksuilla, jotka perustuisivat valvonnan todellisiin kustannuksiin.

Uudistusta analysoinut työryhmä piti muutosta pääosin hyvänä, mutta toivoi jatkossa tiukempaa keskusjohtoista ohjausta ja selvempää kansallista strategiaa sekä lääninhallitusten välisen yhteistyön lisäämistä. Vuonna 2010 Maatalousviraston teettämän selvityksen mukaan lääninhallituksen tarkastusten myötä tarkastuksista on tullut yhtenäisempiä ja oikeusvarmuus on parantunut. Samalla määräykset, joiden mukaan eläintenpitäjän tulee korjata rikkeensä sekä huostaanotot, ovat lisääntyneet reilusti. Lääninhallitukset ovat parantaneet tarkastusten laatua ja tehokkuutta, rikkeitä on havaittu enemmän, ja ne on myös saatu entistä useammin ratkaistua ja ongelmat korjattua. Toteutuneista tarkastuksista noin 60 % tehdään ilmoituksen perusteella ja näistä 2/3 lääninhallitus havaitsee rikkeitä. Myös suunniteltujen tarkastusten määrä on kasvanut, mutta niitä pitää edelleen lisätä. Yhteenvetona Maatalousvirasto toteaa, että eläinsuojelutyön laatu on parantunut, rikkeitä havaitaan enemmän ja niihin pystytään puuttumaan tehokkaammin. Ministeriö ei usko eläinsuojelurikosten lisääntyneen, vaan pitää useampien ilmi tulleiden rikkeiden syynä tehostunutta valvontaa.

Tanskassa päävastuu valvonnasta on poliisilla, kuntien eläinlääkäreillä sekä valvovan viranomaisen (*Fødevarestyrelsen*) eläinlääkäreillä. Eläinsuojelun kehittämisestä ja tarkastusten suorittamisesta sekä tuotantoeläinten valvonnasta vastaa valtiollinen viranomainen *Fødevarestyrelsen*. Akuuteissa eläinsuojelutapauksissa toimivalta on ensisijaisesti poliisilla, jota kunnallisten eläinlääkärien tulee tarvittaessa avustaa. Viranomaisia avustavat useat lausuntoja antavat lautakunnat. Tärkein lautakunta on lailla perustettu eläinten eettinen lautakunta, jonka tehtävä on antaa lausuntoja ajankohtaisiin eläinsuojelukysymyksiin liittyen. Ministerin pyynnöstä lautakunta antaa lausunnon eläinsuojelulainsäädäntöön liittyen. Eläinten eettisen lautakunnan lisäksi oikeusministeriö perustaa eläinsuojelukysymyksiin erikoistuneen lautakunnan, jonka tehtävä on neuvoa ministeriötä eläinsuojelulain määräysten toimeenpanossa. lautakunta koostuu puheenjohtajasta ja kahdesta jäsenestä, jotka kaikki ovat eläinsuojelun asiantuntijoita. Oikeusministeriö nimeää lautakunnan kuultuaan maatalouden etujärjestön ja eläinsuojelujärjestöjen ehdotuksia kahdesta jäsenestä. Mikäli lautakunnan jäsenet eivät ole esteellisiä, voi lautakunta antaa lausuntonsa eläinsuojelukysymyksiä koskevaan asiaan. Kolmas lautakunta käsittelee kysymyksiä jotka koskevat erityisten eläinten pitämistä. Poliisihallitus pyytää lautakunnalta lausuntoja asioista jotka koskevat eläinten kaupalliseen myyntiin myönnettäviä lupia, eläinten pitopaikkojen määräyksiä, eläinten kohtelua,

eläintenpitokiellon määräämistä sekä eläinten käyttöä esityksissä ja kilpailuissa. Lautakunta myös neuvoo ministeriä kyseisissä asioissa. Tanskassa eläinsuojelujärjestöillä ja muilla järjestöillä, jotka ovat tekemisissä eläinsuojelukysymysten kanssa, on oikeus ehdottaa jäseniä edellä mainittuihin lautakuntiin. Lisäksi oikeusministeriön tulee kuulla kyseisiä järjestöjä aina ennen eläinsuojelulain mukaisten asetusten muuttamista tai muiden määräysten antamista.

Sveitsissä on liittovaltiotason viranomainen, joka vastaa eläinsuojeluvalvonnan valtakunnallisesta koordinoinnista. Käytännön eläinsuojeluvalvonnasta vastaavat kantonit, jotka raportoivat liittovaltiotason viranomaiselle. Kantoneilla voi myös olla alueellisia valvontaelimiä. Tutkinnasta vastaa poliisi. Sveitsissä valtioneuvosto päättää tarkemmista määräyksistä. Se voi kuitenkin valtuuttaa toimivaltaiset liittovaltiotason viranomaiset antamaan määräyksiä, jotka ovat luonteeltaan teknisiä. Lain toimeenpanovastuu on kantoneilla, jollei laissa toisin määrätä. Toimeenpanovastuuta voidaan alueellistaa. Kantonit saavat periä maksuja eläinsuojelulain mukaisten hyväksymisten tai määräysten antamisesta, tarkastuksista joka on johtanut toimenpiteisiin sekä erityisistä toimenpiteistä, joiden kustannukset ovat ylittäneet tavallisten toimenpiteiden kustannukset. Valtioneuvosto päättää miten koe-eläimiä ja tuotantoeläimiä valvotaan ja millä kriteereillä. Määräykset on sisällytetty maataloutta, eläintauteja sekä ruokaa käsittelevään lainsäädäntöön. Valtioneuvosto päättää myös lainvalvontaviranomaisten koulutuksesta. Liittovaltiotasolla päätetään myös tulliasioista, kansainvälisestä kaupasta sekä luvan myöntämisestä eläintuotantotiloille.

Alankomaissa lemmikkieläinten ja tuotantoeläinten valvonta on hajautettu kolmelle eri viranomaiselle. Uudessa eläinsuojelulaissa yhdistettiin useita lakeja ja sen myötä myös valvovien viranomaisten tehtävät muutettiin. Uusi ruokaturvallisuusvirasto vastaa paitsi ruokaturvallisuudesta myös tuotantoeläinten valvonnasta. Virastolla on myös valtakunnallinen eläinsuojelun koordinoijan ja kehittäjän rooli. Viraston omat tutkijat ja eläinlääkärit vastaavat käytännön työstä ja viraston tutkijoilla on poliisin kaltaiset valtuudet. Lemmikkieläinten hyvinvointia valvoo Alankomaissa kaksi viranomaista. Eläinsuojelua edistämään perustettiin vuonna 1986 yksityinen säätiö *De Stichting Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming* (LID). LID:n tarkastajilla on oikeus tutkia eläinsuojelurikkomukset sekä ilmoittaa niistä poliisille. Tarvittaessa LID saa myös huostaanottaa eläimen. LID on yksityinen järjestö, jolle on annettu lainsäädännössä yleensä viranomaisille kuuluvaa julkista valtaa. Lakimuutoksen myötä perustettiin erityinen eläinpoliisi, joka koostuu poliisimiehistä jotka suorittavat kaikenlaisia tehtäviä, mutta he ovat saaneet erityisen eläinsuojelukoulutuksen. Eläinpoliisiin vastuulla on lemmikkieläinten hyvinvoinnin turvaaminen suorittamalla tarkastuksia, sekä tutkimalla ilmoitukset epäillyistä rikkomuksista ja ryhtymällä tarvittaviin jatkotoimiin. Eläinpoliisin perustamisen myötä sen odotetaan ottavan hoidettavakseen, ennen LID:in hoitamia tapauksia. Viranomaisten tarkat toimintamuodot eivät kuitenkaan vielä ole vakiintuneet, eikä ole vielä varmaa minkälaisiksi ne ajan myötä vakiintuvat.

Alankomaissa eläinlääkärien toimintaa valvoo erityinen eläinlääkärien kurinpidollinen tuomioistuin. Tuomioistuin sijaitsee Haagissa ja sinne voi jokainen valittaa, joka kokee että eläinlääkäri ei ole toiminut tehtävässään lain edellyttämällä tavalla ja eläinlääkäriin

toimenpide vaikuttaa hänen oikeuteensa, etuun tai hyötyyn. Tuomioistuin suorittaa ennen asian käsittelyä esitutkinnan. Vaikka tutkinta käynnistyy ilmoituksesta tuomioistuin voi, yleisen edun niin vaatiessa, jatkaa tutkintaa vaikka ilmoitus vedettäisiin pois. Tuomioistuimen kokoonpano koostuu puheenjohtajasta jonka on oltava juristi, neljästä ammattia harjoittavasta eläinlääkäristä sekä ministerin päättämästä määrästä muuta eläinlääkinnällistä henkilökuntaa sekä juristin pätevyyden omaavasta sihteeristä ja tarvittaessa varasihteeristä. Kokoonpanon toimikausi on kuusi vuotta ja nimitysvalta on ministerillä. Kokoonpanon jäsenet eivät saa olla sukulaisia, naimisissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa keskenään. Eläinsuojelulaissa on säännelty seikkaperäisesti myös tuomioistuinkäsittelyn etenemisestä sekä rangaistuksista.

Alankomaissa tarkastuskäynnit ovat maksullisia, maksut eivät saa kuitenkaan ylittää tarkastusten suorittamisesta aiheutuvia kustannuksia. Alankomaissa on lisäksi erityinen eläinten terveysrahasto, jonka varoista maksetaan eläintautien ja niiden leviämisen torjumisesta aiheutuvia kustannuksia kuten tilojen desinfiointi, eläinlääkärikulut ja lopetettavien eläinten arvo. Eläintenpitäjän tuottamuksellisuuden tai tahallisuuden perusteella terveysrahastosta maksettavia korvauksia voidaan leikata tai kokonaan evätä. Kuten monissa muissa maissa myös Alankomaissa on eläinasioita käsittelevä lautakunta, jota konsultoidaan kansallisissa ja kansainvälisissä eläinten hyvinvointiin ja terveyteen liittyvissä asioissa.

5.2 Viranomaisten toimintavaltuudet

Kaikissa vertailumaissa tarkastuksen kohteeksi joutuneen tulee päästää tarkastajat kaikkiin tiloihin, alueisiin, ajoneuvoihin ja vastaaviin. Vain Hollannissa tarkastajat saavat tunkeutua rakennukseen ja vastaaviin tiloihin ilman omistajan lupaa ja tarvittaessa voimakeinoja käyttäen. Taustalla on Hollannin erityispiirre, tarkastuksia suorittavat valvovan viranomaisen erityiset tarkastajat sekä eläinpoliisit. Muissa maissa poliisien tulee tarvittaessa avustaa tarkastajia, jotta he pääsevät haluamiinsa paikkoihin omistajan vastustuksesta huolimatta. Poliisin tulee muutoinkin tarvittaessa avustaa tarkastajia tarkastusten suorittamisessa ja määräysten toteuttamisessa. Norjassa ja EU:n jäsenvaltioissa myös EU:n tarkastajilla on samat oikeudet kuin kansallisilla viranomaisilla. Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa tarkastuksen kohteeksi joutuneilla on aktiivinen auttamisvelvollisuus, ja heidän tulee tarjota oma-aloitteisesti tai viimeistään pyydettyä viranomaiselle kaikki tämän tarvitsemat asiakirjat ja muut merkitykselliset tiedot. Alankomaissa velvollisuus on passiivisempi, pyydettyä tulee tarjota tarvittavat asiakirjat. Sveitsissä ei ole säännöksiä asiasta.

Norjassa valvontaviranomaisille on annettava esteetön pääsy kaikkiin heidän tarpeelliseksi katsomiin tiloihin ja alueisiin, mikäli heillä on aiheutta epäillä, että eläinsuojelulain määräyksiä ei noudateta. Jos valvontaviranomaisille ei anneta vapaata pääsyä kaikkiin tiloihin ja on syytä epäillä että eläinsuojelulain määräyksiä rikotaan, valvontaviranomainen saa pyytää poliisilta virka-apua ja poliisin avulla tutustua kaikkiin tiloihin omistajan kiellosta huolimatta. Poliisille on annettava vapaa pääsy kaikkiin tiloihin, jos se on saanut valvontaviranomaiselta virka-

apupyynnön. Ulkomaiset tarkastajat saavat osallistua em. tarkastuksiin, kun se on tarpeellista Norjan kansainvälisten sopimusten velvoitteiden hoitamiseksi. Lain esitöissä ulkomaisilla tarkastuksilla viitataan Norjan hyväksymiin ETA-sopimuksiin sisältyviin määräyksiin.

Hätätapauksissa toimenpiteet tulee panna täytäntöön välittömästi. Valvovalle viranomaiselle on tarkastuksessa annettava vapaa pääsy:

1. pyynnöstä kaikkiin asiakirjoihin ja informaatioon
2. alueisiin, laitoksiin rakennuksiin, tiloihin ja muihin tiloihin joissa eläimiä pidetään tai joilla on merkitystä eläintenpidossa. Valvovalla viranomaisella on myös oikeus suorittaa kokeita ja ottaa näytteitä em. tiloissa.

Samat oikeudet kuin valvovalla viranomaisella on EU:n tarkastajilla ja asiantuntijoilla. Tarkastusta suoritettavalle viranomaiselle on tarjottava kaikki se apu, mikä on tarpeen tarkastuksen suorittamiseksi. Poliisin on tarvittaessa annettava viranomaisille kaikki sellainen apu, joka on tarpeen heille, jotta he voivat suorittaa tarkastuksen asianmukaisesti. Eläinsuojelulain mukaisia tarkastuksia ei saa suorittaa eläimille, joita puolustusvoimat käyttää.

Ruotsissa valvonnasta vastaavat lääninhallitukset, sekä muut hallituksen valtuuttamat viranomaistahot. Tarkastuksia suoritettaville viranomaisille on annettava sellainen pääsy tuotantotiloihin ja alueille, että he pystyvät suorittamaan tehtävänsä rauhassa. Valvontaviranomaisen tulee neuvoin ja muin tavoin auttaa valvottavia noudattamaan kaikkia eläinsuojelumääräyksiä. Valvova viranomainen vastaa myös siitä, että rikkomuksista nostetaan syytteet. Ruotsissa valvova viranomainen voi antaa määräyksiä ja kieltoja, jotta eläinsuojeluun liittyviä määräyksiä noudatetaan. Mikäli valvovan viranomaisen antamia määräyksiä ei noudateta, voi se toteuttaa toimenpiteet määräyksen kohteen kustannuksella. Tarkemmin valvonnasta ja rikkomusten rangaistuksista säädetään asetuksella. Hallituksen asetuksessa ja valvovan viranomaisen määräyksissä määritellään tarkemmin maksuista, jotka valvovalla viranomaisella on oikeus määrätä. Viranomaisten viralliset tarkastuskäynnit ja muut lakiin perustuvat tarkastukset ovat maksullisia.

Ruotsissa viranomaisen tekemän päätöksen oikeellisuuden arviointi, voidaan viedä tuomioistuimen arvioitavaksi, jos se perustuu eläinsuojelulakiin, sen perusteella annettuihin asetuksiin ja määräyksiin tai EU:n päätöksiin jotka täydentävät lakia. Lisäksi valitusoikeus on myös laissa julkisista eläinlääkäreistä tarkoitetun julkisen eläinlääkärin päätöksestä. Valitustuomioistuimeen valittaminen edellyttää jatkokäsittelylupaa. Hallituksen asetuksella säädetään tarkemmin mitkä päätökset ovat täytäntöönpanokelpoisia valituksesta huolimatta. Syytteet tulee nostaa viiden vuoden kuluessa teosta.

Tanskassa poliisilla on oikeus päästä kaikkiin tiloihin ja alueille, joissa on eläimiä. Toimenpiteen edellytysten harkinnassa poliisilla on laaja harkintavalta, sillä tällainen tarkastus edellyttää, että se on poliisin mielestä tarpeellista. Poliisi saa käyttää tarkastuksissa

asiantuntijoita. Valvovan viranomaisen (*Fødevarestyrelsen*) eläinlääkärit ja sen valtuuttamat yksityiset eläinlääkärit saavat myös tehdä eläinsuojelutarkastuksia. Em. eläinlääkäreillä tulee olla vapaa pääsy julkisiin ja yksityisiin tiloihin, alueille, kuljetusvälineisiin ja dokumentteihin. Samat oikeudet koskevat myös Euroopan komission tarkastajia. Kuten Norjassa, myös Tanskassa eläinten omistajan, haltijan, kuljettajan tai muun vastaavan tulee kaikin tarvittavin keinoin avustaa ja opastaa tarkastuksen suorittajia tehtäviensä hoitamisessa.

Tanskassa eläinsuojelulain rikkojille poliisihallitus voi antaa määräyksen eläimen hoitoon liittyen, ja mikäli eläimen tila on niin vakava, ettei sitä pystytä parantamaan, poliisihallitus voi määrätä eläimen lopetettavaksi. Ennen kirjallisen määräyksen antamista poliisimiehen tulee pyytää eläinlääkärin lausunto, sekä varata eläintenpitäjälle mahdollisuus tulla kuulluksi. Näistä määräyksistä voidaan poiketa vain, jos niiden noudattaminen aiheuttaisi eläimelle kohtuutonta kärsimystä.

Sveitsissä tarkastuksen kohteeksi joutuneen tulee antaa viranomaisille vapaa pääsy kaikkien tilojen, alueiden, objektien, ajoneuvojen ja eläinten luokse. Poliisi avustaa viranomaisia tarvittaessa. **Alankomaissa** valvontaviranomaisilla on toimivaltuudet käyttää tarpeellisiksi katsomiaan välineitä päästäkseen asuntoon tai tilalle ilman omistajan lupaa². Asunnossa tai tilalla saadaan lisäksi suorittaa tarpeelliset toimet. Nämä oikeudet ovat vain eläinpoliiseilla sekä elintarviketurvallisuusviraston tutkijoilla, jotka hoitavat akuutteja ja vakavia eläinsuojelurikoksia. Tarkastuksen kohteeksi joutuneen tulee kaikin tarpeellisin tavoin avustaa viranomaista tarkastuksen suorittamisessa sekä totuudenmukaisesti kertoa tiedot eläimen tai eläinperäisen tuotteen alkuperästä ja kaupasta. Tarkastuksen kohteeksi joutuneen on ilman korvausta avustettava valvontaviranomaisia ja esiteltävä heille tilat, työntekijät, työkalut ja muut tarpeelliset asiat. Eläinten omistajien ja muiden joilla on eläinsuojelulain mukaisia velvollisuuksia, tulee valvontaviranomaisen pyynnöstä antaa lisätietoa, viestejä, raportteja, dokumentteja sekä muita valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja, jotka on yksilöity eläinsuojelulaissa sekä -asetuksessa.

5.3 Viranomaisten ja muiden toimijoiden keskinäinen yhteistyö

Viranomaisten välinen yhteistyö vertailumaissa on melko rajattua. Merkittävin yhteistyömuoto on poliisin velvollisuus tarvittaessa avustaa valvovaa viranomaista tarkastusten suorittamisessa ja päätösten toimeenpanossa. Poliisilla on myös pääsy tiettyihin yksityisten tahojen rekistereihin, kuten koirien ja kissojen kennelklubien sekä vastaavien järjestöjen ylläpitämiin rekistereihin. Lisäksi eläinlääkintähenkilökunnalla on erityinen velvollisuus ilmoittaa havaitsemistaan rikkeistä valvovalle viranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee paitsi virkaeläinlääkäreitä, myös kaikkia muita eläinlääkäreitä ja -hoitajia.

Norjassa eläinsuojelulain mukaan asetuksella voidaan antaa valvonta- ja tarkistusvaltaa myös muille kuin valvovalle viranomaisille. Nämä muut tahot voivat olla julkisia tai yksityisiä,

² GWWD 10:115

ja kyseisten valtuuksien antamisen yhteydessä tulee myös määrittää taho, jolle toiminnasta voi valittaa. Koiralain mukaan koiran omistaja voidaan velvoittaa tietyissä tilanteissa rekisteröimään koiransa. Koirarekistereitä ylläpitävät useat yksityiset tahot. Sama laki antaa yksityisille tahoille oikeuden ylläpitää koirarekisteriä, sekä edistää kaikkien koirien tunnistusmerkintää ja rekisteröintiä.

Ruotsissa eläinlääkäri on velvollinen ilmoittamaan viranomaisille, mikäli hän työtehtävissään havaitsee, että eläimen hoidossa ja pidossa rikotaan eläinsuojelumääräyksiä. **Tanskassa** eläinlääkäreille on asetettu tiettyjä velvollisuuksia eläinsuojelulain valvomisessa. Mikäli eläinlääkäri havaitsee että eläimen hoito laiminlyödään törkeästi, tulee hänen ilmoittaa tästä poliisille. Mikäli eläinlääkäri päätyy lopputulokseen, että eläintä ei voida parantaa ja se pitää lopettaa eikä omistaja tähän suostu, tulee eläinlääkäri ilmoittaa asiasta poliisille. Mikäli eläimen tila on kriittinen, eläinlääkäri voi myös välittömästi lopettaa eläimen omistajan vastustuksesta huolimatta.

Sveitsissä vastuu eläinsuojeluvalvonnasta on kantoneilla, joiden virkaeläinlääkärit valvovat eläinsuojelulain ja -asetuksen noudattamista. Kantonit ilmoittavat tapauksista liittovaltiotasolle, jossa koordinoidaan toimintaa. Toisaalta kantoneilla on myös omia eläinsuojelulakeja. Kantonien viranomaiset vastaavat myös lainsäädännön mukaisten lupien myöntämisestä sekä peruuttamisesta. Tarkastusten tulokset kirjataan valtakunnalliseen järjestelmään, johon myös muiden kantonien viranomaisilla ja liittovaltioviranomaisilla on pääsy. Kantonien viranomaiset voivat myös antaa tarkastusvaltuuden yksityiselle taholle, jolloin niiden täytyy valvoa kolmannen osapuolen suorittamia tarkastuksia pistokokein.

Alankomaissa perustettiin vuonna 2011 erityinen eläinpoliisi, joka on erikoistunut eläinsuojeluun. Tavoitteena on kouluttaa ja työllistää 500 eläinpoliisia vuoteen 2014 mennessä. Eläinpoliisit suorittavat sekä tavallisia poliisitehtäviä, että erityisiä eläinsuojelutehtäviä saatuaan erikoiskoulutuksen aiheeseen. Vuonna 2012 Alankomaissa yhdistettiin elintarviketurvallisuusvirasto ja kasviensuojeluvirasto uudeksi ruokaturvallisuusvirastoksi, joka on eläinsuojelulainsäädännön kehittäjä ja ylin valvova viranomainen. Virasto käsittelee kaikki ilmoitukset maatalaeläinten eläinsuojelun laiminlyönnistä ja vastaa sekä rikosoikeudellisten, että hallinnollisten rikkeiden tutkinnasta. Viraston tutkijoilla on samat valtuudet kuin poliisilla ja tarvittaessa he tekevät yhteistyötä esimerkiksi tullin kanssa. Yksityinen eläinsuojelujärjestö, jolle on lainsäädännössä annettu tutkintavaltuuksia LID sekä valtiollinen eläinsuojelupoliisi vastaavat kaikkien ilmoitusten tutkimisesta, jotka koskevat seuraeläimiä sekä harrastuksena pidettäviä maatalaeläimiä kuten hevosia. Virkailijat ovat erityistutkijoita, jotka voivat aloittaa toimet epäillyn rikosoikeudelliseen vastuuseen saattamisesta. (Alankomaiden hallitus, 2010)

5.4 Omavalvonta

Omavalvontaa koskevia määräyksiä ei sisällynyt yhtenkään vertailumaan eläinsuojelulakiin. Eläinsuojelulaissa oli lähinnä joitakin määräyksiä koskien velvollisuutta varmistaa

hoitohenkilökunnan pätevyys, eläinten hyvinvointi ja kutsua säännöllisesti eläinlääkäri tarkistamaan eläinten vointi. Varsinaista omavalvontaa koskevat määräykset käsittelevät elintarvikkeiden ja eläinten ravinnon turvallisuuden varmistamista. Kyseisiä aiheita ei juurikaan käsitellä eläinsuojelulaissa, lukuun ottamatta Alankomaiden eläinsuojelulakia. Vertailumaiden lainsäädäntö on omavalvonnan kannalta melko yhtenäinen, johtuen alan kattavasta eurooppaoikeudellisesta sääntelystä. Elintarvikkeiden turvallisuutta ja/tai eläinten hyvinvointia eri tuotantovaiheessa sääntelee 17 eri direktiiviä. Direktiivien määrän vähentämiseksi ja alan sääntelyn selkiyttämiseksi komissio on antanut valkoisen kirjan jossa ehdotetaan uuden selkeämmän sääntelyn luomista alalle (European Commission, DG Health & Consumer Protection). Omavalvontaa käsitellään laajasti muun muassa EU:n rehuasetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 183/2005 rehuhygieniää koskevista vaatimuksista, annettu 12.1. 2005).

Vertailumaista kaikki velvoittavat lainsäädännössään käyttämään omavalvonnassa niin sanottua HACCP-mallia (*Hazard Analysis and Critical Control Points*). EU-säädökset velvoittavat muita kuin alkutuottajia hyödyntämään HACCP-mallia toimintansa arviointiin ja omavalvontaan. Komissio on myös julkaissut valkoisen kirjan, jossa selvitetään tarpeellisuutta ulottaa HACCP-mallin käyttö myös alkutuotannon ruokateollisuuden toimijoihin. Omavalvonnan parantamiseksi komissio on myös julkaissut hyvien käytäntöjen oppaan. EU on vuodesta 2006 julkaissut verkkolehteä, jossa käsitellään ruuan hygieniää ja turvallisuutta. Oppaan mukaan alkutuottajien ei tarvitse ottaa käyttöön HACCP-periaatteisiin perustuvia toimenpiteitä, eikä valvoa elintarvikkeiden mahdollisia riskitekijöitä. Sen sijaan vähimmäisvaatimusten noudattaminen on pakollista ja hyvien käytäntöjen oppaan noudattamista suositellaan. (European Commission, DG Health & Consumer Protection, 2012)

Norjan ja Tanskan eläinsuojelulakiin sisältyvät seuraavat omavalvontaa sivuavat määräykset. Muiden maiden eläinsuojelulaissa ei käsitellä omavalvontaa. **Norjassa** jokainen eläinten omistaja on velvollinen huolehtimaan eläimiä hoitavan henkilökunnan pätevyydestä ja välineiden asianmukaisuudesta. **Tanskassa** eläimen omistajan on tarkastettava eläimen vointi vähintään kerran päivässä. Poikkeuksena laiduntavat eläimet, joiden vointi on tarkastettava säännöllisesti. Jokaisen joka kaupallisessa tarkoituksessa pitää eläimiä tulee varmistaa, että eläinlääkäri tarkistaa eläinten voinnin vähintään kerran vuodessa. Kotieläimien kohdalla säännöstä voidaan poiketa asetuksella.

6 Pakkokeinot ja rangaistukset

6.1 Huostaanotto

Kaikkien vertailumaiden viranomaisille ja Hollannissa myös LID:ille on annettu oikeus huostaanottaa eläin, mikäli sen hoito on laiminlyöty vakavalla tavalla. Norjassa valvontaviranomainen (Mattilsynet) voi myös valtuuttaa kolmannen osapuolen tarvittaviin toimiin. Varsinaisen huostaanotto-oikeuden lisäksi kaikissa maissa viranomaiset voivat myös tarvittaessa lopettaa eläimen välittömästi tai myöhemmin. Norjassa ja Tanskassa viranomaiselle on lisäksi annettu lainsäädännössä varsin laaja toimintavaltuus. Viranomaiset saavat ryhtyä sellaisiin muihin välttämättömiin toimiin, jotka ovat tarpeen eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yksityiskohtaisin huostaanoton edellytysten määrittely lainsäädännössä on Ruotsissa. Siellä selvittäjä on ehdottanut, että yksi peruste olisi jatkossa eläintenpitokiellon rikkominen, kiellon vaikutusten tehostamiseksi (Eriksson, 2011). Koska huostaanotto- ja lopetuspäätös vaikuttaa merkittävästi eläimen omistajan oikeuksiin, on vertailun kohdemaisissa määrätty tiukat säännökset koskien omistajan oikeusturvaa. Sveitsissä huostaanottopäätöksen tekee kantoni ja päätöksestä voi valittaa liittovaltion viranomaiselle. Norjassa poliisin tekemä huostaanotto- tai lopetuspäätös menettää lainvoimaisuutensa, ellei valvontaviranomainen sitä vahvista. Eläinsuojelulautakuntien tekemiä päätöksiä taas valvovat lääninhallitus ja Mattilsynet. Ruotsissa poliisin päätöksen oikeellisuus tulee saattaa lääninhallituksen arvioitavaksi mahdollisimman pian. Tanskassa päätöksen tekee poliisi ja sen voi saattaa tuomioistuimen arvioitavaksi valittamalla ensin poliisihallitukseen. Valittaminen ei yleensä estä päätöksen täytäntöönpanoa.

Norjassa tilanteessa, jossa valvontaviranomaisen määräyksiä ei noudateta, jossa on epäselvää, kuka on vastuussa määräyksen noudattamisesta, tai määräyksen mukaiset toimenpiteet tulee suorittaa nopeasti, voi valvontaviranomainen itse toteuttaa tarpeelliset toimet. Poliisin tulee valvontaviranomaisen pyynnöstä avustaa päätöksen teossa ja eläinten hoidon järjestämisessä. Sekä poliisi, että valvontaviranomainen voivat oma-aloitteisesti tehtyään itsenäisesti asiasta päätöksen, siirtää eläimet väliaikaiseen hoitopaikkaan tai muuten ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin eläimen tarpeellisen hoidon varmistamiseksi. Poliisin tekemä päätös menettää lainvoimaisuutensa, ellei valvontaviranomainen vahvista sitä seitsemän päivän kuluessa päätöksen tekemisestä. Vastuu niiden eläinten hoidosta, jotka poliisi on päätöksellään ottanut hoitaakseen, siirtyy valvontaviranomaiselle, kun se vahvistaa poliisin tekemän päätöksen.

Eläinten väliaikainen huostaanotto edellä mainituilla perusteilla ei saa kestää pidempään kuin se on tarpeen. Mikäli valvontaviranomainen havaitsee, ettei eläimiä voida palauttaa omistajilleen, tulee eläimet teurastaa. Omistajan suostumuksella eläimet voidaan kuitenkin myös uudelleen sijoittaa tai myydä. Edellä mainitut toimenpiteet voidaan suorittaa eläintenpitäjän kustannuksella. Toimenpiteistä aiheutuneet kustannukset ovat ulosottokelpoisia ilman tuomioistuimen tuomiota. Lain esitöiden mukaan valvontaviranomainen voi itse toteuttaa tarpeelliset toimet tai valtuutta kolmannen osapuolen siihen. Välttämättömien toimien suorittaminen sisältäen eläimen tappamisen tai

huostaanoton, ei edellytä erillistä aiempaa päätöstä, koska tilanteet, joissa toimenpiteet ovat välttämättömiä, edellyttävät pikaisia toimia. Eläimen huostaanotto ei siirrä omistusoikeutta. Huostaanoton sijaan tarpeellinen valvonta ja hoito voidaan tarvittaessa myös järjestää paikan päällä. Lain mukaan huostaanotto ei saa kestää pidempään kuin on tarpeen. Esitöissä aikaa täsmennetään niin, että sen on oltava riittävän pitkä asian riittävän tutkinnan varmistamiseksi, joka ei kuitenkaan yleensä kestä kolmea viikkoa pidempään. Tarvittaessa yksilöllinen harkinta mahdollistaa myös pidemmän huostaanoton. Huostaanoton jälkeen eläimet tulee palauttaa, mikäli valvontaviranomaisen selvityksen perusteella omistaja pystyy huolehtimaan eläimestä. Eläinten omistajan suostumuksella eläimet voidaan myös palauttaa jollekin toiselle rahallista korvausta vastaan tai ilman sitä.

Ruotsissa huostaanottojen määrä on kasvanut tasaisesti vuodesta 2005, jolloin niitä tehtiin vuodessa 316. Vuonna 2010 huostaanottoja tehtiin jo 970. Lääninhallituksen tulee päättää, että poliisi ottaa eläimen huostaan, jos joku seuraavista kriteereistä täyttyy:

1. eläin altistuu tarpeettomalle kärsimykselle, eikä omistaja ole puuttunut tilanteeseen lääninhallituksen kehotuksesta huolimatta
2. eläimen omistaja/haltija ei noudata valvojan viranomaisen antamaa määräystä, ja rikkomus on eläinsuojelun näkökulmasta merkittävä
3. eläimen omistaja/haltija on määrätty eläintenpitokieltoon, eikä hän noudata kieltoa
4. eläimen omistaja/haltija on tuomittu eläinräkkäyksestä
5. eläimen omistaja/haltija on toistuvasti tuomittu eläinsuojelulain rikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen, tai toistuvasti rikkoo valvojan viranomaisen antamaa määräystä

Lääninhallitus tai poliisi voi määrätä huostaanoton välittömästi toimeenpantavaksi jonkun seuraavan edellytyksen täytyessä.

1. näyttää toivottamalta, että virhe korjataan
2. eläimen omistajaa ei tiedetä tai häntä ei voida tavoittaa
3. välitöntä huostaanottoa pidetään muiden painavien syiden perusteella eläinsuojelun kannalta välttämättömänä
4. Ruotsin selvittäjä on esittänyt täydennyksenä seuraavaa kohtaa eläintenpitokiellon rikkomisen vähentämiseksi: ”eläimen haltija on määrätty eläintenpitokieltoon”. Välitön huostaanotto olisi toimeenpantavissa siitä riippumatta voidaanko näyttää toteen eläimen kärsimys ao. ajankohtana. Eläintenpitokiellon tulee olla rekisteröity valtakunnalliseen rekisteriin ja määräyksen antamisesta tulee olla kulunut sellainen kohtuullinen aika, että omistajalla on ollut mahdollisuus hankkiutua eroon eläimestään asianmukaisesti.

Jos päätöksen tekee poliisi, sen oikeellisuus tulee mahdollisimman pian saattaa lääninhallituksen arvioitavaksi. Huostaanoton tulee tapahtua poliisin valvonnassa. Huostaanotto koskee myös huostaan otetun eläimen huostaanottopäätöksen jälkeen

syntyneitä pentua. Omistaja ei saa hallita huostaan otettua eläintä tai sen pentua ilman lääninhallituksen lupaa. Lääninhallituksen tulee mahdollisimman pian huostaanottopäätöksen antamisen jälkeen päättää myydäänkö eläin, huolehditaanko siitä muuten vai lopetetaanko se. Poliisi huolehtii ja valvoo, että lääninhallituksen määräys toimeenpannaan. Huostaanoton kustannukset maksetaan ensisijaisesti julkisista varoista. Myöhemmin kulut peritään siltä, jota vastaan toimenpide on suunnattu, ellei erityisistä syistä muuta johdu. Mikäli poliisi on myynyt yhden tai useamman huostaan otetun eläimen vähennetään kaappasumma omistajan maksettavaksi lankeavien kustannusten loppusummasta. Ruotsin selvittäjä on pitänyt hyvänä nykyistä käytäntöä, jossa virheellisen huostaanoton aiheuttamat vahingot korvataan yleisten vahingonkorvusoikeudellisten oppien mukaisesti. Korvausta maksetaan kuitenkin vain selkeästi virheellisistä päätöksistä. Selvittäjän mukaan kustannusten perimistä omistajilta tulee tehostaa ja sallia pidättäytyminen maksujen perinnästä vain, jos viranomaisen päätös on selkeästi ollut virheellinen.

Tanskassa poliisi voi määrätä, että eläinsuojelulain vastaisesti kohdellut eläimet on lopetettava. Poliisi voi myös määrät muista eläimen hyvinvoinnin kannalta välttämättömistä välittömistä toimenpiteistä. Mikäli poliisin antamaa määräystä ei noudateta, tulee poliisin huolehtia eläinten hoidosta ja tarvittaessa lopettamisesta. Poliisi voi myös päättää eläinten myymisestä. Poliisi vastaa toimenpiteiden kustannuksista, mutta voi periä ne täysimääräisesti määräyksen kohteelta takaisin. Toimenpiteiden kustannukset ovat ulosottokelpoisia ilman tuomioistuimen tuomiota. Tanskassa poliisin määräyksen saanut tai hän, jonka eläimet poliisi on takavarikoinut, uudelleen sijoittanut, myynyt tai lopettanut voi viedä asian lainmukaisuuden tuomioistuimen arvioitavaksi. Valitus tulee toimittaa poliisihallitukselle 14 päivän kuluessa määräyksen vastaanottamisesta. Asian käsittelyssä noudatetaan poliisiasioita koskevia säännöksiä. Valitus tuomioistuimeen ei estä määräyksen täytäntöönpanoa.

Sveitsissä eläimet jotka jätetään heitteille tai joita pidetään täysin epäasianmukaisissa oloissa, voidaan huostaanottaa toimivaltaisen viranomaisen toimesta. Eläimet voidaan viranomaisen toimesta siirtää toiseen paikkaan tai tarvittaessa myydä tai lopettaa. Poliisin tulee tarvittaessa avustaa toimenpiteiden suorittamisessa. Syntyneistä kustannuksista vastaa eläimen omistaja. Eläinsuojeluviranomaisten tulee myös tarvittaessa ryhtyä vaadittaviin toimenpiteisiin syytteiden nostamiseksi. Kantonin viranomaiset vastaavat toimenpiteistä, mutta niiden toimenpiteistä voidaan valittaa liittovaltion viranomaisille. Kantonin viranomaisten tulee välittömästi ilmoittaa päätöksensä ja niiden perusteet liittovaltion viranomaisille.

Alankomaissa eläinpoliiseilla sekä elintarviketurvallisuusviraston tutkijoilla on oikeus tarpeellisia välineitä käyttämällä tunkeutua asuntoon tai tilalle jossa epäillään vakavaa eläinsuojelurikosta sekä suorittaa siellä tarpeelliset toimet. Alankomaiden eläinsuojelulaki ei varsinaisesti käsittele huostaanottoa, vaan oikeutus siihen on johdettavissa muista laeista ja asetuksista.

6.2 Rangaistukset

Tässä osiossa käsitellään eräissä maissa käytössä olevat hallinnolliset maksut ja uhkasakot, rangaistukset eläinsuojelurikoksesta ja eläinräkkäyksestä sekä oikeushenkilön rangaistusvastuuta. Lisäksi oman ryhmän muodostavat muutamien maiden eläinsuojelulakeihin sisältyvät määräykset koskien erityisiä rikoksia ja zoofilia, joka on uudelleenkriminalisoitu Norjassa ja Sveitsissä ja jonka kriminalisointia on ehdotettu Ruotsin selvityksessä (Eriksson, 2011).

6.2.1 Hallinnolliset maksut ja uhkasakot

Norjassa ja Alankomaissa on käytössä hallinnollisia maksuja. Norjassa erityistä on valvovalle viranomaiselle annetut laajat toimintavaltuudet. Antamalla laajat toimintavaltuudet valvovalle viranomaiselle ja poliisille pyritään ennaltaehkäisemään pitkiä, hitaita ja kalliita oikeudenkäyntejä. Valvova viranomaisella voi pakkokeinoilla ja sakotusoikeudella puuttua ajoissa ja nopeasti havaitsemiinsa rikkeisiin. Toisaalta kysymyksiä herättävät oikeusturvanäkökohdat. Valvovan viranomaisen antamat sanktiot eivät edellytä tuomioistuimen hyväksyntää ja ne ovat ulosottokelpoisia ilman oikeudenkäyntiä. Valvova viranomaisella toimii tietyissä asioissa tuomioistuimen kaltaisena elimenä esimerkiksi hyväksyen poliisin tekemät eläinten huostaanotot. Keskeistä toiminnassa on myös poliisin ja valvovan viranomaisen tiivis yhteistyö, molemmat voivat tietyissä rajoissa toimia itsenäisesti, mutta lopullisen päätöksen tekee aina valvova viranomaisella. Ruotsissa selvittäjä on ehdottanut hallinnollisten maksujen käyttöönottoa. (Eriksson, 2011)

Norjassa mikäli joku tahallaan tai tuottamuksellisesti rikkoo eläinsuojelulain ja -asetuksen määräyksiä voi valvontaviranomaisella määrätä kyseiselle taholle sakon. Sakon on oltava määrältään kohtuullinen suhteessa rikkomuksen vakavuuteen. Sakon määrää arvioitaessa voidaan ottaa huomioon rikkomukseen syyllistyneen toiminnallaan saama tuotto sekä valvontaviranomaisen kustannukset tarkastuksen ja muiden toimenpiteiden suorittamisesta. Sakko on ulosottokelpoinen ilman tuomioistuimen tuomiota.

Valvontaviranomaisella voi myös määrätä sakkoja taholle, joka ei noudata sen antamaa määräystä määräajan kuluessa. Sakko muistuttaa suomalaista uhkasakkojärjestelmää. Sakko voidaan määrätä kiinteähintaisena "kertasakkona", joka lankeaa maksettavaksi kun määräaika ylittyy. Sakko voidaan myös määrätä juoksevana "päiväsakkona", jonka määrä kasvaa jokaiselta määräajan ylittävältä päivältä, kunnes määräys toteutetaan. Sakon määrästä päätettäessä on huomioitava kuinka tärkeää viranomaisen määräyksen noudattaminen määräajassa on, sekä millaisia kustannuksia sen noudattaminen aiheuttaa. Uhkasakko voidaan asettaa jo päätöksen antamisen yhteydessä, kun viranomaisella pitää välttämättömänä määräyksen noudattamista määräajassa. Sakko on ulosottokelpoinen ilman tuomioistuimen tuomiota. Valvontaviranomaisella voi luopua juoksevan sakon perinnästä, vaikka osa olisi jo maksettu.

Ruotsissa useat tahot ovat toivoneet vaihtoehtoisia rangaistuksia, koska tuomioistuinprosessi on hidas ja raskas, ja koska useimmat rikkomukset ovat luonteeltaan niin lieviä, etteivät ne ikinä päädy tuomioistuimeen. Suosituin vaihtoehtoinen rangaistus on ollut valvovan viranomaisen määräämä taloudellinen rangaistus rikkomuksesta. Koska kyseinen sanktio on helpompi ja nopeampi toteuttaa, Ruotsin selvittäjä arvelee sen lisäävään puuttumista rikkomuksiin. Toisaalta näin pystytään puuttumaan paremmin myös oikeushenkilöiden rikkomuksiin. Useimmissa eläinsuojelurikoksissa tekijänä on yrityksen työntekijä tai johtaja. Selvityksen mukaan useissa tapauksissa on mielekkäämpää rangaista yritystä kuin sen yksittäistä työntekijää. Myös korvausten periminen yritykseltä yksittäisen työntekijän sijaan voi olla helpompaa. Yrityksiä rankaisemalla alan käytännöt myös todennäköisesti paranevat nopeammin. Ruotsissa oikeushenkilöitä on vaikea saada tuomittua ja myös Suomessa yhteisösakkotuomiota annetaan todella vähän. Esimerkiksi ympäristörikoksissa oikeushenkilö on useimmissa tapauksissa vapautunut maksamasta yhteisösakkoa. Jotta hallinnollisia maksuja voitaisiin määrätä tehokkaasti, tulee lievien rikosten määritelmiä selkiyttää. Maksuja tulisi selvityksen mukaan määrätä vain vähemmän tärkeiden hallinnollisten määräysten rikkomisesta, eikä ikinä eläimiin, luontoon tai ihmisiin kohdistuvista suoranaisista vahingoista tai kärsimyksistä, joiden vakavuutta on vaikea arvioida.

Vuonna 2010 tehdyssä eläintautien leviämistä koskevassa selvityksessä (SOU 2010:106) esitetään myös hallinnollisten maksujen säätämistä rangaistukseksi lievistä rikoksista. Samalla esitetään, että ne korvaisivat osittain nykyiset rangaistukset lievistä rikkomuksista. Selvityksen mukaan nykyjärjestelmässä vain muutama tapaus etenee tuomioistuihin, eikä sellaisilla rangaistuksilla ole vaikutusta toimintatapoihin niiden jäädessä lähinnä ontoiksi uhkauksiksi. Selvityksen mukaan on myös turha kuormittaa tuomioistuinta tapauksissa jotka ovat luonteeltaan yksinkertaisia ja syyllisyyskin on kiistaton. Maksun tulisi olla kiinteä, eikä riippuvainen subjektiivisista tekijöistä kuten henkilön elämäntilanteesta.

Selvityksen mukaan viranomaisille tulisi antaa valtuudet määrätä rikkomukseen syyllistyneelle hallinnollinen maksu tai sakko seuraavista rikkeistä. Rikkomukset kriminalisoidaan asetuksessa, mutta jos se on kriminalisoitu myös laissa, noudatetaan lain määräyksiä. Hallinnollisella maksulla rangaistaan tahoja, joka:

1. rikkoo selvittäjän ehdottamia määräyksiä joiden mukaan kaikilta eläinten pitäjiltä vaaditaan tiettyä pätevyyttä. Eläimiä ammattimaisesti tai suuremmassa määrin pitävillä, asetettaisiin lisäksi tietty koulutusvaatimus. Hallitus päättää, mikä viranomainen määrittelee tarkemmin vaatimukset.
2. rikkoo hallituksen asetuksissa määrittämiä kelpoisuusvaatimuksia operatiivisten toimenpiteiden ja injektoiden suorittajille
3. rikkoo määräystä, jonka mukaan eläintä tulee pitää niin, että se voi toimia lajilleen luontaisella tavalla
4. vapauttaa sellaisen villieläimen luontoon, jolla ei ole lainkaan taitoja tai riittämättömät taidot selviytyä siinä ympäristössä mihin eläin vapautetaan

5. rikkoo määräyksiä jotka kieltävät tiettyjen eläinten pitämisen, eläinten kierrättämisen tapahtumissa ja rajoituksia eläinten pitämislle sirkuksissa varieteissa sekä vastaavissa tapahtumissa.
6. rikkoo määräyksiä tiettyjen villieläinten käytön rajoitteista eläinlääkinnässä
7. ei noudata eläinlääkinnän koskevia määräyksiä
8. rasittaa eläintä liikaa tai kurittaa tai piiskaa sitä tavalla, joka voi helposti haavoittaa eläintä tai muutoin sitä vahingoittaa
9. rikkoo määräyksiä eläinten jalostamisesta ml. kieltoa jalostaa eläintä sellaiseksi, että sille aiheutuu muutoksista kärsimystä
10. rikkoo määräyksiä eläinten kuljettamisesta, joiden mukaan eläimiä tulee valvoa ja varmistaa etteivät ne altistu kivulle, kärsimykselle tai loukkaantumislle kuorman lastauksen, kuljetuksen ja kuorman purun aikana.
11. käyttää uusia teknisiä laitteita tai välineitä, joita ei ole hyväksytty lain edellyttämällä tavalla
12. rikkoo määräyksiä, joiden mukaan sikoja ei saa lukita porsitushäkkiin [*Fixeringsanordning*] kuin tilapäisesti, tai käyttää eläinlääkinnässä kiellettyjä laitteita tai välineitä, jotka antavat eläimelle sähköiskun ohjataksaan niiden käyttäytymistä.

Tanskassa ja **Sveitsissä** ei ole käytössä vastaavia hallinnollisia maksuja, rangaistuksina eläinlääkinnänsäädännön rikkomuksista. **Alankomaissa** ministeri voi määrätä hallinnollisista sakoista, joilla rangaistaan lievimmistä eläinlääkinnän rikkomuksista. Tämä sakko ei kuitenkaan saa ylittää summaltaan sitä määrää, joka on rikoslain määrääty seuraamukseksi yksityishenkilön yksittäisestä eläinlääkinnänsäädännön rikkomuksesta tai 10 prosenttia oikeushenkilön/yrityksen edellisen vuoden tuotosta. Mikäli rikkomukseen syyllistynyt ei maksa hallinnollista sakkoa täysimääräisesti voidaan sakko periä haastamalla tekijä oikeuteen. Mikäli rikkomus on luonteeltaan vakava, tulee se käsitellä oikeudessa syyttäjän ajamana syytteenä. Kuitenkin teosta langetettu hallinnollinen sakko tai huomautus estää tietyissä tapauksissa syytteen ajamisen samasta teosta (*ne bis in idem* periaate).

6.2.2 Rangaistukset eläinlääkinnänsäädännön rikoksista ja eläinlääkinnänsäädännön rikoksista

Vertailumaista vain Tanskassa oli yhtä ankara maksimirangaistus törkeästä eläinlääkinnänsäädännön rikoksesta, kuin Suomessa. Norjassa eläinlääkinnänsäädännön rikoksesta tuomitaan sakkoihin tai enintään yhden vuoden vankeuteen, törkeästä tekemuodosta tuomitaan sakkoihin tai enintään kolmen vuoden vankeuteen. Ruotsissa eläinlääkinnänsäädännön rikoksesta ja rikoslain mukaisesta eläinlääkinnänsäädännön rikoksesta tuomitaan sakkoihin tai enintään kahden vuoden vankeuteen. Törkeästä teosta tuomitaan aina vankeutta, korkeintaan kaksi vuotta. Tanskassa eläinlääkinnänsäädännön rikoksen rangaistus on sakko tai enintään yksi vuosi vankeutta. Törkeästä eläinlääkinnänsäädännön rikoksesta tuomitaan sakkoihin tai enintään neljän vuoden vankeuteen. Rikoksen uusija voidaan tuomita enintään kahden vuoden ja asetuksen rikkomisesta enintään neljän kuukauden vankeuteen. Sveitsissä ja Alankomaissa sakot ovat

huomattavan ankaria. Sveitsin eläinsuojelulain mukaan eläinsuojelurikoksesta tuomitaan sakkoihin tai vankeuteen. Tuottamuksellisen teon sakon enimmäismäärä on noin 16 600 euroa. Vankeuden enimmäispituutta ei ole määritetty eläinsuojelulaissa, eikä liittovaltion rikoslaissa. Kantonit tuomitsevat osittain omien eläinsuojelulakien nojalla ja ne ovat velvollisia ilmoittamaan tuomioista liittovaltion viranomaisille. Alankomaissa eläinsuojelurikoksesta tuomitaan sakkoihin tai neljän kuukauden vankeuteen. Törkeästä tekemuodosta rangaistaan sakoilla (enintään 19 900 euroa) tai enintään kolmen vuoden vankeudella.

Ruotsissa on lainsäädännössä tarkasti yksilöity eri rikosten törkeysmuodot. Tanskassa on yksilöity vain erityisen törkeät rikokset ja Alankomaissa rikokset on jaettu kahteen luokkaan. Norjassa ja Sveitsissä tuomioistuimille on annettu enemmän harkintavaltaa arvioitaessa rikoksen törkeyttä, jonka johdosta laissa annetaan vain yleiset kriteerit, joiden avulla tuomioistuin arvioi rikoksen törkeyttä.

Norjassa tahallisista ja tuottamuksellisista eläinsuojelulain ja -asetuksen sekä valvontaviranomaisen määräysten rikkomuksista rangaistaan sakoilla ja/tai korkeintaan yhden vuoden vankeustuomiolla, ellei muualla laissa määrät ankarampaa rangaistusta. Avustamisesta rangaistaan kuten itse teosta. Törkeästä rikoksesta rangaistaan korkeintaan kolmen vuoden vankeustuomiolla. Rikoksen törkeyttä arvioitaessa on huomioitava toiminnan laajuus ja vaikutukset sekä tuottamuksen aste. Edellä mainittuihin rangaistuksiin ei tuomita auttamisvelvollisuuden laiminlyönnistä.

Ruotsissa tuomitaan sakkoihin tai enintään kahden vuoden vankeuteen taho, joka tahallaan tai tuottamuksellisesti rikkoo EU:n eläinsuojelulakia täydentäviä päätöksiä, muita eläinsuojelulain perusteella annettuja asetuksia ja määräyksiä, tai eläinsuojelulain alla lueteltuja määräyksiä:

1. laiminlyö eläimen ruokinnan, juottamisen, suojan tarjoamisen ja riittävän valvonnan
2. rasittaa eläintä kohtuuttomasti tai pitää sitä tavalla joka voi vahingoittaa eläintä
3. pitää eläimen kytkettynä niin, että se ei pysty riittävästi liikkumaan tai ei saa riittävää suojaa
4. rikkoo määräyksiä eläinten kuljettamisesta
5. rikkoo määräyksiä sairaiden ja loukkaantuneiden eläinten hoitamisesta ja lopettamisesta
6. altistaa eläimen teurastamisen yhteydessä tarpeettomalle kivulle ja kärsimykselle
7. ei tainnuta kotieläintä ennen veren vuodatusta, tai suorittaa mille tahansa eläimelle muita toimenpiteitä ennen kuin se on kuollut
8. ei ole saanut vaadittavaa lupaa elinkeinolle
9. rikkoo määräyksiä eläinten käytöstä kilpailuissa ja elokuvien sekä tv-sarjojen kuvauksissa
10. harjoittaa eläinkokeita vailla lain mukaisia perusteita
11. ei noudata lääninhallituksen määräämää eläintenpitokieltoa

Mikäli rikos on tehty tahallaan ja sitä on pidettävä eläinsuojelulain näkökulmasta merkittävänä, tuomitaan teosta aina vankeutta, korkeintaan kaksi vuotta. Mikäli teko on vähämerkityksellinen, jääköön tekijä ilman rangaistusta. Eläinsuojelulain määräyksiä ei noudateta, jos rikoslaissa on määrätty teosta ankarampi rangaistus.

Rikoslaissa on kriminalisoitu eläinräökkäys, joka on rikos yleistä järjestystä vastaan. Eläinräökkäyksestä tuomitaan se, joka tahallaan tai tuottamuksellisesti eläintä kaltoin kohtelemalla, liikaa rasittamalla tai huolimattomalla hoidolla asiattomasti altistaa eläimen kärsimykselle. Rangaistus on sakko tai korkeintaan kahden vuoden vankeustuomio. Rikoslain eläinräökkäys koskee kaikki eläimiä. Kynnys syytteiden nostamiseksi on korkeampi kuin eläinsuojelulaissa, sillä rikoslain mukaan edellytetään näyttöä eläimelle aiheutuneesta kärsimyksestä. Toisaalta rikoslakiperusteinen tuomio johtaa aina eläintenpitokieltoon, eläinsuojeluperusteinen vain jos rikos on ollut törkeä.

Jos tekijä on määrätty uhkasakon nojalla noudattamaan tiettyä kieltoa tai määräystä, häntä ei lisäksi tuomita sakkoihin tai vankeuteen, jos hän jättää noudattamatta tätä kieltoa tai määräystä. Sama sääntö pätee tilanteisiin, joissa tekijä on uhkasakon uhalla määrätty korjaamaan eläinten pitopaikka, ja hän laiminlyö tämän velvollisuutensa. Laissa on yksilöity erikseen, että kielto koskee nimenomaan rangaistusta EU:n antamien oikeusnormien perusteella, joista rangaistaan kuten kansallisen lain rikkomuksista. Erillisellä pykälällä pyritään siis varmistamaan, ettei tekijää rangaista ensin kansallisen lainsäädännön mukaan uhkasakolla ja myöhemmin erikseen uudelleen esimerkiksi EU:n tarkastajan käynnin perusteella EU:n oikeuden mukaan.

Ruotsissa eläinsuojelurikosten maksimituomiota kovennettiin vuonna 2003. Poliisien ja syyttäjien mukaan lainmuutos ei ole juurikaan vaikuttanut tuomioihin. Siitä huolimatta Ruotsissa uutta lakia varten tehdyssä selvityksessä ehdotetaan rangaistusasteikon monipuolistamista pidentämällä törkeän eläinsuojelurikoksen maksimituomiota kahdesta vuodesta neljään. Selvityksessä ehdotettu muutos muistuttaa Suomen rikoslain törkeän eläinsuojelurikoksen tunnusmerkistöä. Törkeänä olisi selvityksen mukaan pidettävä rikosta joka aiheuttaa eläimelle merkittävää kärsimystä, teolla on tavoiteltu huomattavaa taloudellista voittoa tai on rikottu määräystä, jolla on merkittävä luonne eläinsuojelullisesta näkökulmasta.

Ruotsin selvittäjä esittää selvityksessään laajaa rangaistusten kokonaisuudistusta. Selvittäjä on esittänyt tiettyjen tekojen kriminalisointia sekä nykyisten rikosten rangaistusten tarkistamista seuraavalla tavalla. Selvityksen mukaan sakkoihin tulisi tuomita se, joka

1. rikkoo selvittäjän ehdottamia määräyksiä joiden mukaan kaikilta eläinten pitäjiltä vaaditaan tiettyä pätevyyttä. Eläimiä ammattimaisesti tai suuremmassa määrin

pitäville asetettaisiin lisäksi tietty koulutusvaatimus. Hallitus päättää viranomaisen joka määrittelee tarkemmin vaatimukset.

2. rikkoo nykyisiä määräyksiä eläinten teurastamisesta, tainnuttamisesta ja kotieläinten tainnuttamisesta ennen verenlaskua.
3. rikkoo nykyisiä määräyksiä koskien eläinkokeiden suorittajien pätevyyttä ja muita edellytyksiä toiminnalle

Selvityksen mukaan sakoilla tai korkeintaan kahden vuoden vankeusrangaistuksella rangaistaisiin sitä, joka

1. rikkoo määräyksiä, joiden mukaan eläinten tilat tulee tarkastaa ja uudet teknologiat hyväksyttävä viranomaisilla ennen käyttöönottoa
2. pitää eläimiä sidottuina tavalla joka aiheuttaa sille kärsimystä tai estää sitä liikkumasta riittävästi ja niin että se saa tarpeeksi lepoa sekä suojaa tuulelta ja säältä. Rikkoo muita määräyksiä eläinten kiinnipitämisestä.
3. rikkoo määräyksiä, joiden mukaan sikoja ei saa lukita porsitushäkkiin [Fixeringsanordning] kuin tilapäisesti, tai käyttää eläinsuojeluasetuksessa kiellettyjä laitteita tai välineitä jotka antavat eläimelle sähköiskun ohjatakseen niiden käyttäytymistä.
4. rikkoo määräyksiä, joiden mukaan eläinten tallin tai muun pitopaikan tulee olla niin tilava, että eläin voi käyttäytyä lajilleen luontaisella tavalla ja että kaikki eläimet voivat liikkua vapaasti ilman rajoituksia
5. rikkoo määräyksiä eläinten kuljetuksesta ja käyttämisestä sirkuksissa, varieteissa sekä muissa kiertävissä tilaisuuksissa tai määräyksiä eläinten koulutuksesta sekä käyttämisestä kilpailuissa.
6. rikkoo määräyksiä eläinten auttamisvelvollisuudesta tai tekee toimenpiteitä jotka ovat sallittuja vain eläinlääkäreille.
7. ei päästä yli kuusi kuukautta vanhoja nautoja, joita pidetään maidontuotantoa varten kesällä ulos laitumelle
8. rikkoo määräyksiä eläinten teurastamisesta
9. rikkoo määräyksiä eläinten myyjien pätevyysvaatimuksista tai erityisvaatimuksia koskien tiettyjen eläinlajien käyttämistä eläinkoetoiminnassa

Selvityksessä ehdotetaan lisäksi kahden vuoden maksimirangaistusta seuraaviin tekoihin, joita ei nykyisissä ole kriminalisoitu:

1. sellaisen villieläimen vapauttaminen luontoon, jolla ei ole lainkaan tai on riittämättömät taidot selviytyä siinä ympäristössä mihin eläin vapautetaan
2. seksuaalinen kanssakäyminen ja seksuaaliset teot eläinten kanssa
3. viranomaisen määräyksen rikkominen, joka koskee tilan käyttökieltoa
4. talli tai muu tila on otettu käyttöön ilman lain edellyttämiä kokeita ja omistaja rikkoo viranomaisen määräämää käyttökieltoa

Tanskassa eläinsuojelulain määräysten tuottamuksellisesta rikkomisesta rangaistaan sakoilla tai korkeintaan vuoden vankeudella. Rangaistusta arvioitaessa tulee ottaa huomioon, onko eläimen virheellinen hoito ollut holtitonta tai sitä törkeämpää. Jos eläimen asianmukaisen hoidon laiminlyönnissä on pahoinpitelyn piirteitä, rangaistaan teosta korkeintaan vuoden vankeudella, uusimistapauksissa korkeintaan kahden vuoden vankeudella. Eläinsuojelulakiin liittyvissä asetuksissa voidaan määrätä niiden rikkomisesta sakkorangaistus tai korkeintaan neljän kuukauden vankeusrangaistus. Oikeusministeriö voi määrätä vastaavilla rajoituksilla rangaistuksista, rikottaessa EU:n säännöksistä johtuvia asetuksia. Rangaistusta koventavana perusteena pidetään tekijän alan ammatillista osaamista (sisältäen eläinkuljetukset). Mikäli rikoksella on saavutettu taloudellista hyötyä, tuomitaan tämä hyöty täysimääräisesti menetettäväksi valtiolle. Tilanteissa joissa rikoshyötyä ei saada tekijältä perittyä, otetaan tämä huomioon sakon suuruutta määritettäessä. Oikeushenkilöiden syyllistyessä rikoksiin sovelletaan rikoslain asianomaisia määräyksiä.

Tietyistä eläinsuojelulain rikkomismuodoista rangaistaan sakoilla tai jopa neljän vuoden vankeudella. Kyseistä rangaistusteikkoa sovelletaan, mikäli on rikottu viranomaisen antamia määräyksiä tai luvan ehtoja tai eläinsuojelulain määräyksiä:

1. eläinten pidon yleisistä periaatteista
2. eläintenpitäjän vastuusta, eläimen pitopaikasta
3. eläimen pakkoruokinnasta
4. häkkikanaloiden käytöstä
5. elävien eläinten käytöstä maalina eläinkilpailuissa
6. tiettyjen kissojen ja koirien hoitovälineiden myynnistä ja käytöstä
7. teurastamisen menettelytavoista
8. oikeudesta suorittaa operatiivisia toimenpiteitä
9. sian kärsän rengastamisesta
10. eläinten ja luonnonvaraisten eläinten käytöstä kilpailuissa ja sirkuksissa
11. eläintarhan lupamenettelystä
12. eläinten kaupallisesta myynnistä
13. eläinten luovuttamisesta alle 16-vuotiaalle
14. velvollisuudesta päästää eläinlääkäri suorittamaan tarkastusta

Sveitsissä eläimiin kohdistuvasta julmuudesta tuomitaan vankeuteen tai sakkoihin se, joka tahallaan

1. pahoinpitelee, räökkää tai hyväksikäyttää eläintä tai laiminlyö sen hoidon, kohtelee sitä välinpitämättömästi, rasittaa eläintä tarpeettomasti tai muuten loukkaa sen arvokkuutta
2. aiheuttaa eläimelle tarpeetonta kipua tai kärsimystä tai tappaa eläimen mielivaltaisesti tai sattumanvaraisesti
3. järjestää eläinten välisiä tappeluita tai tapahtumia joissa eläimiä kidutetaan tai tapetaan

4. tutkimuskäytössä aiheuttaa eläimelle kipua, kärsimystä, vahinkoa tai pelkoa, jollei toimenpide ole välttämätön tutkimuksen tavoitteen saavuttamiseksi.
5. jättää taloon, yritykseen tai muuhun tilaan eläimen heitteille sillä tarkoituksella, että pääsee siitä näin eroon

Mikäli teko tehdään tuottamuksellisesti, tuomitaan teosta vankeuteen tai enintään 20 000 frangin (n. 16.600 €) sakkoihin.

Lisäksi vankeuteen tai sakkoihin tuomitaan, elleivät edellä mainitun artiklan määräykset sovellu, se joka

1. suhtautuu piittaamattomasti karjataloutta koskeviin sääntöihin
2. kasvattaa, jalostaa tai tuottaa poikasia laittomasti
3. laittomasti tuottaa geenimuunneltuja eläimiä tai kasvattaa niitä, pitää niitä hallussaan, on niiden kanssa tekemisissä tai muutoin käyttää niitä
4. kuljettaa eläimiä laittomasti
5. suorittaa eläimelle operaatioita epäasianmukaisesti
6. teurastaa eläimen epäasiallisesti
7. suorittaa eläimelle muita toimenpiteitä, jotka on lainsäädännössä kielletty

Syytteet tulee nostaa viiden vuoden kuluessa teosta ja rangaistus tuomita neljän vuoden kuluessa. Syytteiden nostaminen ja tuomitseminen rikoksista on kantonien vastuulla. Jos rikos on kansainväliseen kauppaan liittyvä rikos, tutkinta ja rangaistusvastuu on liittovaltion viranomaisilla. Kyseiset eläinsuojelurikokset ovat myös tullilain rikkomuksia, ja tutkinnasta sekä rankaisemisesta vastaa liittovaltion tulliviranomainen. Mikäli rikoksessa rikotaan useampia määräyksiä, mukaan lukien tullilaki, metsästyslaki, ruokaturvallisuuslaki, eläintautilaki ja kalastuslaki tulee rangaistus määrätä raskaimman rikoksen perusteella ja tarvittaessa sitä koventaen huomioiden muut rikokset.

Alankomaissa eläinsuojelurikokset on jaettu vakavuudeltaan kahteen luokkaan. Vakavammista rikoksista tuomitaan neljännen kategorian sakkoihin (enintään 19 000 euroa) tai korkeintaan kolmen vuoden vankeuteen. Lievemmistä rikoksista tuomitaan kolmannen kategorian sakkoihin tai korkeintaan kuuden kuukauden vankeuteen. Mikäli teko liittyy raveihin, hevoskilpailuihin tai muuhun uhkapeliviranomaisen valvomaan tapahtumaan, voidaan vankeusrangaistusta pidentää yhdellä kolmasosalla.

6.2.2.1 Zoofilia

Yhdysvalloissa 1900-luvun puolivälissä tehdyn kiistellyn tutkimuksen mukaan 8 prosentilla miehistä ja 3,5 prosentilla naisista oli seksuaalisia kokemuksia eläimistä. Maaseudulla kasvaneista miehistä 17 prosentilla oli ollut jonkunlainen seksuaalinen kontakti eläimen kanssa ja tietyillä alueilla luku on tutkimuksen mukaan todennäköisesti vielä suurempi. Iso-Britanniassa tehtiin vuonna 2001 tutkimus, jossa tutkittiin satunnaisesti valittujen pieneläinlääkärien luokse tuotujen vahingoittuneiden eläinten vahinkoja. Tutkimuksen

mukaan 6 prosenttia vahingoista johtui eläimen käyttämisestä seksuaalisiin tarkoituksiin. Suurin osa Euroopan valtioista ei nykyisin kriminalisoi seksuaalisia tekoja eläinten kanssa. Dekriminalisointi tapahtui useimmissa maissa 1900-luvun puolivälissä. Viime vuosina useassa maassa on keskusteltu zoofilian uudelleen kriminalisoinnista.

Norjassa zoofilia dekriminalisoitiin vuonna 1972. Vuonna 2010 hyväksytyssä laissa zoofilia kriminalisoitiin uudestaan. Laissa on pykälä, jossa on ”erityisiä kieltoja”, ja yksi niistä kieltää seksuaalisen kanssakäyminen ja seksuaaliset teot eläinten kanssa. Nimenomaiselle kiellolle mainittiin perusteluksi, että aiempi laki edellytti näyttöä teon aiheuttamasta kärsimyksestä eläimelle, joka oli usein vaikea hankkia. Lisäksi mainittiin seuraavaa: kriminalisoinnille on laaja yleisen mielipiteen tuki, eläimiin sekaantuminen on vastoin ajatusta osapuolten tasa-arvosta ja vapaasta halusta sekä tahdosta ja seksuaaliset teot rikkovat eläimen luonnollisen käyttäytymisen turvaamisvelvoitetta.

Ruotsissa ilmoitettiin vuosina 2000–2005 115 eläimiin sekaantumisen epäilyä. Vuonna 2007 yksikään tapauksista ei ollut johtanut syytteiden nostamiseen, mutta kahta tapausta tutkittiin edelleen. Suurin syy syyttämättä jättämiseen oli, ettei riittävää näyttöä teosta saatu. Viranomaisten mukaan vain 20 tapausta oli sellaista, ettei mahdollinen teko ollut Ruotsin eläinsuojelulain mukaan rangaistavaa. Syynä oli, ettei kyseisissä tapauksissa pystytty näyttämään eläimen kärsineen fyysisesti tai psyykkisesti teosta.

Ruotsin eläinsuojelulaki ei sisällä nimenomaista zoofilian kieltoa, mutta selvittäjä esittää sellaista tulevaan lakiin. Selvityksen mukaan Ruotsin nykyisen lain mukaan eläimiin sekaantuminen on laitonta vain, jos se aiheuttaa eläimelle kärsimystä. Ruotsin selvittäjän mukaan eläinten tehokas suojeleminen eläimiin sekaantujilta edellyttää nimenomaista pykälää, jolla kyseiset teot kriminalisoidaan. Selvittäjä ehdottaa vastaavaa pykälää kuin Norjassa seuraavassa muodossa:

Seksuaalinen kanssakäyminen sekä muut seksuaaliset teot eläinten kanssa ovat kiellettyjä. Seksuaalisena tekona ei pidetä tekoa joka tehdään eläinlääketieteellisellä perusteella tai jalostuksen yhteydessä.

Seksuaaliset teot eläinten kanssa ovat **Sveitsissä** kiellettyjä eläinsuojeluasetuksen nojalla.

Tanskan ja **Alankomaiden** nykyiset eläinsuojelulait eivät kriminalisoi zoofiliaa. Nimenomaisen kiellon puuttumisesta huolimatta zoofilia on useimmissa tapauksissa kiellettyä, koska se vahingoittaa eläintä. Alankomaissa kuten myös Italiassa ja Espanjassa zoofilinen pornografinen kuvamateriaali on sallittua, ja sitä myydään avoimesti ja laillisesti pornokaupoissa (Stiftung für das Tier im Recht). Tanskassa zoofilia dekriminalisoitiin vuonna 1930. Ennen uutta lakia tehdyn selvityksen mukaan Tanskan eläinsuojelulain muut pykälät kieltävät jo sellaiset seksuaaliset teot jotka aiheuttavat eläimelle kärsimystä tai vahinkoa. Selvityksen tehnyt työryhmä mainitsi myös tekojen muotojen ja vakavuuden vaihtelevan runsaasti sekä paineen seksuaalivähemmistöjen kunnioitukselle päätyen vastustamaan zoofilian uudelleenkriminalisointia.

Suomen rikoslain mukaan sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittämisestä tuomitaan se, joka pitää kaupan tai vuokrattavana tai levittää taikka siinä tarkoituksessa valmistaa tai tuo maahan kuvia tai kuvataallenteita, joissa sukupuolisiveellisyttä loukkaavasti esitetään lasta tai väkivaltaa taikka eläimeen sekaantumista. Eläimiin sekaantumista ei kuitenkaan ole nimenomaisesti kriminalisoitu.

6.2.2.2 Erityiset rikokset

Tanskan lainsäädännössä on useita erityisiä rikoksia, jotka on ryhmitelty samannimisen osion alle. Niin ikään Norjan eläinsuojelulaki sisältää pykälän erityisesti kielletyistä rikoksista ja Ruotsissa on käytössä muista rangaistuksista hieman erillinen sakkorangaistus muutamasta tarkoin rajatusta rikoksesta. Sveitsissä CITES-sopimuksen määräysten rikkomisen rangaistuksista säädetään eläinsuojelulaissa.

Norjan eläinsuojelulain 14§ mukaan erityisesti on kielletty eläinten hylkääminen avuttomaan tilaan, seksuaalinen kanssakäyminen ja seksuaaliset teot eläinten kanssa, sekä elävien eläinten käyttö syöttinä.

Ruotsissa eläinten ruokinnan, vedensaannin, pitopaikan tai hoidon määräysten rikkomisesta voidaan määrätä sakko, joka on vähintään 10 000 kruunua (noin 1 120 euroa) ja enintään 40 000 kruunua (noin 4 500 euroa). Sakon suuruutta määritettäessä tulee huomioida rikkomuksen laajuus ja monimutkaisuus. Erityisten edellytysten vallitessa, sakko voidaan myös jättää määräämättä.

Tanskassa laissa säädetään erikseen tiettyjen rikosten rangaistuksista. Rikottaessa poliisihallituksen määräystä koskien eläintenpitokieltoa tai eläimen lopettamista, teosta rangaistaan sakoilla tai korkeintaan vuoden vankeudella. Eläinlääkäriä, joka laiminlyö ilmoitusvelvollisuutensa eläimen hoitoon liittyen, rangaistaan sakoilla.

Tanskassa se, joka on vastuussa alle 15-vuotiaan lapsen valvonnasta, vastaa lapsen eläinsuojelulain ja sen perusteella annettujen määräysten rikkomisesta, edellyttäen että hän on ollut tietoinen lapsen toiminnasta, eikä ole pyrkinyt niitä estämään. Jos valvontavastuun laiminlyönti on ollut erityisen moitittavaa, tuomitaan asianomainen sakkoihin tai korkeintaan neljän kuukauden vankeuteen.

Sveitsissä kansainvälisten sopimusten määräysten rikkomisen rangaistukset säädetään eläinsuojelulaissa. Sen mukaan vankeuteen tai sakkoihin tuomitaan se, joka rikkoo kansainvälisiä sopimuksia uhanalaisten eläinten ja kasvien kaupasta (CITES-sopimus). Mikäli teko tehdään tuottamuksellisesti, seurauksena on vankeus tai enintään 20 000 frangin (noin 16 660 euroa) sakko. Se, joka tahallisesti rikkoo määräyksiä eläinsuojelulain vastaisesti teurastetun lihan tuonnista tai tuo maahan kissojen tai koirien turkkeja tai muita

eläinperäisiä tuotteita, tuomitaan vankeuteen tai enintään 20 000 frangin sakkoihin. Yritys ja avustaminen ovat rangaistavia. Mikäli teko tehdään tuottamuksellisesti, seurauksena on enintään 20 000 frangin sakko.

6.2.3 Eläintenpitokielto ja muut viranomaisten asettamat kiellot

Kaikissa vertailumaissa voidaan määrätä eläintenpitokielto, mutta sen ehdot vaihtelevat maittain. Norjassa, Ruotsissa ja Sveitsissä valvova viranomainen voi itsenäisesti tarvittaessa määrätä eläintenpitokiellon. Tanskassa ja Alankomaissa kielto voidaan määrätä vain tuomioistuimessa rikosasian käsittelyn yhteydessä. Lainsäädännössä kiellon rajat on jätetty melko avoimiksi. Tapauksesta riippuen kielto voi olla perusteltu määrääjäksi tai toistaiseksi ja se voidaan rajata koskemaan vain tiettyjä tai kaikkia eläinlajeja. Valvova viranomainen saa asettaa eläintenpitokiellon, jos rikkomus on törkeä tai toistuva. Vaikka kiellon saa asettaa viranomainen, kiellon edellytykset on määritetty ankarasti, ja puuttumiskynnystä voidaan pitää melko korkeana. Sveitsissä kielto voidaan määrätä myös, jos henkilö on muutoin kykenemätön huolehtimaan eläimistä (esimerkiksi sairas vanhus). Tuomioistuinkäsittelyn edellyttävissä Tanskassa ja Alankomaissa kiellon edellytyksenä on tuomio eläinsuojelurikoksesta. Tanskassa tuomioistuin voi määrätä kiellon myös määrääjän kuluessa tuomion julistamisesta.

Norjassa, mikäli joku taho olennaisesti epäonnistuu toteuttamaan lain mukaiset välttämättömät toimenpiteet, tai rikkoo lain määräyksiä törkeästi tai toistuvasti, valvontaviranomainen voi määrätä tarpeellisen kiellon kyseiselle taholle. Kielto voi koskea oikeutta eläinsuojelulaissa ja –asetuksessa yksilöityjen tiettyjen tai kaikkien eläinlajien pitämiseen, tietyn tai kaikkien toimenpiteiden suorittamista, ja se voi olla määräaikainen tai toistaiseksi voimassaoleva. Rikosasioissa tuomioistuin voi vahvistaa valvontaviranomaisen asettaman kiellon.

Ruotsissa viranomainen voi määrätä lainvastaisen pitopaikan eläintenpitokieltoon, ellei pitopaikkaa voida hyväksyä jälkikäteen muutosten jälkeen. Lääninhallituksen tulee määrätä eläintenpitokielto henkilölle joka

1. ei noudata valvojan viranomaisen antamaa määräystä ja rikkomus on eläinsuojelun näkökulmasta merkittävä.
2. on vakavasti laiminlyönyt eläimen valvonnan tai hoitamisen
3. on pahoinpidellyt eli kohdellut kaltoin eläintä
4. on tuomittu eläinräkkäyksestä
5. on toistuvasti tuomittu eläinsuojelulain rikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen, tai toistuvasti rikkoo valvojan viranomaisen antamaa määräystä

Eläintenpitokieltoa ei tule määrätä, jos on ilmiselvää, etteivät rikkomukset enää toistu. Mikäli kieltoon määrätty henkilö on eläimen omistaja, voi lääninhallitus määrätä omistajan hankkiutumaan eroon eläimestä (joko myymällä tai lopettamalla sen). Lisäksi voidaan määrätä tiettyjä tai kaikkia eläinlajeja koskeva kielto, joka voi olla kestoaltaan määräaikainen

tai toistaiseksi voimassa oleva. Maatalousviraston selvityksen mukaan lähes kaikki määrätyt eläintenpitokiellot ovat voimassa toistaiseksi. Kieltoon määrätty henkilö voi hakea kiellon kumoamista, ja vuosittain muutama kiello kumotaan hakemuksesta. Hyväksytyissä hakemuksissa alkuperäinen rike on usein johtunut taloudellisista tai psyykkisistä ongelmista, jotka ovat hakijan kohdalla ajan myötä parantuneet.

Ruotsissa selvittäjä on kiinnittänyt huomiota lain edellyttämään korkeaan puuttumiskynnykseen. Tuomioista pitäisi aina seurata eläintenpitokiello, mutta edellä mainittu viides kohta on ollut ongelmallinen. Käytännössä sanamuotoa on tulkittu niin, että kolmas rikkomus johtaa eläintenpitokieltoon. Selvittäjä pitää tilannetta ongelmallisena, sillä kiello pitäisi määrätä silloin, kun se on eläinsuojelullisesta tarpeesta välttämätöntä. Tilanteesta riippuen kiello voi olla paikallaan jo ennen rikettä tai jopa kolmannen rikkeen jälkeen. Selvittäjän mukaan lakia tulisi tulkita niin, että kiello tulee määrätä heti ensimmäisestä rikkeestä, jollei ole todennäköistä, että rike ei tule toistumaan. Selvittäjä toivoi myös, että kiello määrättäisiin aina jo tuomioistuimessa tuomion yhteydessä. Lisäksi lääninhallituksen tulisi antaa päätös, jossa kerrotaan millaisia määräyksiä voidaan antaa ennen eläintenpitokiellon määräämistä. Tällaisena määräyksenä selvittäjä mainitsee esimerkiksi, koeajan sellaisen rikkeen jälkeen, joka ei edellytä eläintenpitokiellon välitöntä määräämistä. Ruotsissa ongelmana eläintenpitokiellon kohdalla on, että useat ihmiset pitävät eläimiä kiellosta riippumatta. Valvontaa tulisikin ongelman vähentämiseksi tehostaa.

Tanskassa tilanteissa, joissa tuomioistuin toteaa vastaajan syyllistyneen pahoinpitelyyn tai törkeään huolimattomaan eläinten kohteluun, voi tuomioistuin tuomion yhteydessä tai määrääjän kuluessa kieltää vastaajalta oikeuden omistaa, käyttää, hoitaa, teurastaa tai muuten olla tekemisissä eläinten kanssa. Sama koskee rikoksen uusijaa tuottamuksen asteesta riippumatta. Mikäli kielloa ei määrätä tuomion yhteydessä, se voidaan määrätä myöhemmin kahden vuoden kuluessa tuomion antamisesta, edellyttäen että tekijä on tuomittu yli kahden vuoden vankeuteen. Henkilöä, joka kiellosta tietoisena luovuttaa eläimen henkilölle, joka on määrätty eläintenpitokieltoon, rangaistaan sakoilla tai mikäli teko on törkeä, korkeintaan neljän kuukauden vankeudella. Kiello voidaan määrätä koskemaan vain tiettyjä eläinlajeja. Kiellon rikkomisesta rangaistaan sakolla tai korkeintaan kuuden kuukauden vankeudella. Kiello voidaan kumota vain painavilla perusteilla. Mikäli kiello on asetettu rikoksen uusimisen jälkeen, voidaan kumoamiskanne käsitellä aikaisintaan viiden vuoden kuluessa tuomion antamisesta ja se edellyttää moitteetonta käytöstä. Samat määräykset koskevat eläinten kuljetuskiellon uudelleen käsittelyä tuomioistuimessa.

Sveitsissä toimivaltainen viranomainen voi määrätä määräaikaisten tai toistaiseksi voimassa olevan eläintenpitokiellon henkilölle, joka toistuvasti tai vakavasti rikkoo eläinsuojelulain tai sen nojalla annettujen asetusten ja päätösten määräyksiä tai on tuomittu tuomioistuimessa kyseisistä rikkomuksista. Eläintenpitokiello voidaan myös määrätä, jos henkilö on muusta syystä kykenemätön hoitamaan tai pitämään eläimiä. Eläintenpitokiello voi estää eläinten pitämisen, jalostuksen, kaupankäynnin tai muun ammattimaisen käsittelyn. Eläintenpitokiello on voimassa koko Sveitsissä ja vastuullinen liittovaltion tason viranomainen ylläpitää rekisteriä

eläintenpitokieltoon määrätyistä. Kantonien viranomaiset voivat ehdottaa eläintenpitokieltoa, mikäli he valvonnan perusteella pitävät sellaista perusteltuna.

Alankomaissa tuomioistuin voi rikosasian käsittelyn yhteydessä määrätä sakko tai vankeusrangaistuksen lisäksi eläintenpitokiellon. Eläintenpitokielto edellyttää tuomiota eläinsuojelurikoksesta. (Alankomaiden hallitus, 2010)

6.2.4 Eläinten kuljetuskielto

Tanskassa eläintenpitokieltoa vastaava kielto voidaan määrätä myös eläimiä kaupallisesti kuljettavalle. Vastaavaa kieltoa ei ole muiden vertailumaiden lainsäädännössä. Tällainen eläinten kaupallisen kuljetuksen kielto edellyttää rikoksen uusimista, pahoinpitelyä tai muuten törkeää tekemuotoa. Eläinten kuljetuskiellon määrääminen oikeushenkilölle edellyttää toistuvaa määräysten rikkomisia tai muuten raskauttavia tosiseikkoja. Eläinkuljetuskielto voidaan määrätä ehdollisena, mikäli ehdoton kielto johtaisi olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomaan lopputulokseen. Ehdollinen kielto voidaan määrätä toimeenpantavaksi, mikäli sen kohde koejana aikana rikkoo uudestaan määräyksiä. Lisäksi eläinkuljetuskielto voidaan määrätä, mikäli eläimiä kaupallisesti kuljettava syyllistyy kolmen vuoden sisällä kolmeen rikkeeseen, jotka eivät yksinään ole riittäviä perusteita eläintenkuljetuskiellon määräämiseksi. Näillä rikkeillä tarkoitetaan hevosten, nautojen, lampaiden, vuohien, sikojen ja siipikarjan kuljettamista koskevien asetusten ja sääntöjen rikkomista. Edellytyksenä on edellä mainitun lisäksi se että eläimillä on tilaa alle 90 prosenttia vaaditusta, kuljetusvälineen korkeus on alle 95 prosenttia vaaditusta, eläimet eivät saa riittävästi lepoa tai ilmastointi, ruoka, vesi, pahnat tai kuljetusvälineistö ovat puutteellisia.

Ehdollinen eläinten kuljetuskielto edellyttää, ettei kiellon kohde kolmen vuoden kuluessa viimeisestä tuomiosta riko eläinkuljetusta koskevia määräyksiä. Lisäksi ehdolliseen kuljetuskieltoon määrätty on velvollinen asetetun määräajan kuluessa suorittamaan hyväksytysti valvojan viranomaisen simuloitun eläinkuljetuskokeen. Lain mukaan kyse on oikeaa kuljetusta vastaavasta eläinkuljetuksesta, jossa valvova viranomainen valvoo määräysten noudattamista. Mikäli kiellon kohde ei hyväksytysti suorita määräajan kuluessa edellä mainittua koetta, määrätään hänet ehdottomaan eläinkuljetuskieltoon. Kokeen sisällöstä määrää oikeusministeriö. Ehdollisen kiellon rikkomisesta rangaistaan sakoilla tai korkeintaan kuuden kuukauden vankeudella. Henkilöä joka kiellosta tietoisena luovuttaa eläimen henkilölle, joka on määrätty eläinten kuljetuskieltoon, rangaistaan sakoilla tai mikäli teko on törkeä korkeintaan neljän kuukauden vankeudella. Oikeushenkilön rangaistuksesta säädetään rikoslaissa.

Tapauksissa, joissa eläinten kuljetusta koskevan lain määräysten rikkominen on niin lievää, että näyttää ilmeiseltä ettei teosta rangaista sakkoja ankarammin, syyttäjä voi päättää, että asiasta päätetään ilman tuomioistuinkäsittelyä. Lisäksi edellytetään, että syylliset myöntävät rikkomuksen ja suostuvat maksamaan sakon sekä heille määrättävään ehdolliseen eläinten kuljetuskieltoon. Mikäli teon vakavuuden perusteella sakkoa ankaramman rangaistuksen

määräämistä voidaan pitää perusteltuna, tuomioistuin voi, mikäli ei ole syytä epäillä syytetyn syyllisyyttä, sallia käsittelyn lopettamisen osapuolten väliseen sovintoon, jossa syytetty suostuu maksamaan hänelle määrätyn sakon, tai hyväksyy ehdollisen tai ehdottoman eläintenkuljetuskiellon. Edellä mainituilla tavoilla lopetettu asian käsittely vastaa vaikutuksiltaan tuomioistuimen tuomiota sekä rangaistusten, että toimeenpanoedellytysten osalta.

Mikäli määräyksiä rikkonut eläinten kuljettaja tai kuljetukseen käytettävä ajoneuvo ovat ulkomaalaisia tai ulkomaalaisessa omistuksessa, saa poliisi takavarikoida ajoneuvon, kunnes sakko on maksettu tai sille on asetettu riittävä vakuus. Mikäli sakkoa ei ole maksettu kahden kuukauden kuluessa lopullisesta asian päätöksestä, voidaan hankkia hyvitystä sakkoa varten ajoneuvosta (ulosmittaamalla ajoneuvo ja myymällä se). Takavarikoinnin edellytyksenä on, että se on välttämätöntä sakkojen maksamisen varmistamiseksi. Jos kuljettaja käyttää oikeudettomasti ajoneuvoa, ajoneuvoa ei saada takavarikoida. Lisäksi takavarikointi on kielletty, jos ajoneuvon kuljettajan kotipaikka on Suomessa, Ruotsissa, Norjassa tai Islannissa.

6.2.5 Oikeushenkilön rangaistus

Kaikissa vertailumaissa myös oikeushenkilö voidaan tuomita eläinsuojelurikoksesta sakkorangaistukseen. Rangaistusmahdollisuus perustuu rikoslain nimenomaiseen määräykseen asiasta. Oikeushenkilön rangaistus on ankarin Norjassa, jossa teosta voidaan tuomita, vaikka yksittäistä tekijää ei pystytä tunnistamaan ja yritys voi myös menettää oikeutensa elinkeinonharjoittamiseen. Norjassa ei ole määritelty sakon suuruutta, vaan rikoslaissa määritellään perusteet rangaistuksen arvioimiseksi. Ruotsissa ja Alankomaissa on annettu sakon enimmäisrajat, mutta ne ovat niin korkeat, että tuomioistuimelle jää paljon harkintavaltaa. Alankomaissa enimmäismäärä on 760 000 euroa ja Ruotsissa jopa 1 124 000 euroa.

Norjassa, mikäli rangaistavan teon tehnyt on toiminut oikeushenkilön nimissä, sakkorangaistus voidaan kohdistaa oikeushenkilöön rikoslain 27 § perusteella. Tämä on mahdollista myös jos yksittäistä henkilöä ei voitaisi tuomita kyseisestä teosta. Tämän lisäksi yritys voi menettää oikeuden harjoittaa liiketoimintaa tai kyseistä oikeutta voidaan rajoittaa. Yhteisösakkoa mitattaessa otetaan huomioon muun muassa rangaistuksen ehkäisevä vaikutus, rikoksen törkeys, olisiko oikeushenkilö voinut omilla toimillaan estää rikoksen tapahtumisen, onko oikeushenkilö hyötynyt tai voiko se hyötyä rikoksesta ja rikoksen muut seuraukset (muun muassa yksityishenkilön saama rangaistus).

Ruotsissa, mikäli eläinsuojelurikos on tapahtunut elinkeinotoiminnassa ja siitä on määrätty ankarampi rangaistus kuin sakkoa, myös oikeushenkilö voidaan tuomita rikoslain 36 luvun 7 § perusteella maksamaan, vähintään 5 000 (noin 560 euroa) ja enintään 10 miljoonan kruunun (noin 1 124 000 euroa) yhteisösakko. Edellytyksenä yhteisösakon määräämiselle on, että elinkeinonharjoittaja ei ole toiminut kuten olisi ollut kohtuudella edellytettävissä rikkomuksen estämiseksi, ja tekijänä on ollut johtavassa asemassa toimiva henkilö

(toimivaltainen edustamaan elinkeinonharjoittajaa ja tekemään päätöksiä elinkeinonharjoittajan puolesta) tai henkilö, jolla on ollut erityinen vastuu toiminnan valvonnasta ja kontrollista. Yhteisöosakon määrää päätettäessä huomioidaan erityisesti rikkomuksen aiheuttama vahinko tai vaara sekä rikkomuksen laajuus ja sen suhde elinkeinotoimintaan.

Tanskassa eläinsuojelulaki mahdollistaa myös oikeushenkilön tuomitsemisen sakkoihin rikoslain 25 §:n nojalla. **Sveitsissä** myös oikeushenkilö sekä kauppaliikkeet voidaan tuomita rangaistukseen. Menettelyyn sovelletaan vuoden 1974 liittovaltion rikoslakia. **Alankomaissa** oikeushenkilö voidaan tuomita eläinsuojelurikoksesta enintään 760 000 euron sakkoon rikosta kohden (Alankomaiden hallitus, 2012)

6.3 Oikeuskäytäntö

Suomessa nykyistä eläinsuojelulainsäädäntöä on kritisoitu valvonnan puutteesta ja siitä, että tuomiot ovat liian lyhyitä. Suomen eläinsuojelulain maksimirangaistukset eläinsuojelurikoksista ovat kuitenkin pidempiä kuin vertailumaissa. Ainoastaan Tanskassa maksimirangaistus törkeästä eläinsuojelurikoksesta on yhtä pitkä kuin Suomessa. Selvitystä varten tutkittujen vertailumaiden oikeuskäytännön perusteella Suomi erottautuu joukosta siinä, että Suomessa tuomio on usein pelkkiä päiväsakkoja ilman ehdollista tuomiota. Hallituksen esityksessä 97/2010 mainittujen tietojen perusteella vuonna 2008 Suomessa eläinsuojelurikoksesta tuomittiin 89 henkilöä, joista 75 tapauksessa tuomittiin sakkoja, yhdelle ehdotonta vankeutta, seitsemälle ehdollista vankeutta sekä kolmelle ehdollista vankeutta ja oheissakko. Kaikissa vertailumaissa ja Suomessa ehdotonta vankeutta saa eläinsuojelurikoksista vain harvoin.

Vertailua varten tutkituissa oikeustapauksissa tuomiot olivat ankarimmat Ruotsissa, vaikka siellä maksimirangaistus oli vertailumaiden lyhyin, ainoastaan kaksi vuotta. Tosin on huomioitavaa, että mainitut oikeustapaukset ovat satunnaisia, eikä niiden perusteella voida vetää tilastollisesti merkittäviä johtopäätöksiä rangaistusten pituudesta vertailumaissa. Vaikuttaa kuitenkin siltä, ettei lain mukaisten rangaistusten koventaminen pidennä tuomioita. Ruotsissa maksimirangaistusta pidennettiin vuonna 2003, ilman vaikutusta tuomioiden pituuteen. Suomessa on vertailumaista pisimmät maksimirangaistukset, mutta lievimmät tuomiot. Vertailun pohjana olevat oikeustapaukset on esitelty liitteessä 9.2. Ruotsin selvityksen mukaan maan suurin ongelma eläinsuojeluasioissa, on suuret syyttämättäjäätämisprosentit. Taustalla vaikuttavat eläinsuojelurikosten arvottaminen vähemmän tärkeiksi ja poliisin, syyttäjien sekä tuomarien asiantuntemuksen puute. (Eriksson, 2011)

7 Johtopäätökset

Johtopäätöksissä kerrataan vertailumaiden lainsäädännön keskeiset kohdat ja analysoidaan niitä hieman perusteellisemmin. Koska tämän selvityksen tarkoitus on tukea eläinsuojelulain kokonaisuudistusta, tässä luvussa tarkastellaan myös Suomen nykylain tilaa suhteessa vertailumaiden lainsäädäntöön, sekä pohditaan tulevia muutosehdotuksia.

Eläinsuojelulain soveltamisala

Soveltamisalaltaan Suomen eläinsuojelulaki vastaa Alankomaiden lakia. Molempia sovelletaan kaikkiin eläimiin. Käytännössä myös Tanskan eläinsuojelulain soveltamisala on sama, vaikka laissa ei ole omaa pykälää asiasta. Sveitsissä ja Norjassa lain soveltamisala on määritelty tarkemmin. Sveitsissä laki koskee kaikkia selkärangallisia ja valtioneuvoston määrittelemässä laajuudessa selkärangattomia. Norjan eläinsuojelulakia sovelletaan nisäkkäisiin, lintuihin, matelijoihin, sammakkoeläimiin, kaloihin, rapuihin ja kymmenjalkaisiin, mustekaloihin sekä hunajamehiläisiin. Lisäksi lakia sovelletaan myös edellä mainittujen eläinluokkien alkioihin, joiden kehitysaste on sillä tasolla, että niiden tuntoaistit vastaavat elävien eläinten tuntoaisteja. Eläinlajien yksityiskohtaista luettelointia voidaan perustella sillä, että selkärankaisten ja selkärangattomien eläinten kyky tuntea kipua, pelkoa ja kärsimystä on hyvin erilainen, minkä johdosta eläinsuojelulain soveltaminen täydessä laajuudessaan myös kaikkiin selkärangattomiin voidaan kyseenalaistaa. Toisaalta määrittelemällä soveltamisalaksi kaikki eläimet vältetään vaara ”porsaanreikien” jäämisestä lakiin, eli tilannetta jossa joku merkittävä eläinlaji jäisi pois lain soveltamisalasta.

Eläinsuojelulain tavoite

Suomen eläinsuojelulain tavoite on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta sekä edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua. Vertailumaiden lainsäädännössä eläinsuojelulain tavoitteita on laajennettu näistä klassisista tavoitteista. Fyysisen kivun ja tuskan lisäksi, Tanskassa eläimiä suojellaan myös ahdistukselta. Myös muiden maiden lainsäädännössä eläimiä suojellaan vastaavilta psyykkisiltä vahingoilta, kuten pelolta. Ruotsin laki painottaa tavoitetta turvata eläimen mahdollisuus käyttäytyä lajilleen luontaisella tavalla (*möjlighet att bete sig naturligt*). Ruotsin selvittäjä Eva Eriksson ehdottaa velvollisuutta turvata eläimen luonnollinen käyttäytyminen lain keskeisimmäksi tavoitteeksi sekä käsitteen selkiyttämistä. Käsitteen vahvuus on, että se turvaa laajasti eläinten hyvinvointia kieltämällä useat toimet, jotka ovat eläinten hyvinvoinnille haitallisia. Lisäksi käsite on helposti ymmärrettävissä. Vertailumaiden lainsäädännössä pyritään myös vaikuttamaan ihmisten asenteisiin, mikä usein epäsuorasti lisää eläinten hyvinvointia korostamalla eläinten itseisarvoa ja arvokkuutta, joka on riippumaton niiden hyötyarvosta ihmisille. Pisimmälle kehityksen on vienyt Sveitsi, jonka lainsäädännössä eläin ei ole esine. Käytännössä lakimuutos näkyy laissa useina kieltoina toiminnalle, joka loukkaa eläinten arvokkuutta. Arvokkuus, itseisarvo ja muut vastaavat käsitteet laajentavat eläinten hyvinvoinnin turvaamisvelvoitteen hyvin kattavaksi, sillä se sisältää suojaamisvelvoitteen sekä fyysiseltä, että henkiseltä kivulta ja lisäksi vielä velvoitteen toimia eläimen kanssa sitä kunnioittavasti. Sveitsin laki kieltää eläimen kunnian ja arvokkuuden loukkaamisen. Norjassa lain tavoite on eläinten hyvinvoinnin ja niihin kohdistuvan kunnioituksen lisääminen.

Norjassa ja Alankomaissa eläimillä on lain mukaan itseisarvo. Alankomaissa sillä tarkoitetaan eläinten arvokkuuden tunnustamista tuntevina olentoina, ja se tulee ottaa huomioon kaikessa toiminnassa eläinten kanssa.

Eläinten pitopaikka

Suomessa ja vertailumaissa eläinten pitopaikkaa koskeva sääntely sisältyy pääosin asetuksiin ja laissa tyydytään toteamaan, että paikan pitää olla riittävän tilava, puhdas ja suojata riittävästi eläimiä säältä ja vaaroilta. Erityisiä määräyksiä ovat Norjan piikkilangan käyttökielto sekä Ruotsin edellytys pitopaikan ikkunalle josta tulee luonnonvaloa (vanhoja rakennuksia koskee siirtymä- ja poikkeussäännöksiä) ja tilojen tarkastusvelvollisuus. Suomessa ja kaikissa vertailumaissa eläinten pakkoruokinta on kielletty. Sveitsi poikkeaa muista maista edellyttämällä, että eläintenpitäjä tarkistaa, että jokainen eläin saa riittävästi ravintoa.

Eläinjalostus ja geeniteknikka

Suomessa eläinsuojelulain mukaan ”sellainen eläinjalostus tai jalostusmenetelmien käyttäminen, josta voi aiheutua eläimelle kärsimystä taikka merkittävää haittaa eläimen terveydelle tai hyvinvoinnille, on kielletty”. Yhteistä vertailumaille on eläinjalostuksen ja geeniteknikan käytön luvanvaraisuus. Vertailumaissa eroavaisuuksia on siinä, miten ongelmalliseen jalostukseen on suhtauduttu. Tanskassa, Alankomaissa ja Sveitsissä eläinsuojelulain säännökset aiheesta ovat vähäiset ja suurpiirteiset. Eläinsuojelulaissa on kielletty yleisesti jalostusmuodot, jotka aiheuttavat eläimelle haittaa tai kärsimystä. Käytännössä valvonnasta vastaavat erityiset lautakunnat, joiden täytyy hyväksyä kaikki jalostuksen muodot. Norjassa ja Ruotsissa on käytössä toinen strategia. Näissä maissa ei ole erityisiä lautakuntia, vaan ongelmalliset jalostusmuodot on lueteltu tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin laissa.

Suomessa ei ole kielletty aggressiivisten koirien maahantuontia, omistamista tai jalostamista. Eläinjalostukseen ja geeniteknikkaan liittyy tulevan kehityksen ennakoimattomuus, sekä nykyiset ongelmat jalostuksessa koskien erityisesti tiettyjä koiria. Osa koirista on jalostettu sellaisiksi, että ne eivät kykene selviämään sellaisista normaalitoiminnoista kuten hengittämisestä ja liikkumisesta ilman huomattavaa haittaa, tai jopa suoranaista kipua. Missään maassa ei ole suoraan kielletty tiettyjä koirarotuja jalostusongelmien vuoksi, vaikka eläinlääkärit ovat sellaista esittäneet. Täyskiellon ongelma on, että siinä ei huomioida yksilöllisiä eroja. Ongelmaan on pyritty puuttumaan lajiliitoissa muun muassa asennekasvatuksella. Vaikka tiettyjä rotuja ei ole kielletty jalostusongelmien vuoksi, aggressiiviset koirarodut ovat Norjassa kiellettyjä (tuonti ja omistaminen) ja Ruotsissa sellaisten jalostaminen on kielletty.

Teurastaminen

Teurastamisen tavoitteet ovat kaikissa vertailumaissa samat, eläimen tappaminen aiheuttamatta tarpeetonta kipua ja kärsimystä. Alankomaissa erikoisuutena on lisäksi luettelo eläimistä joiden tappaminen on sallittua. Teurastuksen suhteen vertailumaat eroavat

toisistaan lähinnä suhtautumisessaan uskonnolliseen teurastukseen. Uskonnollinen teurastus on kiellettyä Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Sveitsissä. Tanskan lain mukaan eläin tulee tainnuttaa ennen teurastusta, mutta rituaalisia teurastuksia voidaan tehdä ilman tainnutusta. Tanskassa halal- ja shechita-lihaa ilman tainnutusta tuottavien teurastamoiden tulee kuitenkin tehdä ilmoitus asiasta eläinlääkäriviranomaisille. Alankomaiden eläinsuojelulain mukaan eläimen saa teurastaa ilman sitä edeltävää tainnutusta, jos teurastus tehdään islamilaisien tai juutalaisten rituaalien mukaisesti.

Eläinten kauppa ja muu luovutus

Suomen eläinsuojelulaissa ei säädellä eläinten kauppaa ja muuta luovutusta. EU:n eläinten kauppaa ja valtionrajat ylittävää sääntelyä koskevat säännökset soveltuvat kaikkiin EU:n jäsenvaltioihin. Kaikissa vertailumaissa lemmikkieläinten tai kaikkien eläinten ammattimainen kaupankäynti ja vuokraustoiminta, ovat luvanvaraista toimintaa. Maittain vaihtelee se, onko kyse yksinkertaisesta rekisteröinnistä vai joutuvatko myyntiluvan hakijat laajempaan arviointiin. Sveitsissä ja Norjassa eläimen kaupan tai muun luovutuksen yhteydessä myyjän tulee tarjota ostajalle tarpeelliset tiedot eläimestä ja sen hoidosta. Norjassa eläintä ei saa luovuttaa, jos vaikuttaa siltä, että ostaja/saaja ei kykene siitä huolehtimaan. Vertailumaissa on myös rajoitettu alaikäisten oikeutta eläinten omistamiseen ja pitämiseen.

Auttamisvelvollisuus

Erityinen lakiin kirjattu auttamisvelvollisuus löytyy vain Suomen, Norjan ja Ruotsin eläinsuojelulaista. Muiden maiden lainsäädännössä sairaan tai haavoittuneen eläimen auttamisvelvollisuus ja ilmoitusvelvollisuus omistajalle, poliisille tai muulle viranomaiselle on johdettavissa eläinsuojelulain yleislausekkeista. Kaikissa vertailumaissa eläinlääkärillä on lisäksi velvollisuus ilmoittaa eläimestä viranomaisille, jos hän epäilee, ettei eläintä kohdella eläinsuojelulain määräysten mukaisesti. Norjassa auttajalla ja eläinlääkärillä on oikeus periä auttamisesta aiheutuneet kustannukset valtiolta. Sääntöön on kuitenkin olemassa Norjassa poikkeuksia. Valtio saa periä karjanhoitoeläimien auttamisesta aiheutuneet kulut eläimen omistajalta. Liikennevahingoissa valtio ei ole korvausvelvollinen, vaan korvauksista vastaa liikennevakuutusyhtiö. Myöskään henkilö joka on itse aiheuttanut vahingon, ei voi vaatia kulujen korvaamista valtiolta. Vastaavaa säännöstä ei löydy Suomen lainsäädännöstä.

Hoitohenkilökunta ja lääketieteelliset toimenpiteet

Hoitohenkilökunnasta on annettu EU:ssa direktiivi, jonka myötä sekä EU:n jäsenvaltiot, että Norja ja Sveitsi tunnustavat vastavuoroisesti toisessa maassa suoritetun lääketieteellisen tutkinnon ja sen tuoman pätevyyden. Norjassa erityispiirteenä viranomaisille on asetettu nimenomainen velvollisuus tarkistaa tutkintotodistusten aitous, ennen luvan myöntämistä.

Lääketieteellisiä toimenpiteitä kuten injektioita ja kirurgisia operaatioita saavat suorittaa ja reseptilääkkeitä antaa, vain laillistetut ammattilaiset. Eläintutkimukset on pääosin suljettu tämän sääntelyn ulkopuolelle, koska niitä koskee oma erityinen lainsäädäntö. Eläinten kastroinnin ja sarvien poiston sääntely vaihtelee maittain. Helsingin yliopiston tutkimuksen

mukaan teurassiat voivat Suomessa selvästi paremmin kuin Keski-Euroopassa. Suurimmaksi heikkoudeksi selvisi kastraatio ilman kipulääkettä. Lihataloista Atria ja HK edellyttävät kaikkien teurastamiensa sikojen kastraatioita kivunlievitystä käyttäen, Snellman on ilmoittanut pyrkivänsä samaan tilanteeseen vuoden 2012 kuluessa. (YLE, 2011) Alankomaissa, Tanskassa ja Ruotsissa alle seitsemän vuorokautta vanhan porsaansa saa kastroida ilman puudutusta. Sveitsissä kastraatio edellyttää puudutusta. Norjassa suhtautuminen sikojen kastroiin on muita maita selkeästi tiukempi. Vuonna 2002 maa hyväksyi sika-asetuksen, jonka mukaan vain alle neljä viikkoa vanhojen sikojen kastroiin on sallittua, edellyttäen että toimenpiteen tekee aina eläinlääkäri käyttäen puudutusta ja lisäksi pitkäaikaista kivunlievitystä.

Kaikissa selvityksen kohdemaista eksoottisten eläinten pitämistä on rajoitettu. Toisaalta sirkuksille mahdollistetaan poikkeusjärjestelyin mahdollisuus pitää ja käyttää esityksissä myös eksoottisia eläimiä. Kiellettyjen eläinten luettelo on maissa käytännössä sama, johtuen alan kansainvälisestä sääntelystä. CITES-sopimus velvoittaa kaikkia vertailumaita, jonka lisäksi EU:lla on omat CITES-sopimusta rajoittavammat sisämarkkinasäännöt koskien uhanalaisten ja eksoottisten eläinten kauppaa ja tuontia sisämarkkinoille. Kiellettyjen eläinten tuonti alueelle edellyttää kansalliselta viranomaiselta lupaa. Suomessa on vastaavat säännöt kuin vertailumaissa.

Tuotantoeläimet

Broilereita koskevassa lainsäädännössä erottuivat Tanska ja Sveitsi, joilla on tiukat vaatimukset koskien valaistusta ja luonnonvaloa. Sikatuotannossa kaikki valtiot sallivat tilapäisesti porsitushäkit, mutta Sveitsi edellyttää myös pehmikettä ja että emakko pääsee liikkumaan häkistä huolimatta. Alankomaissa comfort class kampanjaan osallistuvilla sikatiloilla siat saavat olkia sekä riittävästi tilaa erillisille ruokailu- ja rypemisalueille. Kaikissa maissa nautojen tulee pystyä liikkumaan navetoissa, mutta velvollisuus nautojen päästämiseksi ulos laitumelle on vain Norjan, Ruotsin ja Sveitsin lainsäädännössä. Suomessa asetus nautojen suojelusta velvoittaa päästämään naudat laitumelle, joskin määräyksestä voidaan perustellusta syystä poiketa aluehallintoviraston luvalla.

Lemmikkieläimet, löytöeläimet, luonnonvaraiset eläimet ja eläinten tunnistumerkintä

Suomessa ei ole velvollisuutta vakuuttaa, tunnistusmerkitä tai rekisteröidä koiria. Lemmikkieläinten tunnistusmerkintää koskevat tekniset vaatimukset ovat vertailumaissa samat, merkintä ei saa aiheuttaa eläimelle kipua tai muuta haittaa. Kaikissa vertailumaissa eläinsuojelujärjestöt suosittelevat koirien merkintää ja rekisteröintiä, mutta se on ehdottomasti ja yksiselitteisesti pakollista vain Tanskassa ja Alankomaissa. Tanskan erityispiirre on lisäksi vaatimus pakollisesta koiran vastuuvakuutuksesta. Alankomaissa vuoden 2012 alusta lähtien kaikki vastasyntyneet koirat tulee rekisteröidä seitsemän päivän kuluessa syntymästä. Norjassa tietyt koirat tulee rekisteröidä (esimerkiksi vaaralliseksi epäillyt koirat ja metsästyskoirat). Sveitsissä eläinlääkärilaisissa velvoitetaan rekisteröimään koirat, mutta kantonit voivat säätää omia koiralakeja joissa rekisteröinti on, tai ei ole pakollista. Ruotsissa nykyinen lainsäädäntö ei velvoita tunnistusmerkitsemään ja

rekisteröimään koira, mutta selvityksessä kannustetaan pakollisuutta. (Eriksson, 2011) Vertailumaista Tanskassa, Ruotsissa ja Norjassa rekisteriä ylläpitävät yksi tai useampi yksityinen taho, usein kansallinen kennelklubi. Lailla on säädetty viranomaisten oikeudesta päästä käsiksi rekisterin tietoihin. Koirien rekisteröintipakkoa on puollettu muun muassa kulkukoirien ja varastettujen, sekä vahinkoa aiheuttavien koirien omistajien löytämiseksi.

Suomessa luonnonvaraisia eläimiä ei saa poikkeustapauksia lukuun ottamatta ottaa elätettäväksi. Norjassa, Ruotsissa, Sveitsissä ja Alankomaissa on rajoitettu oikeutta omistaa luonnonvaraisia eläimiä ja niiden elätettäväksi ottaminen. Norjassa ja Ruotsissa luonnonvaraisten eläinten elätettäväksi ottaminen on kiellettyä, ellei erityisessä laissa tai asetuksessa toisin määrätä. Sveitsissä omistaminen on sallittua, jos kantoni on myöntänyt siihen luvan. Alankomaissa on valmisteilla niin sanottu positiivilista. Listan valmistuttua kaikkien muiden kuin listalla olevien eläinten omistaminen on kiellettyä. Norjan ja Tanskan lainsäädäntö kieltää eläimen päästämisen luontoon, mikäli se ei pysty sinne sopeutumaan ja selviytymään uudessa elinympäristössään. Käytännössä kyseinen teko on kaikissa vertailun maissa kiellettyä, koska siinä rikottaisiin selkeästi kaikille yhteistä velvollisuutta suojella eläintä vaaralta, loukkaantumiselta ja muulta haitalta.

Eläinkilpailut ja muut tapahtumat

Suomessa eläimet eivät saa altistua kilpailuissa kivulle, tuskalle tai tarpeettomalle kärsimykselle. Eläintä ei saa myöskään antaa arpajaisten tai kilpailun palkinnoksi. Selvityksen vertailumaissa eläinten viihteellinen käyttö erilaisissa tapahtumissa on kielletty, jos se aiheuttaa eläimelle tarpeetonta kärsimystä. Tämän vuoksi erilaisten eläintappeluiden järjestäminen on kaikissa maissa kielletty. Eläintä ei saa myöskään teurastaa viihteellisessä tarkoituksessa tai osana kilpailua. Kaikissa maissa kiertävät eläinnäyttelyt ovat kiellettyjä, mutta sirkukset, varieteet ja eläintarhat on sallittu erityissäännöksellä. Niiden perustamiseen ja toimintaan tarvitaan lupa. Kaikissa maissa on myös rajoitettu eläinten käyttämistä mainoksiin, elokuvaan ja muihin tarkoituksiin. Eläimet eivät saa altistua kärsimykselle, kivulle tai pelolle. Ruotsissa eläinkilpailuiden järjestäjät ovat velvollisia ilmoittamaan kilpailuista ja tilaamaan paikalle erityisen kilpailueläinlääkärin Maatalousvirastolta. Järjestät hakevat itse eläinlääkärin, jonka hyväksyntää haetaan lääninhallitukselta ja päätöksen tekee maatalousvirasto. Tapahtuman luonteesta riippuen eläinlääkäri on läsnä koko kilpailun ajan, eläinlääkäri käy tarkastamassa eläimet joka päivä mutta poistuu ennen kilpailun alkua tai eläinlääkäriä ei tarvita lainkaan. Suomessa ei ole käytössä vastaavaa järjestelmää.

Turkistarhaus

Suomessa minkkien ja kettujen turkistarhaus on sallittua, eikä turkistarhaus ole luvanvaraista toimintaa. Suhtautuminen turkistarhaukseen vaihtelee suuresti selvityksen vertailumaissa. Sveitsissä turkistarhausta koskevat määräykset ovat niin tiukat, että maassa ei ole lainkaan turkistarhausta, vaikkei sitä ole lainsäädännössä nimenomaan kielletty. Alankomaat kielsi vuonna 2008 kettujen ja chilentsintsillojen turkistarhauksen. Kaikki Pohjoismaat sallivat edelleen turkistarhauksen, vaikka määräyksiä on kiristetty. Pohjoismaista Tanska on nimenomaisesti ja Ruotsi käytännössä kieltänyt kettujen turkistarhauksen.

Valvovat viranomaiset

Suomessa eläinsuojeluvalvonnasta vastaavat Evira, AVI:n valvontaeläinlääkärit sekä kunnalliset eläinlääkärit. Toisin kuin Alankomaissa ja Norjassa, Suomessa ei ole mahdollista nykyisin nojalla antaa yksityisille tahoille viranomaisvaltuuksia ja -tehtäviä. Kaikissa maissa Sveitsiä lukuun ottamatta valtio vastaa eläinsuojeluvalvonnasta joko yhdellä valtakunnallisella viranomaisella tai valtakunnallisella viranomaisella täydennettynä alueellisilla viranomaisilla, kuten eläinsuojelulautakunnilla tai lääninhallituksilla. Valtakunnallinen valvova viranomainen vastaa yleensä myös elintarviketurvallisuudesta sekä eläinlääkärien valvonnasta. Tanskassa ja Alankomaissa erityiset neuvoa-antavat lautakunnat avustavat viranomaisia vaikeissa eläinsuojelukysymyksissä. Alankomaissa yksityisille eläinsuojeluvalvontasäätiölle (LID) on annettu viranomaisvaltaa. Norjassa lainsäädäntö mahdollistaa eläinsuojelun valvontavaltuuksien antamista yksityisille järjestöille. Tällä hetkellä kyseisellä säännöksellä ei kuitenkaan ole käytännön merkitystä. Tanskassa tarkastuksia suorittava valtakunnallinen viranomainen voi valtuuttaa yksityisen eläinlääkäriä suorittamaan lain edellyttämiä tarkastuksia.

Viranomaisten toimintavaltuudet

Kaikissa vertailumaissa tarkastuksen kohteeksi joutuneen tulee päästää tarkastajat kaikkiin tiloihin, alueisiin, ajoneuvoihin ja vastaaviin. Vain Hollannissa tarkastajat saavat tunkeutua rakennukseen ja vastaaviin tiloihin ilman omistajan lupaa ja tarvittaessa voimakeinoja käyttäen. Poliisiin tulee muutoinkin tarvittaessa avustaa tarkastajia tarkastusten suorittamisessa ja määräysten toteuttamiseksi. Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa tarkastuksen kohteeksi joutuneella on aktiivinen auttamisvelvollisuus, ja heidän tulee tarjota oma-aloitteisesti tai viimeistään pyydettyä viranomaiselle kaikki hänen tarvitsemansa asiakirjat ja muut merkitykselliset tiedot. Alankomaissa velvollisuus on passiivisempi, pyydettyä tulee tarjota tarvittavat asiakirjat. Sveitsissä ei ole säännöksiä asiasta. Viranomaisten välinen yhteistyö vertailumaissa on melko rajattua. Merkittävin yhteistyömuoto on poliisin velvollisuus tarvittaessa avustaa valvovaa viranomaista tarkastusten suorittamisessa ja päätösten toimeenpanossa. Poliisilla on myös pääsy tiettyihin yksityisten tahojen rekistereihin, kuten koirien ja kissojen kennelklubien sekä vastaavien järjestöjen ylläpitämiin rekistereihin.

Huostaanotto

Kaikissa vertailumaissa viranomaisille ja Hollannissa myös LID:ille on annettu oikeus huostaanottaa eläin, mikäli sen hoito on laiminlyöty vakavalla tavalla. Varsinaisen huostaanotto-oikeuden lisäksi kaikissa maissa viranomaiset voivat myös tarvittaessa lopettaa eläimen, välittömästi tai myöhemmin. Norjassa ja Tanskassa viranomaiselle on lisäksi annettu lainsäädännössä varsin laaja toimintavaltuus. Viranomaiset saavat ryhtyä sellaisiin muihin välttämättömiin toimiin, jotka ovat tarpeen eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Koska huostaanotto- ja lopetuspäätös vaikuttaa merkittävästi eläimen omistajan oikeuksiin, on vertailun kohdemaissa määrätty tiukat säännökset koskien omistajan oikeusturvaa. Sveitsissä huostaanottopäätöksen tekee kantoni ja päätöksestä voi valittaa liittovaltion viranomaiselle.

Norjassa poliisin tekemä huostaanotto- tai lopetuspäätös menettää lainvoimaisuutensa, ellei valvontaviranomainen sitä vahvista. Eläinsuojelulautakuntien tekemiä päätöksiä taas valvovat lääninhallitus ja valvova viranomainen (*Mattilsynet*). Ruotsissa poliisin päätöksen oikeellisuus tulee saattaa lääninhallituksen arvioitavaksi mahdollisimman pian. Tanskassa päätöksen tekee poliisi ja sen voi saattaa tuomioistuimen arvioitavaksi valittamalla ensin poliisihallitukseen. Valittaminen ei yleensä estä päätöksen täytäntöönpanoa.

Hallinnolliset maksut

Norjassa ja Alankomaissa on käytössä hallinnollisia maksuja. Norjassa erityistä on valvovalle viranomaiselle annetut laajat toimintavaltuudet. Antamalla laajat toimintavaltuudet valvovalle viranomaiselle ja poliisille, pyritään ennaltaehkäisemään pitkiä, hitaita ja kalliita oikeudenkäyntejä. Valvova viranomainen voi pakkokeinoilla ja sakotusoikeudella puuttua ajoissa ja nopeasti havaitsemiinsa rikkeisiin. Valvovan viranomaisen antamat sanktiot eivät edellytä tuomioistuimen hyväksyntää ja ne ovat ulosottokelpoisia ilman oikeudenkäyntiä. Ruotsissa selvittäjän on ehdottanut hallinnollisten maksujen käyttöönottoa, koska tuomioistuinprosessi on hidas ja kallis. Lisäksi suurin osa rikkomuksista on niin lieviä, että ilman hallinnollisia maksuja niitä tuskin viedään tuomioistuimeen korkeiden kulujen takia. Hallinnolliset maksut on myös helpompi saada perittyä oikeushenkilöltä. (Eriksson, 2011) Suomessa ei ole käytössä hallinnollisia maksuja.

Rangaistukset

Vertailumaista vain Tanskassa oli yhtä ankara maksimirangaistus törkeästä eläinsuojelurikoksesta kuin Suomessa. Norjassa eläinsuojelurikoksesta tuomitaan sakkoihin tai enintään yhden vuoden vankeuteen, törkeästä tekemuodosta tuomitaan sakkoihin tai enintään kolmen vuoden vankeuteen. Ruotsissa eläinsuojelulain mukaisesta eläinsuojelurikoksesta ja rikoslain mukaisesta eläinräkkäyksestä tuomitaan sakkoihin tai enintään kahden vuoden vankeuteen. Törkeästä teosta tuomitaan aina vankeutta, korkeintaan kaksi vuotta. Tanskassa eläinsuojelurikoksen rangaistus on sakko tai enintään yksi vuosi vankeutta. Törkeästä eläinsuojelurikoksesta tuomitaan sakkoihin tai enintään neljän vuoden vankeuteen. Rikoksen uusija voidaan tuomita enintään kahden vuoden ja asetuksen rikkomisesta enintään neljän kuukauden vankeuteen. Sveitsin eläinsuojelulain mukaan eläinsuojelurikoksesta tuomitaan sakkoihin tai vankeuteen. Tuottamuksellisen teon sakon enimmäismäärä on noin 16 600 euroa, vankeuden enimmäispituutta ei ole määritetty eläinsuojelulaissa eikä liittovaltion rikoslaissa. Kantonit tuomitsevat osittain omien eläinsuojelulakien nojalla ja ne ovat velvollisia ilmoittamaan tuomioista liittovaltion viranomaisille. Alankomaissa eläinsuojelurikoksesta tuomitaan sakkoihin tai neljän kuukauden vankeuteen. Törkeästä tekemuodosta rangaistaan sakoilla (enintään 19 900 euroa) tai enintään kolmen vuoden vankeudella.

Suomessa ei ole kriminalisoitu zoofiliaa, kuten ei myöskään Ruotsissa, Alankomaissa ja Tanskassa. Näissä maissa zoofilia saattaa kuitenkin olla rikos, mikäli se vahingoittaa eläintä. Sveitsi ja Norja ovat uudelleenkriminalisoineet zoofilian ja Ruotsin selvittäjä esittää zoofilian uudelleenkriminalisointia myös Ruotsin uuteen eläinsuojelulakiin.

Kaikissa vertailumaissa voidaan määrätä eläintenpitokielto, mutta sen ehdot vaihtelevat maittain. Norjassa, Ruotsissa ja Sveitsissä valvova viranomaisena voi itsenäisesti tarvittaessa määrätä eläintenpitokiellon, Tanskassa ja Alankomaissa kielto voidaan määrätä vain tuomioistuimessa rikosasian käsittelyn yhteydessä. Valvova viranomaisena saa asettaa eläintenpitokiellon, jos rikkomus on törkeä tai toistuva. Vaikka kiellon saa asettaa viranomaisena, kiellon edellytykset on määritetty ankarasti, ja puuttumiskynnystä voidaan pitää melko korkeana. Sveitsissä kielto voidaan määrätä myös, jos henkilö on muutoin kykenemätön huolehtimaan eläimistä (esimerkiksi sairas vanhus). Tanskassa eläintenpitokieltoa vastaava kielto voidaan määrätä myös eläimiä kaupallisesti kuljettavalle. Vastaavaa kieltoa ei ole muiden vertailumaiden lainsäädännössä. Tällainen eläinten kaupallisen kuljetuksen kielto edellyttää rikoksen uusimista, pahoinpitelyä tai muuten törkeää tekemuotoa. Eläinten kuljetuskiellon määrääminen oikeushenkilölle edellyttää toistuvaa määräysten rikkomisia tai muuten raskauttavia tosiseikkoja. Suomessa ei ole käytössä erillistä tuomioistuimen määräämää eläinkuljetuskieltoa. Eläinkuljetuslain nojalla eläinkuljetuslupa voidaan kuitenkin perua ja lisäksi eläinkuljetus voidaan akuuteissa tapauksissa keskeyttää.

Kaikissa vertailumaissa myös oikeushenkilö voidaan tuomita eläinsuojelurikoksesta sakkorangaistukseen. Rangaistusmahdollisuus perustuu rikoslain nimenomaiseen määräykseen asiasta. Oikeushenkilön rangaistus on ankarin Norjassa, jossa teosta voidaan tuomita, vaikka yksittäistä tekijää ei pystytä tunnistamaan ja yritys voi myös menettää oikeutensa elinkeinonharjoittamiseen. Norjassa ei ole määritelty sakon suuruutta, vaan rikoslaissa määritellään perusteet rangaistuksen arvioimiseksi. Ruotsissa ja Alankomaissa on annettu sakon enimmäisrajat, mutta ne ovat niin suuria summia, että tuomioistuimelle jää paljon harkintavaltaa. Alankomaissa enimmäismäärä on 760 000 euroa ja Ruotsissa jopa 1 124 000 euroa. Ruotsin selvittäjä arvioi hallinnollisten maksujen tehoavan paremmin oikeushenkilöihin.

Suomessa nykyistä eläinsuojelulainsäädäntöä on kritisoitu valvonnan puutteesta ja siitä, että tuomiot ovat liian lyhyitä. Suomen eläinsuojelulain maksimirangaistukset eläinsuojelurikoksista ovat kuitenkin pidempiä kuin vertailumaissa. Ainoastaan Tanskassa maksimirangaistus törkeästä eläinsuojelurikoksesta on yhtä pitkä kuin Suomessa. Selvitystä varten tutkittujen vertailumaiden oikeuskäytännön perusteella Suomi erottautuu joukosta siinä, että Suomessa tuomio on usein pelkkiä päiväsakkoja ilman ehdollista tuomiota. Ehdotonta vankeutta saa eläinsuojelurikoksista vain harvoin, kaikissa vertailumaissa. Suomessa on jo nyt poikkeuksellisen ankarat rangaistukset eläinsuojelurikoksesta. Alankomaissa suunnitellaan eläinsuojelurikosten rangaistusten koventamista. Ruotsissa rangaistuksia kovennettiin äskettäin, mutta sillä ei ollut vaikutusta oikeuskäytäntöön.

Lähteet

7.1 Lait ja asetukset

- Norjan eläinsuojelulaki, Lov om dyrevelferd
- Norjan asetus koskien sirkuseläinten siirtoa ja terveyttä, Forskrift om krav til dyrehelse ved forflytning av sirkusdyr innenfor EØS (FOR 2007-08-10 nr 955)
- Norjan turkiseläinasetus, Forskrift om hold av pelsdyr (FOR 2011-03-17 nr 296)
- Norjan koira-asetus, Forskrift om hunder.
- Norjan asetus eläinten terveydestä ja sirkuseläinten kuljettamisesta Euroopan talousalueen sisällä, Forskrift om krav til dyrehelse ved forflytning av sirkusdyr innenfor EØS (FOR 2007-08-10 nr 955:)
- Norjan eläinsuojelulain esityöt
- Ruotsin eläinsuojelulaki, Djurskyddslag (1988:534)
- Ruotsin eläinsuojeluasetus, Djurskyddsforordningen (1988:539)
- Tanskan eläinsuojelulaki, Dyreværnsloven
- Tanskan laki eläinten kloonamisesta ja geenimuuntelusta, Lov om kloning og genmodificering af dyr m.v.
- Tanskan sika-asetus, Lov om indendørs hold af drægtige søer og gylte
- Tanskan asetus eläinten teruastamisesta ja lopettamisesta (Bekendtgørelse om slagtning og aflivning af dyr)
- Tanskan asetus broilerituotannosta, Bekendtgørelse om hold af slagtekyllinger og rugeægsproduktion
- Tanskan asetus eläinten häntien tyvistämistä ja kastroinnista (Bekendtgørelse om halekupering og kastration af dyr)
- Tanskan asetus eläinten kuljettamisesta (Bekendtgørelse om beskyttelse af dyr under transport)
- Sveitsin eläinsuojelulaki (Tierschutzgesetz vom 16. Dezember 2005)
- Sveitsin eläinsuojeluasetus (Tierschutzverordnung vom 23. April 2008)
- Sveitsin eläinlääkärilaki (Veterinärgesetz)
- Alankomaiden eläinsuojelulaki, Wet van 19 mei 2011, houdende een integraal kader voor regels over gehouden dieren en daaraan gerelateerde onderwerpen (Wet dieren)
- Alankomaiden laki eläinten terveydestä ja hyvinvoinnista, Gezondheids- en welzijnswet voor dieren
- Neuvoston asetus (EY) N:o 1/2005, tehty 22 päivänä joulukuuta 2004, eläinten suojelusta kuljetuksen ja siihen liittyvien toimenpiteiden aikana sekä direktiivien 64/432/EY ja 93/119/EY ja asetuksen (EY) N:o 1255/97 muuttamisesta
- Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi rikoslain 17 luvun muuttamisesta ja eläintenpitokieltorekisteristä sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta (HE 97/2010)

7.2 Muut lähteet

- Alankomaiden hallitus. (2010). *Dierenpolitie*. Noudettu osoitteesta rijksoverheid.nl: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/politie/dierenpolitie>
- Alankomaiden hallitus. (2012). *Hoe gaat de overheid dierenmishandeling in de agrarische sector tegen?* Noudettu osoitteesta rijksoverheid.nl: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veehouderij/vraag-en-antwoord/hoe-gaat-de-overheid-dierenmishandeling-in-de-agrarische-sector-tegen.html>
- Alankomaiden hallitus. (2011). *Kamerbrief positieflijst*. Noudettu osoitteesta rijksoverheid.nl: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2011/12/02/kamerbrief-positieflijst.html>
- Den norske veterinærforening. (17. 11 2008). *Forbudet mot kastrering av gris er utsatt*. Noudettu osoitteesta http://www.vetnett.no/default.asp?V_ITEM_ID=1336
- Dierenbescherming. (ei pvm). *De aanschaf van een kat*. Noudettu 6.5.2012 osoitteesta dierenbescherming.nl: <http://www.dierenbescherming.nl/de-aanschaf-van-een-kat>
- Dierenbescherming. (2012). *Welzijnsproblemen varkens*. Noudettu 6.5.2012 osoitteesta dierenbescherming.nl: <http://www.dierenbescherming.nl/welzijnsproblemen-varkens>
- Dyrenes beskyttelse. (ei pvm). *Lovgivning om kvæg*. Noudettu osoitteesta dyrenes-beskyttelse.dk: <http://www.dyrenes-beskyttelse.dk/hvad-gør-vi/landbrugsdyr/kvæg/lovgivning-om-kvæg>
- Dyrevernalliansen. (2011). *Fakta om gris*. Noudettu osoitteesta dyrevern.no: <http://www.dyrevern.no/fakta/landbruk/gris/#fangenskap>
- Eläinten hyvinvointikeskus. (ei pvm). *Perinteisten häkkikanaloiden kielto ei heti toteudu kaikissa EU valtioissa*. Noudettu osoitteesta elaintenhyvinvointikeskus.fi: <http://elaintenhyvinvointikeskus.edublogs.org/2011/09/01/perinteisten-hakkikanaloiden-kielto-ei-heti-toteudu-kaikissa-eu-valtioissa/>
- Eläinten hyvinvointikeskus. (ei pvm). *Uskonnollisesti teurastettua lihaa tarjolla yhä useammin*. Noudettu osoitteesta Elaintenhyvinvointikeskus.fi: <http://elaintenhyvinvointikeskus.edublogs.org/2011/08/02/uskonnollisesti-teurastettua-lihaa-tarjolla-yha-useammin/>
- Eriksson, E. (2011). *Nu djurskyddslag: Betänkande av utredaren i Översyn av djurskyddslagstiftningens utformning och innehåll*. Tukholma.
- European Commission, DG Health & Consumer Protection. (ei pvm). *Council Directives concerning Legislation on Food Hygiene*. Haettu n4.5.2012 osoitteesta http://ec.europa.eu/food/food/biosafety/hygienelegislation/directives_en.htm

- European Commission, DG Health & Consumer Protection. (2012). *Food Hygiene & Safety*. Haettu 6.5.2012 osoitteesta <http://ec.europa.eu/food/food/biosafety/hygienelegislation/dvd/home.html>
- Evira. (ei pvm). *Lemmikkieläinpassi helpottaa eläinten kanssa matkustamista*. Noudettu osoitteesta Evira.fi: http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/tuonti_ja_vienti/eu-jasenmaat_norja_ja_sveitsi/koirat_kissat_ja_fretit/lemmikkielainpassi/
- Foulkes, I. (2010). *Switzerland rejects move to provide lawyers for animals*. Noudettu osoitteesta bbc.co.uk: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8554012.stm>
- Jordbruksverket. (15. 04 2011). *Tävlingsveterinär - detta gäller. Föda upp pälsdjur*. Noudettu osoitteesta jordbruksverket.se: <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/hastar/tavlaochtrana/tavlingsveterinarannatomdjur/djurforpalsproduktion/fodaupppalsdjur.4.37cbf7b711fa9dda7a180001323207049b811dd8a513dc80001408.html>
- Jordbruksverket. (01. 07 2010). *Tävlingsveterinär på tävlingar med hundar*. Noudettu osoitteesta jordbruksverket.se: <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/hundarochkatter/tranaochtavl/a/tavlingsveterinarer.4.32b12c7f12940112a7c80003174.html>
- Miljøministeriet. (2011). *Indsats mod skadelige dyr på skibe*. Noudettu osoitteesta mim.dk: http://www.mim.dk/Nyheder/2011/20110317_ballastvand_invasive_arter.htm
- Ny tid. (2009). *Kjemper mot shechita og halal*. Noudettu osoitteesta Ny tid lehden internetsivut: <http://www.nytid.no/nyheter/artikler/20090514/kjemper-mot-shechita-og-halal>
- Stiftung für das Tier im Recht. (ei pvm). *Kann man durch regelmässiges Füttern einer Katze zu ihrem Eigentümer werden?* Noudettu osoitteesta tierimrecht.org: <http://www.tierimrecht.org/de/rechtsauskuenfte/anfuettern-besitzesentzug/fuettern-katze-eigentuemer-werden.php>
- Stiftung für das Tier im Recht. (ei pvm). *Sexuality with Animals (Zoophilia) – an Unrecognized Problem in Animal Welfare Legislation*. Noudettu osoitteesta tierimrecht.org: http://www.tierimrecht.org/en/PDF/Zoophilia_an_Unrecognized_Problem_in_Animal_Welfare_Legislation.pdf
- Suomen mäyräkoiraliitto. (ei pvm). *Luolakoirien taipumuskokeet - LUT*. Noudettu osoitteesta mayrakoiraliitto.fi: http://www.mayrakoiraliitto.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=38&Itemid=214

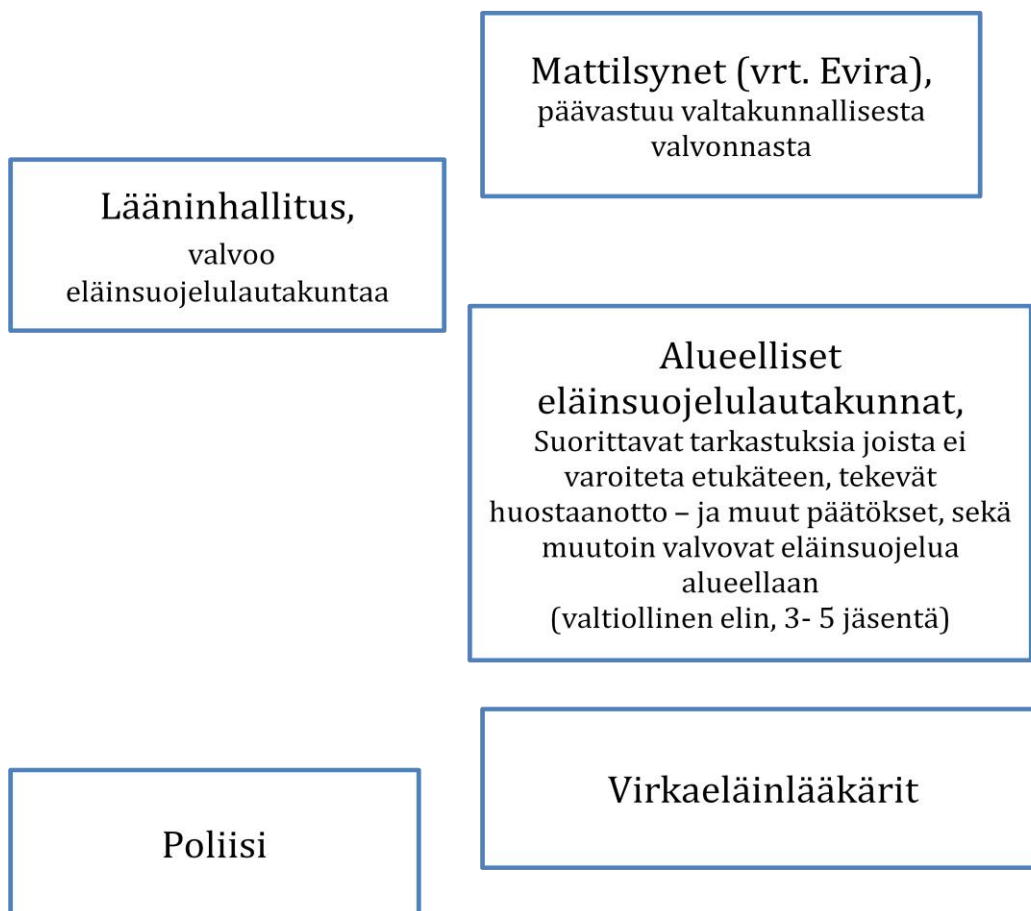
- Swissinfo.ch. (2009). *Lawyer lends his voice to the animals*. Noudettu osoitteesta Swissinfo.ch:
http://www.swissinfo.ch/eng/Home/Archive/Lawyer_lends_his_voice_to_the_animals.html?cid=979670
- YLE. (17. 10 2011). *Moni sika saa jatkossa kipulääkkeen kastraatiossa*. Noudettu osoitteesta yle.fi/uutiset:
http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2011/10/moni_sika_saa_jatkossa_kipulaakkeen_kastraatiossa_2955272.html
- YLE. (ei pvm). *Valvontaeläinlääkäri aloitti maakunnassa*. Noudettu osoitteesta yle.fi/uutiset: http://yle.fi/alueet/keski-pohjanmaa/2012/01/valvontaelainlaakari_aloitti_maakunnassa_3200778.html

8 Liitteet

8.1 Valvovat viranomaiset maittain

Vertailumaiden välillä on suuria eroja siinä, minkälaiset tahot vastaavat eläinsuojeluvalvonnasta, sekä millaiset valtasuhteet näiden tahojen välillä on. Näiden liitteenä olevien kaavojen tarkoituksena on selkiyttää monimutkaisia organisaatiokuvioita.

Norja

Tanska

Fødevarestyrelsen,
Eläinsuojelun kehittäminen ja
valtakunnallinen
eläinsuojeluvalvonta

Poliisi,
Akuutit
eläinsuojelutapaukset,
tarkastus & valvonta

Kuntien eläinlääkärit
Poliisin avustaminen
tarvittaessa akuuteissa
valvontatehtävissä

Eläinten eettinen
lautakunta

Eläinsuojelukysymyksi
in erikoistunut
lautakunta

Eriyisten eläinten
lautakunta

Ruotsi

Maatalousvirasto,
päävastuu valtakunnallisesta
valvonnasta

Länsin hallitus,
Vastaa käytännön
eläinsuojelutyöstä

Virkaeläinlääkärit

Poliisi

Sveitsi

Liittovaltion
eläinsuojeluviranomainen,
päävastuu valtakunnallisesta
valvonnasta

Kantonien
eläinsuojeluviranomaiset,
Käytännön eläinsuojelutyö

Kantonien alueelliset
valvontaviranomaiset

Poliisi

Virkaeläinlääkärit

Alankomaat

Eläinasioita käsittelevä
lautakunta,
neuvoa-antava
valtakunnallinen elin

Ruokaturvallisuusvirasto,
päävastuu valtakunnallisesta
valvonnasta, omat tutkijat jolla
poliisin kaltaiset valtuudet
maatilaeläinten valvonta

Eläinlääkärien
kurinpidollinen
tuomioistuin

Eläinten
terveysrahasto,
korvaa eläintautien
kustannuksia

Eläinpoliisi
(dierenpolitie),
lemmikkieläinten valvonta

LID,
Yksityinen eläinsuojelujärjestö jolla
viranomaisten kaltaisia
toimintavaltuuksia, lemmikkieläinten
valvonta

Eläinlääkärit

8.2 Esimerkkejä vertailumaiden oikeuskäytännöstä

Kappaleessa 6.3 arvioidaan eläinsuojeluun liittyvää oikeuskäytäntöä vertailumaissa. Vertailu perustuu tässä kappaleessa yksityiskohtaisesti esitettyihin oikeustapauksiin. Oikeuskäytäntö ei ole tämän selvityksen varsinainen tutkimuskohde, jonka vuoksi sitä tarkastellaan melko suppeasti muutaman esimerkin avulla. Suppeasta aineistosta johtuen tulokset eivät ole tilastollisesti merkittäviä tai muutoin yleistettävissä. Toisaalta Pohjoismaiden oikeuskäytäntö perustuu kansallisen valitustuomioistuimen ja korkeimman oikeuden ratkaisuihin ja Sveitsin alioikeuksien tuomiota on esitelty useampia.

Norjan julkisessa lainsäädäntörekisterissä on valikoituja korkeimman oikeuden ja valitustuomioistuimen (Lagmansrett, Court of Appeal) päätöksiä. Niiden joukossa on kuitenkin vain yksi eläinoikeuslain rikkomista koskeva valitustuomioistuimen tuomio. Tapauksessa vuorilla laiduntavien lampaiden omistaja oli tuottamuksellisesti laiminlyönyt lampaiden riittävän valvonnan, ruokinnan ja vedensaannin, jonka takia seitsemän lammasta menehtyi karattuaan lumimyrskyn jälkeen. Valvontaviranomaisen määräyksestä myös loput lampaat teurastettiin, koska ne olivat niin huonossa kunnossa. Alioikeus tuomitsi omistajan eläinsuojelurikoksesta 21 päivän ehdolliseen vankeuteen sekä 5000 kruunun (n. 660 euroa) sakkoihin. Valitustuomioistuin ei muuttanut alioikeuden päätöstä.

Tanskan tuomioistuinikäytännöstä on julkaistu niin ikään yksi eläinoikeusrikosta koskeva tuomio. Tapauksessa kuusi 17-21 vuotiasta miestä laiminlöi törkeästi marsun hoidon, muun muassa laiminlyömällä sen ruokinnan. Lisäksi marsu tapettiin niin, että yksi miehistä kaatoi yhteisymmärryksessä toisen kanssa marsun päälle bensaa, jonka jälkeen hän sytytti marsun tuleen. Marsu juoksi palaen ympäriinsä noin 30 sekuntia, ennen kuin yksi miehistä tappoi sen taisteluaseella. Kaksi muuta miestä kuvasi tapahtuman. Alioikeus tuomitsi kaikki kuusi tekoon osallistunutta 20–40 päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Lisäksi viisi vanhinta saivat 1000 kruunun (n. 135 euroa) sakon.

Ruotsissa harvinaisen törkeä eläinsuojelurikos herätti suurta keskustelua vuonna 2011. Tapauksessa RH 2011:19 kolme tekijää A, B, C ja D teippasivat kanin takajalat yhteen, valelivat sen päälle sytytysnestettä ja sytyttivät eläimen tuleen. Kanin palaessa tekijät valuttivat sen päälle vielä lisää sytytysnestettä ja eläin kuoli lopulta palovammoihin. Samat tekijät tappoivat lisäksi myöhemmin toisen kanin tiputtamalla sen lattialle, heittelemällä sitä pitkin lattiaa ja potkimalla sitä sekä tallomalla sen päälle. Lisäksi tekijät usuttivat koiran kanin kimppuun ja leikkivät koiran kanssa ”vetokilpailua” kanilla.

Svean hovioikeus korotti käräjäoikeuden tuomiota määräten lopulliseksi tuomioksi seuraavan: A tuomittiin 6 kuukaudeksi ehdottomaan vankeuteen eläinrääkkäyksestä (kanien rääkkäykset) ja eläinsuojelurikoksesta (koiralle aiheutettu kärsimys). Tuomio sisälsi lisäksi kahden kuukauden tuomion auton varkaudesta ja luvattomasta ajosta, lisäksi A:n aiempi ehdollinen vankeustuomio määrättiin täytäntöönpanotavaksi kokonaan. B tuomittiin eläinrääkkäyksestä ja eläinsuojelurikoksesta neljän kuukauden ehdottomaan vankeuteen. C tuomittiin eläinrääkkäyksestä kolmen kuukauden ehdottomaan vankeuteen. D oli

tekohetkellä 17, jonka vuoksi hänet tuomittiin eläinräakkäyksestä sekä eläinsuojelurikoksesta ankaraan sakkorangaistukseen (150 päiväsakkoa a 50 kruunua). Kaikki tekijät olivat aiemmin syyllistyneet useisiin rikoksiin, jotka osaltaan vaikuttivat tuomioihin koventavasti.

Ruotsin korkeimman oikeuden ratkaisussa NJA 2006 s.339 rangaistusvalintaa koskevassa kysymyksessä korkein oikeus lausui, että eläinsuojelurikos ei ole laadultaan sellainen rikos että vankeusrangaistus olisi perusteltua tapauksissa, jotka eivät ole erityisen törkeitä (vrt. rattijuopumus, virkamiehen vastustaminen yms.) Korkeimman oikeuden mukaan tuomioistuinkäytännössä ehdollinen tuomio onkin paljon yleisempi kuin ehdoton vankeus.

Ruotsin korkeimman oikeuden julkisesta arkistosta löytyi yksi eläinsuojelurikostuomio vuodelta 2006. Tapauksessa B5183-04, joka on annettu 31.3.2006, karjatilanpitäjä laiminlöi ainakin parin kuukauden ajan nautojensa asianmukaisen hoidon, johon kuuluu lannan luonti, riittävän ruuan ja veden tarjoaminen ja eläinlääkärin tarkastuskäynnit. Laiminlyönnin seurauksena 11 nautaa kuoli ja 28 jouduttiin lopettamaan tarkastuksen jälkeen, johtuen niiden huonosta terveydentilasta. Korkein oikeus tuomitsi karjatilanpitäjän kuuden kuukauden ehdolliseen vankeuteen ja 100 päiväsakkoon a 200 kruunua (yhteensä n. 2 000 euroa).

Sveitsissä Stiftung fur das Tier im Recht yhdistys on koonnut kattavan yli 8500 tapausta sisältävän kokoelman Sveitsiläisiä oikeustapauksia. Ohessa on muutamia esimerkkejä näistä.

1. Omistaja oli laiminlyönyt velvollisuutensa rekisteröidä koirat ja oli laiminlyönyt niiden hoidon, jonka takia ne olivat löydettyinä erittäin laihassa kunnossa. Rangaistukseksi tuomittiin 15 päiväsakkoa a 200 frangia.
2. Sikatilanpitäjä ei ollut asentanut lain edellyttämää kovaa lattiapohjaa sikalaansa. Syytetty jätettiin rangaistukseen tuomitsematta.
3. Sikatilanpitäjä ei ollut asianmukaisesti poistanut kuolleiden sikojen raatoja, sairaita sikoja ei oltu hoidettu, sairaita sikoja ei eroteltu terveiden joukosta, karsinoita ei puhdistettu lannasta, hygienia oli puutteellinen, valaistus ja ilmanlaatu oli huono, karsinoiden osat olivat rikki ja karsinoissa oli liikaa eläimiä. Rangaistukseksi tekijä tuomittiin 90 päiväsakkoon a 100 frangia, kolmen vuoden koeajalla.
4. Kalastaja kalasti ilman vaadittua lupaa ja käytti vesiväylällä tai virtauksessa kalastaessaan väkämäistä koukkua, jotka ovat kiellettyjä Sveitsissä. Rangaistukseksi tekijä tuomittiin maksamaan 100 frangin sakko, joka sakon muuntorangaistuksena muutettiin yhdeksi päiväksi vankeutta. Lisäksi tekijä joutui maksamaan viisi päiväsakkoa a 30 kahden vuoden koeajalla.
5. Tekijä oli muun muassa heittänyt pois eläinperäisiä jätteitä tavalla joka rikkoi lakia. Rangaistukseksi mies tuomittiin 400 frangin sakkoihin, jotka sakon muuntorangaistuksena muutettiin neljäksi päiväksi vankeutta.